

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.О.Сухомлинського
ПІВДЕННОСЛОВ'ЯНСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
МНУ ім. В.О.Сухомлинського

М.І. Шах-Майстренко
Л.В. Майстренко

ІСТОРІЯ

ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

АНТИЧНІСТЬ – СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ – ВІДРОДЖЕННЯ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
як навчально-методичний посібник для студентів
вищих навчальних закладів

Миколаїв
2012

УДК 82'0
ББК 83.3(0)Я7
Ш 31

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів
(лист № 1/11–2397 від 19.11.2010 р.)

Рекомендовано Вченою радою
Миколаївського державного університету ім. В.О. Сухомлинського
(протокол № 3 від 09.03.2010 р.)

Рецензенти:

Сенів М.Г. – доктор філологічних наук, професор Донецького державного університету;

Ситченко А.Л. – доктор педагогічних наук, професор Миколаївського національного університету ім. В.О.Сухомлинського.

Шах-Майстренко М.І., Майстренко Л.В.

Історія зарубіжної літератури. Античність – Середньовіччя –
Ш 31 Відродження: навчально-методичний посібник. – Миколаїв: Видавництво Південнослов'янського ННІ МНУ ім. В.О.Сухомлинського, 2012. – 123 с.

Пропонований навчально-методичний посібник містить стислий курс програми «Античність – Середньовіччя – Відродження» з розробками практичних занять, самостійної роботи, тестів контрольних робіт та рекомендованої науково-методичної літератури.

Навчальний посібник призначено для студентів вищих навчальних закладів та викладачів.

УДК 82'0
ББК 83.3(0)Я7

© Шах-Майстренко М.І., Майстренко Л.В., 2012

© Південнослов'янський навчально-науковий інститут МНУ ім. В.О.Сухомлинського, 2012

ПЕРЕДМОВА

Пропонований навчально-методичний посібник з курсу «Історія зарубіжної літератури. Античність – Середньовіччя – Відродження» є однією зі спроб допомогти студентам у самостійній роботі при вивченні предмета.

Вивчення всесвітньої історії та насамперед західноєвропейської літератури традиційно розпочинається курсом античної літератури, в поняття якої входить література Давньої Греції та Давнього Риму. Вона посідає особливе місце в історії світової цивілізації. Антична культура є колыскою європейської культури; розвиток культур Близького й Середнього Сходу також безпосередньо пов'язаний із розвитком античного мистецтва, філософії, науки та літератури.

Антична література – складне явище, з різноманітним проявом у різних культурно-історичних періодах. Класична грецька література належить до періоду становлення античного суспільства (Гомер) і до цього етапу його розвитку, який називається «полісним періодом». Давньогрецька література – це література Гомера, Гесіода, Алкея, Сапфо, Есхіла, Софокла, Евріпіда і багатьох славних греків.

Розквіт римської літератури, її «золотий вік» припадає на час за-непаду римського поліса та виникнення імперії. Новому суспільному етапу відповідає інша фаза відносин між суспільством та індивідуумом, більш звужена проблематика, проте більш високий рівень особистої самосвідомості. «Золотий вік» римської літератури (Горацій, Вергілій, Овідій) не знає тих широких і складних питань, які стояли перед грецькою суспільною думкою, але він вирує поглибленим суб'єктивним життям та інтенсивністю внутрішнього переживання.

На відміну від літератури Давнього Сходу в античній літературі вперше головним об'єктом художнього зображення стає людина. У свідомості стародавніх греків та римлян світ богів майже не відрізнявся від світу людей і між ними не існувало перешкод. Боги легко і постійно контактували з людьми: незаконно народжені діти в грецькій драмі вважались дітьми богів, тому славні мужі-герої пишалися своїм напівбожественним походженням: цезарі оголошували себе богами, розвиваючи релігійний культ власної особи.

В античній естетичній думці, у світовідчутті стародавнього грека панував об'єктивний людський погляд на світ і природна органічність

життя. Людина і людське в грецькому мистецтві вважались єдиним еталоном оцінок: грецькі храми на відміну від храмових споруд у державах з деспотичними режимами будувалися за людськими мірками: у грецькому малярстві природа була фоном для людських дій або перейнятим людським настроєм пейзажем.

Панетизм та панестетизм у світовідчутті стародавнього грека, його антропоцентризм («Людина – міра усіх речей існуючих, що вони існують, і не існуючих, що вони не існують») визначили художню значущість, образну змістовність цієї літератури, ступінь її впливу на літературу Нового часу – на українську зокрема. Вона включає гуманізм «Руської правди» з карою за образу людської гідності, а також гуманізм «Поученія Мономаха» («Винний чи невинний – не убивайте, не губіть душу людини»).

В античній літературі виражалися особливості та еволюція художнього сприйняття дійсності, що розкрилися у різноманітних жанрових та стильових формах. Усі споконвічні цінності, винайдені античним світом, стають згодом підґрунтям європейської культури, яка незмінно зверталась до античності на кожному з наступних важливих та визначних етапах свого розвитку.

Середньовіччя, яке створило свою картину світу, струнку, співрозмірну та продуману в усіх деталях, продовжило кращі традиції античності. Людина була органічною і гармонійною частиною цього світу, залишалася в ньому «мірою усіх речей», пізнавала цей світ, раділа йому і насолоджувалася ним. Саме так уявляли світ кращі люди Середньовіччя в ту саму епоху, яку, звичайно, називають «Високим Середньовіччям» або умовніше «Відродженням XII ст.». Саме таке сприйняття світу ми справедливо можемо назвати гуманізмом. Звичайно, середньовічний гуманізм виглядає по-іншому, ніж гуманізм Сократа, Еразма або Гете. І тут немає нічого дивного. Гуманізм романтиків, гуманізм просвітителів, гуманізм Ренесансу, Середньовіччя, античності всі вони не тотожні один одному, але споріднені в головному – повагою до людини та її місця у світі. Проте кожен гуманізм починався з античності.

Ренесанс, який називають «золотим віком» не тільки європейської, а й світової культури, вважається поворотною віхою у людській історії. Він стверджував гуманістичне світовідчуття з людиною та її земним життям, з вірою у могутність людської особистості. Характерною ознакою гуманістичного світовідчуття став глибокий інтерес до класичної

давнини, відродження її високих ідеалів. Прагнення до повного всебічного розвитку людської природи, повага до особистості, її індивідуальності, жвавий інтерес до реального світу – суттєві ознаки того ідеологічного руху, який проходив під лозунгом «відродження» античності.

Кожна п'єса Шекспіра – мікрокосм, малий зліпок величезного всесвіту. Вона складається з тих ланок і з тих первісних елементів, які творять світ. У другій дії «Гамлета» людина – чудо природи, «краса всесвіту», «вінець всього живого».

Людина стала центром Всесвіту й одночасно його органічною частиною. Інтерес людини до самої себе, свого внутрішнього «я», зовнішнього світу, переконання у високому достоїнстві людської природи і в законному праві розвивати свої здібності, задовольняти свої потреби, інтерес до оточуючого середовища, бо воно має великий вплив на неї, – основні ознаки гуманістичного індивідуалізму, що став основою гуманістичного світовідчуття епохи Відродження. Естетика Ренесансу назавжди залишиться в історії європейської культури як естетика індивідуалістична.

Навчальний курс «Історія зарубіжної літератури. Античність – Середньовіччя – Відродження» є інтегрованим курсом. Ознайомлення студентів з явищами античної літератури, насамперед, повинно спрямовуватись на встановлення за допомогою викладача перспективних зв'язків з матеріалом таких історико-літературних курсів: історії світової художньої культури, історії філософії, естетики тощо.

Вивчення курсу містить певні труднощі: студенти не мають необхідних знань з давньої історії, історії Середньовіччя та Відродження. Курс вельми осяжний, віддалений від сьогодення, вимагає засвоєння безлічі незвичних імен, назв. Читання художніх текстів викликає певні труднощі: обмежена кількість текстів, відсутність перекладів деяких з них українською мовою; більшість перекладів російською зроблена ще у ХІХ та на початку ХХ століття. Через те, що вивчення цього курсу припадає на перший семестр навчання, його засвоєння додатково ускладнюється процесом адаптації молоді до навчання у вищому навчальному закладі.

Мета курсу: сформувати цілісне уявлення про специфіку розвитку західноєвропейської літератури від Античності до Відродження, виявити світове значення та особливості розвитку античної літератури

та літератури середніх віків і доби Відродження, сприяючи досягненню художньої своєрідності різних національних літератур зазначеного хронологічного періоду.

Завдання курсу:

- ознайомити студентів із основними соціокультурними та естетичними характеристиками літературного процесу в західній Європі від найдавніших до новітніх часів;
- розкрити специфіку естетичних систем Античності, Середньовіччя та Відродження;
- проаналізувати етапи літературного розвитку і творчості найвідоміших письменників певного періоду;
- подати студентам провідні літературні стилі та художні напрями доби Античності, Середньовіччя та Відродження.

За підсумками вивченого курсу студент **повинен знати:**

- новітні тенденції у дослідженнях з літератури зазначених хронологічних періодів;
- принципи періодизації, характерні особливості розвитку літератури на певному еволюційному етапі;
- соціокультурні фактори, які впливали на формування літератури Античності, Середньовіччя та Відродження;
- основні етапи життя та творчості видатних письменників вказаних періодів;
- зміст та ідейно-художні особливості творів, що вивчаються, місце і значення цих творів у світовому літературному процесі.

Вміти:

- орієнтуватися в основних історико-літературних та філософських концепціях курсу;
- користуватися науковою, навчально-методичною та довідковою літературою з актуальних питань курсу;
- аналізувати художній текст як літературний феномен у співставленні з основними культурно-історичними подіями доби та естетичними установками автора;
- визначати типологічні зв'язки та національну специфіку літератури у конкретний історичний період.

ПРОГРАМА
навчального курсу
«Історія зарубіжної літератури.
Античність – Середньовіччя – Відродження»

АНТИЧНА ЛІТЕРАТУРА*

Античність як колыска європейської культури та цивілізації. Внесок античності у сфери розвитку держави, права, науки, мистецтва. Формування в античності важливих уявлень про людину, світобудову, природу, творчість. Змістовність античної літератури.

Історичні етапи соціально-економічного розвитку античного суспільства (від родової общини до рабовласницької держави).

1. Становлення та виникнення різноманітних жанрових форм та стилістичних засобів.
2. Актуально-політичний зміст творів античних авторів.

Виникнення епосу (IX–VII ст. до н. е.), розквіт лірики (VII–VI ст. до н. е.), становлення і розквіт драми (V ст. до н. е.), формування прози (IV ст. до н. е.).

Хронологія та географія античності

Періодизація античної літератури.

Провідні особливості античної літератури.

*Розділ «Антична література» складений за матеріалами навчально-методичних вказівок «Антична література» І.В. Соловцова.

Роль міфології в розвитку античної літератури та мистецтва.

Джерела вивчення античної літератури.

Вираження творчого злету античного духу в калокагатії. Калокагатія – втілення ідеального єднання фізичної краси та духовної досконалості (грецьке kalos – гарний, agalhos – добрий), гармонія душі та тіла.

ДАВНЬОГРЕЦЬКА ЛІТЕРАТУРА

ПЕРІОДИЗАЦІЯ ГРЕЦЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Архаїчний період грецької літератури. Література архаїчного періоду родового суспільства (IX–VII ст. до н. е.) Усна народна творчість. Героїчний та дидактичний епос.
2. Рання класична література і культура періоду становлення полісної системи (VII–VI ст. до н. е.). Види грецької лірики.
3. Класична література періоду розвитку і кризи полісної системи (V – середина IV ст. до н. е.). Трагедія. Комедія. Драма.
4. Елліністичний період грецької літератури (друга половина VI – 30 рік до н. е.) Олександрійська поезія. Новоаттична комедія кінця IV ст. до н. е. до кінця I ст. до н. е.
5. Римський період давньогрецької літератури з кінця I ст. до н. е. (у 30 р. до н. е. Греція стала колонією Римської імперії).

Архаїчний період

Долітературний період. Усна народна творчість як початковий період розвитку давньогрецької літератури. Значення міфології та міфологічного мислення як найдавнішої стадії пізнання світу з переважальними образно-чуттєвими уявленнями про природу, всесвіт та суспільне життя.

Поєднання у міфі вигадки, віри та знання. Релігійне забарвлення міфу.

Періоди розвитку міфології, еволюція міфологічних уявлень. **Доолімпійська міфологія.** Міфи про створення світу. Перетворення Хаосу в Космос. Поняття про хтонізм, фетишизм, анімізм, зооморфізм, фітоморфізм. Боротьба титанів з олімпійцями. **Олімпійська міфологія.** Боги грецького пантеону. Атрибути богів. Культурні герої – нащадки від змішаних шлюбів.

Культурна спрямованість олімпійської міфології. Міфологія – підґрунтя та арсенал античної літератури та мистецтва. Еволюція міфологічних образів в античній культурі та літературі: від світогляду до художнього засобу.

Героїчний та дидактичний епос

Поеми Гомера *«Іліада» та «Одіссея»*. Міфологічна основа поем. Поняття про епос як перевага спільного над індивідуальним. Соціально-історична основа гомерівського епосу. Історичні відомості про Трою. Час і місце виникнення гомерівських поем. «Гомерівське питання» в класичній філології. Епічні герої «Іліади» та «Одіссеї».

Композиційна своєрідність поем та художній стиль Гомера. Принципи паралелізму та симетрії в композиції текстів. «Хронологічна несумісність» гомерівських описів. Своєрідність епічного психологізму: зовнішнє вираження психіки в поемах Гомера. Громадянський пафос поем, почуття любові до батьківщини, до рідного краю, вираження ностальгії за рідним краєм. Двоплановість зображення подій. Боги та люди в гомерівських поемах. Віршовий розмір поем. Гомерівське питання в класичній філології. Аеди та рапсоди. Гомер в Україні. Класичні переклади Бориса Тена «Іліади» та «Одіссеї» українською мовою – визначна подія в культурному житті України. Гомер у Росії. Переклад «Іліади» Гнедича, своєрідність перекладу «Одіссеї» В. Жуковського, переклади «Іліади» та «Одіссеї» В. Вересаєва.

Дидактичний епос Гесіода. Поеми рапсода *«Роботи і дні»*, *«Геогонія»*. Повчання як форма реалізації авторського задуму. Перший вияв у давньогрецькій літературі авторського «я», перше звернення до

дидактики в епосі, до прославлення сільської праці, своєрідність осмислення Гесіодом світу та життя з позицій вільного землероба.

Міфологічна концепція світової історії. Міф про п'ять віків, про Прометея та Пандору в Гесіода. Походження світу та богів у «Теогонії» Гесіода. Пародійна поема «*Війна жаб та мишей*». Питання авторства поеми і часу її створення. Становлення жанру байки. **Байки Езопа.**

Антична лірика

Виникнення лірики та її фольклорні джерела. Розрив родинних зв'язків, розпад стихійного колективізму, первіснообщинного ладу та виникнення рабовласницького суспільства. Епос поступається ліриці, яка безпосередніше відбиває внутрішній світ людини; стверджується самоцінність людської особистості. Різновиди грецької лірики. Декламаційна лірика та її представники *Солон, Тиртей, Архілох*. Давньогрецька елегія та найяскравіші її представники: *Тиртей, Солон, Феогнід* та інші. Давньогрецький ямб та його прояв у поезії Архілоха. Своєрідність поезій Архілоха.

Різновиди давньогрецького мелосу. Поезія *Сапфо, Алкея Анакреонта*. Хорова поезія та її жанри. Оди Піндара. Піндар – яскравий співець давньогрецької калокагатії. Традиції Піндара та «анакреонтична» лірика в нові часи.

Класична грецька література доби розквіту та кризи полісів. Давньогрецька трагедія

Драматична поезія. Розквіт полісів та ствердження афінської рабовласницької демократії. Греко-перські війни. Перемога греків над персами – запорука висхідного розвитку афінської культури. Акрополь – найвище досягнення мистецтва класичного періоду. Виникнення театру, його устрій та влаштування театральних вистав. Походження трагедії та її зв'язок з ритуальними піснями та іграми на честь Діоніса. Міфологічна основа трагічної розповіді та ставлення грецьких трагіків до міфів. Структура трагедії та роль хорових партій у її

складі. V ст. до н. е. – період найвищого розвитку грецької трагедії у творах Есхіла, Софокла, Евріпіда.

Есхіл – «**батько трагедії**», поет епохи греко-перських війн та становлення афінської рабовласницької демократії. Героїчно-монументальний характер драм Есхіла. Проблематика творів Есхіла. Людина та доля, людина та рід, материнське та батьківське право, єдиновладдя та демократія, злочин та кара. Художні особливості трагедій Есхіла. Статистичність дії, переважна роль хору та епічних розповідей, монолітність героїв.

«**Перси**» – єдина трагедія, створена на історичному матеріалі. Своєрідність місця дії та персонажів. Прославлення афінської демократії та засудження східної деспотії. Патріотичний пафос трагедії. Образ Саламінської битви в трагедії. Виховне значення «Персів».

«**Прометей закутий**» – частина втраченої трилогії. Конфлікт між Зевсом та Прометеєм. Прометей – символ людського прогресу взагалі. Зевс – символ незвіданих сил природи, яка ревниво оберігає свої таємниці. Примирення Зевса з Прометеєм – перемога гармонії у всесвіті. Прометей Есхіла та Прометей Гесіода. Прометей Есхіла – вічний образ світової літератури. Тема прометеїзму в українській літературі.

Трилогія Есхіла «**Орестея**» та її частини. Проблема трагічної долі роду в «Орестеї». «**Агамемнон**». Злочини Клітемнестри. «**Хоефори**» – помста Ореста за смерть батька. «**Евменіди**» – страждання Ореста як спокута героя. Утвердження перемоги батьківського права над материнським.

Софокл – драматург доби розквіту афінської демократії «золотого віку Перікла». Проблематика творів Софокла: людина та суспільство, людина і доля. Новаторство Софокла: введення третього актора, скорочення партій хору, зростання композиційної майстерності в трагедіях Софокла, збільшення кількості хореутів, відмова від трилогій та тетралогій. Зображення Софоклом людей такими, якими вони повинні бути. Трагедія «**Антигона**». Конфлікт трагедії. Образи Антигони та Креонта. Зіткнення вічного морального неписаного закону (Антигона) та деспотичного писаного закону (Креонт). Роль образу Гемона в трагедії.

Трагедія «*Едіп-цар*». Тема долі та людини в трагедії. Майстерність композиції драми. Сцени впізнавання та перипетії в трагедії. За словами Арістотеля Едіп – зразковий трагічний герой. «Едіп-цар» – вершина драматичної творчості Софокла.

Драма «*Філоктет*» пов'язана з міфами про Троянську війну. Головна проблема трагедії «Філоктет» – страждання людини і терези історії. Тема трагедії – виховання молоді.

«*Едіп в Колоні*» – посмертний заповіт Софокла. Тема спокути провини стражданнями.

Евріпід – драматург кризи афінської рабовласницької демократії, «філософ сцени», найтрагічніший з усіх трагіків. Злам традиційних форм життя і вірувань в часи Евріпіда, розквіт софістики та риторики. Новаторство Евріпіда: зміна конфлікту в трагедіях Евріпіда (між суспільним та особистим, між обов'язком та пристрастю), зростання психологізму, зображення сильних жіночих характерів, модифікація міфів, критичне ставлення до богів, наближення мови героїв до розмовної, зменшення партій хору, зображення людей такими, якими вони є.

Евріпід – неперевершений майстер діалогу контрастів, парадоксальних ситуацій, оксиморону. Людина у процесі постійних змін – головний об'єкт творчих досліджень Евріпіда. Природа душі, людського характеру, благородність, порядність людини, її поміркованість, дотримання міри у багатстві, славі, радості, бажаннях, любові, задоволення найменшим – важливі проблеми трагедій Евріпіда.

«*Іфігенія в Авліді*». Зображення війни між греками та троянцями з гомерівських позицій, як війни за честь Еллади. Болісний конфлікт між обов'язком та особистим щастям у трагедії. Зразковий характер героїні, яка жертвує життям заради батьківщини.

Трагедія «*Медея*». Змалювання в трагедії жаги помсти за зражене кохання.

У трагедії «*Іпполіт*» змальовується патологія недозволеного кохання Федри, дружини Тесея до свого пасинка Іпполіта. Люди і боги в трагедії. Іпполіт – головний герой трагедії, наділений рисами власної вдачі Евріпіда. Боги і люди в трагедії. Криза старої релігії, філософії, моралі.

Тема «*Троянок*» – живий відгомін на тогочасні троянські події, на неймовірне страждання, засудження війни. Трагедія нещастя і страждань у поваленій Трої та найбільшого нещастя – втрата вітчизни.

Тема життя і смерті в трагедії «*Алкеста*». Відгомін проблематики «Алкести» в сучасній медицині. Засудження війни як найбільшого лиха з усіх людських бід у «Троянках».

Критичне ставлення сучасників до Евріпіда. Зниження образу Евріпіда в комедіях Арістофана. Вплив Евріпіда на подальший розвиток драми.

У «*Вакханках*», найтрагічнішій драмі Евріпіда, розкривається зіткнення між законами, що ґрунтуються на роздумі та непідвладній їм стихії пристрастей. Евріпід засуджує розбурхані пристрасті.

Давньогрецька комедія

Походження комедії. Структура комедії, її відмінність від структури трагедії. Двоплановий характер дії у комедії – реалістичний та фантастичний. Давньоаттична комедія – гостросоціальний твір з суспільно-політичною актуальною спрямованістю. Загальний стиль давньоаттичної комедії. Демократизм, агітаційність, викривальний характер. Гротеск та гіперболічність персонажів. Грубий жаргон, лайка, нецензурні вислови. Роль агону, парабази та ексоду в комедії.

Арістофан – «батько комедії». Відображення в комедіях Арістофана кризи афінської державності. Відсутність міфологічних сюжетів у комедіях поета. Своєрідність фабули в Арістофана. Політичні, філософські, естетичні проблеми (часу) в комедіях Арістофана, їх тенденційний характер. Гостра проблема війни та миру в комедіях драматурга, його прихильність до хліборобських кіл. Гротескний характер головних персонажів, їх комедійна розкутість. Стихія філософських та політичних диспутів суспільної та літературної боротьби у творах поета. Своєрідність костюмів та масок.

«*Вершники*» – гостра політична сатира на тему влади та народу. Тема боротьби за мир з використанням демагогів. Образ Демосу. Історичні особи в комедії. Особлива роль агону. Гротескний образ Ковбасника з використанням фольклорних мотивів у комедії. Мета-

форична метаморфоза в фіналі комедії – орієнтація поета на громадянські ідеали доби розквіту афінської демократії.

«*Хмари*» – критика софістів у комедії. Образ Сократа, злісна пародія на філософа. Символіка образу хмар. Пародійна суперечка Правди та Кривди в комедії. (Проблема виховання). Пародія на все міське виховання. Образи Стрепсіада та Фідіппіда. Роль фінальної сцени в комедії.

Комедії «*Ахарняни*», «*Мир*», «*Лісістрата*». Фантастичний характер сюжетів. Селянин як втілення здорового народного глузду та ініціатор миру в перших двох комедіях. Жінки Греції у боротьбі за мир у «Лісістраті». Тема миру – головна в комедії «Лісістрата». Образ Лісістрати. Зображення сил, ворожих укладенню миру. Комедія «Лісістрата» в мистецтві та літературі нових часів.

«*Жаби*» – відбиття літературних поглядів Арістофана. Образ бога театру Діоніса. Агон трагіків Есхіла та Евріпіда у підземному царстві – головна частина комедії. Спрямованість комедії проти Евріпіда, зображеного у вигляді сентиментального, розманіженого й антипатріотично налаштованого поета, і на захист Есхіла, поета високої, героїчної моралі.

Давньогрецька проза

Зародження давньогрецької прози та її специфіка. Основні види давньогрецької прози: красномовство, історіографія, географічні описи, філософія. Риторика в Стародавній Греції, розвиток теорії і практики красномовства. Красномовство політичне, судове, епідиктичне. **Сократ, Лісій, Демосфен** – найяскравіші представники давньогрецького красномовства.

Історіографія. Геродот, Фулідід, Ксенофонт – найяскравіші представники історико-географічної прози. **Геродот** – «**батько історії**». Історія греко-перської війни у творі Геродота. Зображення країн Сходу. Легендарно-міфічні перекази. Поєднання історичних реалій з легендарно-міфологічними переказами, анекдотами. Скіфія у творі Геродота.

Пелопоннеська війна у **Фуکیدіда**. Зображення історичних осіб. Промови Фуکیدіда у відтворенні характеру героїв. Ідеал політичного устрою Афін як найдемократичнішого устрою у промові Перікла.

Ксенофонт. Мемуарний твір «*Анабазис*» про похід десяти тисяч греків на Вавілон. «Грецька історія» продовжує «Історію Пелопоннеської війни» Фуکیدіда. Повість про виховання Кіра Великого «*Кіропедія*» як модель виховання ідеального монарха.

Філософська проза Платона і Арістотеля. **Платон** як учень Сократа. Академія Платона. Трактати та діалоги Платона. Політико-філософські та поетико-естетичні погляди Платона («*Держава*», «*Бенкет*»). Трагедія Сократа у творах Платона «*Апологія Сократа*», «*Критон*», «*Федон*». Мистецький талант Платона.

Арістотель як учень Платона. Ліцей Арістотеля. Науковий принцип Арістотеля. «*Поетика*» Арістотеля про предмет та сутність поезії, її функції, специфіку характерів, правила побудови драми тощо. Полеміка Арістотеля з Платоном з питань мистецтва. «*Поетика*» Арістотеля та її роль в естетиці наступних віків. Поняття «катарсису» в «*Поетиці*» Арістотеля та його тлумачення.

Елліністичний період

Втрата Грецією політичної незалежності, її входження до складу імперії Олександра Македонського. Взаємовплив культур народів Сходу та греків. Тенденції космополітизму в філософії та культурі. Олександрія – одна з столиць еллінського світу. Культурна політика Птолемеїв. Музейон і бібліотека Олександрії. Особливості олександрійської поезії: відмова від великих форм, тяжіння до повсякденного життя звичайної особистості, поетизація природи тощо.

«*Причини*» **Каллімаха**. «*Ідилії*» **Феокріта**. Античне розуміння жанру ідилії, сюжети ідилій Феокріта. Художній стиль ідилій. Традиції олександрійської поезії в «*Аргонавтиці*» Аполлонія Родоського. «*Характери*» **Феофраста**.

Менандр – яскравий представник новоаттичної комедії. Зображення побуту середніх та найнижчих верств населення, гуманність новоаттичної комедії. Побутові характеристики, приватне життя лю-

дини в комедіях Менандра. Розвиток Менандром принципів драматургії Евріпіда. «*Людиноненависник*», «*Полюбовний суд*». Значення комедій Менандра для римської та новоєвропейської комедії.

Грецька література періоду Римської імперії (I–V ст. н. е.)

Греція часів римського панування. Загострення соціальних суперечностей рабовласницького суспільства в часи римського панування. Плутарх. «*Паралельні життєписи*». Характери історичних діячів як яскраві особистості, їхні моральні якості. Драматичні колізії в характері героїв. Майстерність психологічного портрета, яскравість зображення, ідеалізація класичної давнини.

Лукіан – майстер прозаїчної сатири, соціально-політичні погляди Лукіана. Роль кінчної філософії у творчості Лукіана. Різко сатиричне зображення сучасної Лукіану дійсності: «*Розмови Богів*», «*Морські розмови богів*», «*Розмови у царстві мертвих*». Критика міфологічних уявлень та релігійних культів. Лукіан і Нові часи.

Грецький любовний роман «*Дафніс і Хлоя*» Лонга як взірць пізньогрецької літератури. Образи закоханих. Буколічна тема в романі та вплив «Ідилій» Феокріта. Ритмічна проза роману. Рецепція роману Лонга у літературі Нового часу.

ДАВНЬОРИМСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Специфіка римської літератури, її відмінності від грецької. Своєрідність суспільного та культурного життя Риму. Спадковий характер римської культури. Творчі запозичення Римом грецької культури. Історична роль Риму в культурному розвитку європейського Заходу. Характерні ознаки римської літератури: високий рівень особистої самосвідомості, поглиблення суб'єктивного життя та інтенсивність внутрішнього переживання, тверезий аналіз життя, загострений драматизм і трагізм, психологізм, натуралізм та сатиричне зображення життя.

Періодизація римської літератури:

1. Архаїчний період римської літератури (VIII–IV ст. до н. е.).
2. Література періоду республіки.
3. Післякласичний період V ст. н. е.

Архаїчний період

Фольклорні джерела римської літератури. Культ богів, предків, героїв, померлих геніїв. Види пісень. Фесценіни та ателани. Римські сатури. Дидактичний фольклор: прислів'я, примовки. Сатурнійський вірш давньої поезії. Перші спроби в прозі. Пам'ятки ділового характеру. Книги головних жерців. «*Аннали*». Юридичні пам'ятки («*Закон XII таблиць*») Державні угоди. Самобутність архаїчного періоду при відсутності грецького впливу.

Діяльність **Клавдія Аппія Сліпого** (кінець IV – початок III ст. до н. е.) – одного з перших діячів римської культури, автора юридичних трактатів, воєнно-політичних промов, упорядника збірника поетичних виразів, реформатора в галузі орфографії.

Римська література і культура періоду Республіки (III ст. – 30 р. до н.е.)

Експансивна політика Риму. Пунічні війни. Завоювання Сицилії, Корсики, Сардинії та частини Греції. Процеси еллінізації. Політика Сципіонів та Катона Старшого. Лівій Андронік – перекладач «Одісеї». Літературна діяльність Гнея Невія. Трагедії Гнея Невія. Сатири. Епічна поезія «Аннали».

Римський театр. Організація вистав. Відмінності між устроями римського та давньогрецького театру. Різновиди римської комедії. Палліата, життя та творчість **Плавта** – яскравого представника палліати. Герої Плавтових комедій. Орієнтація поета на плебейські маси. Грецьке «вбрання» та римські проблеми в комедіях Плавта. Ритміка Плавтових комедій. Мова комедій. Образи-типи комедій Плавта. Контамінація у сюжетотворенні. Комедійні засоби Плавта. Плавт у пізній європейській літературі.

Публій Теренцій Афр. Гуманістичний характер комедій Теренція, їхня особливість. Благородний характер масок. Відсутність буфонного елемента, гротеску. Стиль і мова комедій Теренція. Роль Теренція в історії європейської драми.

Література періоду кризи та загибелі Республіки

Зміна структури рабовласницького суспільства, загострення внутрішніх соціальних протиріч. Повстання рабів. Громадянські війни. Зовнішня експансивна політика Риму. Конфлікт між оптиматами та популярями.

Філософська поема **Лукреція** «*Про природу речей*». Зв'язок поеми з вченням Епікура. Вчення Лукреція про атоми і пустоту. Критика міфології та релігії. Трагедійні мотиви в поемі. Трагічна картина афінської чуми. Монументальність стилю. Розвиток прози: красномовство, історіографія, мемуари, епістолярна спадщина.

Ораторське мистецтво **Цицерона**. Промови. Ораторські та філософські трактати. Листи Цицерона. Ставлення до суспільства, держави. Уявлення про дружбу, кохання, поезію. Композиція творів Цицерона. Значення творчості Цицерона.

Історіографія. **Гай Юлій Цезар**. «*Записки про галльську війну*», «*Записки про громадянську війну*». Майстерність описів. Тенденційність записок. Видимість об'єктивної розповіді. Стислість, простота, лаконічність, вишуканість стилю Цезаря. Внесок Цезаря в розвиток латинської прози та літературної мови.

Гай Саллюстій Крісп – історик, мораліст. Політико-філософська спрямованість творів Саллюстія, їхня тенденційність. Саллюстій і Фу-

кідід. Теорія занепаду моралі у творах Саллюстія. Схематичний огляд римської історії з позиції занепаду моралі. Критика панівних верств населення. Орієнтація на ідеали Республіки. Стиль поета: об'єктивний, яскрава образність характеристик, драматизм та динамічність оповіді. Роль римської історіографії в європейській історіографії Нового Часу.

Поезія *неотериків*. Вплив олександрійської школи на поезію неотериків. Міфологічні теми та малі поетичні форми у неотериків. Відчуження від політичного життя. Тематика неотериків: інтимні переживання, дружба, кохання, поезія, краса. Відшліфованість форми, метрики, вишуканість мови.

Творчість **Катулла**. Вчені епілії Катулла. Яскраво особистий характер любовної лірики Катулла. Вірші «*До Лесбії*». Зображення історії кохання, розвиток почуттів, складність та суперечливість. Тема друзів та ворогів у поезії Катулла. Внесок Катулла в розвиток поетичної мови та метрики. Інтимна лірика Катулла в скарбниці світової культури.

Література періоду становлення імперії «золотий вік» Августа

Римське суспільство і культура в епоху Августа. Політика Августа. Принципат Августа – перехід від республіки до імперії. Політика миру. Зміцнення римської державності. Літературний гурток Мецената як підтримка політики Августа.

Публій Вергілій Марон. «*Буколіки*» Вергілія та ідеалізація сільського життя. Традиції Феокрита в «*Буколіках*». Пророцтво про «золотий вік» та хлопчика-месію в IV еклозі.

«*Георгіки*» **Вергілія**. Ідеалізація сільського життя і примітивних звичаїв та вірувань італійського селянства. Дидактичний характер «*Георгік*» та їх зв'язок з твором Гесіода.

«*Енеїда*» – літературний героїчний епос. Історична місія римської держави та роду Августа в «*Енеїді*». Уславлення імперії. Міфологічна основа поеми та її зв'язок з історичними подіями та особливостями Риму. Орієнтація Вергілія на Гомера. Спільні та відмінні ознаки між поемами Гомера та «*Енеїдою*» Вергілія. Еней як людина

долі та обов'язку. Втілення в Енеєві ідеалу Августа. Еней та Дідона. Психологізм в зображенні пристрасті.

Авторитет Вергілія у Середньовіччі та наступних віках. Значення «Енеїди» Вергілія для української літератури.

Квінт Горацій Флакк – співець «золотої середини». Ставлення до Августа та Мецената. Філософські погляди Горація. Жанрова різноманітність творів Горація. «*Еподи*». Вплив Архілоха. Ліричні теми еподів. Виступи проти громадянських війн. Сатири Горація. Полеміка з Луцілієм. Морально-філософські настанови. Викриття особистих недоліків. Відсутність соціально-політичної загостреності. Ідеї стоїцизму та втеча від міського життя. Іронія, сатира.

«*Оди*». Вплив еолійської лірики на «римські оди» Горація. Тематика «Од». Відгуки на політичне життя Риму. Прославлення Августа, Мецената, Римської держави. Ідеї «золотої середини». Тема часу. Своєрідність любовної лірики Горація. Оди на тему творчості. Тема «*Пам'ятника*» Горація в європейській та вітчизняній поезії.

«*Послання*». Філософський характер «Послань». Послання «До Августа», «До Флора», «До Пізонів» («Про мистецтво поезії»). Тематика послань, значення поезії, характер героя, функції хору, роль критики та сили. Горацій та Арістотель. Роль сентенцій. Горацій – теоретик римського класицизму.

Римська любовна елегія. Її розквіт у творчості **Тібулла та Проперція**. Гурток Корвіна Мессали та своєрідність його суспільно-естетичної позиції. Увага до любовного почуття як сенсу життя. Пасивна опозиція до суспільства та держави. Жорсткі тематичні та стильові канони любовної елегії. Образ Делії в елегіях Тібулла. Поетизація сільського життя, ознаки буколів. Протест проти громадянських війн. Тібулл як співець ніжнього почуття.

Проперцій як співець пристрасного кохання. Перипетії історії кохання до Кінфії. Тяжіння до міфу в поезії Проперція. Етіологічні елегії Проперція. Поступовий перехід поета від любовної тематики до ідей цезаризму. Традиції олександрійських поетів у творчості Тібулла та Проперція. Відмінність елегій Тібулла та Проперція від ранньогрецької елегії та елегій Катулла.

Публій Овідій Назон як продовжувач традицій Тібулла та Проперція. Ставлення Овідія до ідеології принципату. Опозиція до реформ Августа в галузі шлюбу.

Своєрідність любовних елегій Овідія. Декламаційно-риторичний характер елегій. Умовно-поетичний образ Корінни. Іронія та елементи пародії в елегіях Овідія.

«*Героїні*», або «*Героїди*». Послання міфологічних героїнь їхнім коханим. Мистецтво поетичної варіації в Овідія. Психологізм послань. **Героїні** як втілення глибокого, серйозного, пристрасного почуття. Дегероїзація високого міфу, спроба створити психологічний портрет. Відображення життєвої реальності як викриття зростаючого морального занепаду римського суспільства. Жартівливо-дидактичні поеми Овідія «*Наука кохання*» та «*Ліки від кохання*». Трактат в дусі практичного керівництва елліністичної доби. Багатство психологічного досвіду. Гуманізм у зображенні та оцінці почуттів. Роль іронії в поемах.

«*Метаморфози*» як головний твір Овідія. Філософський задум поеми. Своєрідність композиції. Своєрідність внутрішньожанрових утворень. Засоби досягнення поетичної єдності. Пластичне зображення процесу метаморфоз. Тема кохання та її варіації в поемі. Історико-культурне значення поеми. Її ідеї та зразки в мистецтві наступних епох.

«*Фасті*» як поетичний римський календар. Ідеалізація римської давнини. Легенди та міфи з історії Риму. Уславлення Августа як «батька суспільства».

Заслання Овідія та його причини. «*Сумні елегії*». Поетичний розвиток теми самотності. Автопортрет. Поезія як духовна підтримка в стражданнях. Спогади про Рим. Послання до дружини та друзів. «*Листи з Понту*». Звернення до Августа по допомогу. Нове у зверненнях до друзів. Томи в зображенні Овідія. Пронизлива щирість поезії періоду заслання. Яскравість описів. Зображення природи та мешканців Північного Причорномор'я. Трансформація жанру елегії у творчості Овідія. Елегії на теми творчості. Традиції Овідія у європейській та вітчизняній поезії.

Післякласичний період римської літератури. Трагедії Сенеки. Сатири Ювенала та Марціала. «Сатирикон» Петронія. Антична байка

Римська імперія післякласичного періоду (I ст. – перша половина II ст.). За зовнішньою величчю – розвиток кризових явищ. Поширення ідей стоїчної філософії. Роль письменників з провінцій у літературному житті Риму. Зниження соціально активної ролі літератури. Релігійно-містичні вчення. Християнство.

Луцій Анней Сенека. Політик-опозиціонер, уродженець Іспанії. Кар'єра судового та політичного оратора, її перипетії. Виховання Нерона та участь у керівництві державою до вступу Нерона на престол. Роль консула при Нероні. Ускладнення стосунків та смертний вирок Нерона Сенеці. Літературна діяльність Сенеки. Філософські твори. Ідеї Епікура в його трактатах *«Про відпочинок»*, *«Про душевний спокій»*, *«Про щасливе життя»*. Ідеал монарха в трактатах Сенеки *«Про благодіяння»*, *«Про гуманність»*. Ідеї стоїцизму у *«Моральних листах до Луцілія»*.

Суперечливість його філософських поглядів. **Трагедії Сенеки.** Продовження та розвиток традицій Евріпіда. *«Медея»*, *«Федра»*, *«Агамемнон»* як зразки пафосної, патетичної трагедії. Герої – носії великих пристрастей. Структура образів трагедії, статичність їхніх характерів, їхня однолінійність, риторизм. Патетика промов, широке використання великих монологів. Трагедії Сенеки як драми для читання. Сцени жорстокості та насильництва як відображення атмосфери часу. Філософські сентенції про згубність пристрастей, тиранії необмеженої влади. Вплив Сенеки на розвиток європейської драми. Доля трагедії в римській літературній традиції.

Марк Валерій Марціал, уродженець Іспанії. Талановитий майстер епіграм. Розвиток традицій Катутла, закріплення ним за жанром епіграми сатиричного змісту. Перехід від епіграми-інвективи (висміювання окремої особистості) до епіграми-сатири (висміювання людського типу). Широке зображення соціальних недоліків. Принципи побудови сатиричного образу, його співвіднесеність з суспільним ідеалом. Епіграми. Епіграми на літературні теми. Жвавість та безпосередність

стилю Марціала. Широке використання порівнянь, прислів'їв, примовок тощо. Гіпербола як обов'язковий елемент поезики античної сатири. Виразність епіграмічних сентенцій Марціала.

Децим Юній Ювенал. Сатири Ювенала, що викривають звичаї вищого суспільства. Гнівний, викривальний характер сатир, спрямованих проти деспотизму та соціальних недоліків Риму. Використання гіпербол, патетичних вигуків, питань тощо. Сильова роль риторичного пафосу. Сатири на морально-філософські теми (наближення до сатир Горація). Розвиток стоїчних ідей. Повна відмова від традицій особистої інвективи. Виразність сентенцій.

Гай Петроній Арбітр. Політична кар'єра Петронія. Становище «прибічника вишуканості» при Нероні. Звинувачення в змові Пізона. Смертний вирок.

«Сатирикон» Петронія. Фрагментарність тексту, що дійшов до наших часів. Близькість до «меніппової сатури». Образи мандрівників. Зображення різних соціальних верств населення. Панорама занепаду моралі, релігійного скептицизму, занепаду поетичного мистецтва. Пародіювання ідилії грецького роману. Вплив «Сатирикону» на формування та розвиток типу сатирико-побутового пригодницького роману.

Антична байка. Федр та Бабрій. Традиції Езопової байки. Споконвічне та злободенне в байкових сюжетах. Історичність їх художнього трактування. Перевага людей як дійових осіб. Введення Езопа в коло персонажів байки. Наближення байки до діатриби. Акцент на моралі байки. Картини соціальної несправедливості та безправності в байках Федра. Зв'язок його творчості з філософією кінізму. Автор як філософ, що поширює ідеї стоїцизму: стоїчне розуміння долі, висока оцінка свободи, незалежності, здатності до самообмежень тощо. Надання байці художнього характеру. Алегорична типізація, сатирична спрямованість байок. Ямбічний триметр байок Федра. Сюжети античної байки в новоєвропейській літературі.

Римська історична проза класичного та післякласичного періодів

Історична проза «доби Августа». Тіт Лівій, *«Історія від заснування міста»*. Задум епопеї. Збереження 35 книг з 142. Зображення Пунічних війн. Оспівування героїки та патріотизму предків. Лівій як майстер масових сцен боїв та зборів. Виразність промов історичних діячів. Захист республіканських ідей. «Історія...» як джерело найдавніших римських оповідей. Ритмічність прози та багатство лексики Лівія.

Публій Корнелій Тацит як талановитий історик. *«Германія»* Таціта – джерело з історії, побуту, звичаїв німецьких племен I ст. *«Історія»*, що висвітлює історію Риму від смерті Нерона до вбивства Доміціана. *«Аннали»* як найбільш відомий твір Таціта, що висвітлює історію Юліїв-Клавдіїв. Яскраве зображення тиранії Тіберія, Нерона та ін. Засудження форм імператорської влади та захист республіканських ідеалів. Динамізм оповіді, виразність образів, лаконічність стилю.

Пізня римська література

Поширення римської культури в усіх провінціях Римської імперії. Підсилення культурної ролі провінцій. Розвиток архаїчних та формалістичних тенденцій. Зацікавленість філологічними студіями. Захоплення грецькою мовою.

Гай Светоній Тарквілл. *«Життєпис Цезарів»*. Зібрання біографічних матеріалів про представників роду Юліїв. Захоплююча оповідь. Широкі відомості про побут та звичаї імператорського Риму.

Авл Гелій. *«Аттічні ночі»*. Зібрання цитат грецьких та римських авторів. Критика текстів письменників. Надання переваги давнім авторам. Філологічні та історико-літературні питання.

Апулей. Захоплення філософією. Надання переваги ідеалістичній філософії Платона. Трактат *«Про Платона та його вчення»*. Вивчення історії, риторики, природознавства, права. Ритор, поет, адвокат, наприкінці життя – жрець в Карфагені. Збірка промов *«Флориди»*. *«Апологія»* – зразок ораторського самозахисту від звинувачень у магії. Картини звичаїв в *«Апології»*.

«Метаморфози, або Золотий осел». Використання фабули Луціана, її розвиток та збагачення. Містико-повчальний зміст історії Луція. Захоплюючий характер оповіді. Поєднання фантастики, фольклорних сюжетів, реалістичного опису життя провінційного суспільства Риму. Важлива роль вставних новел. Казка про *«Амура та Психею»*. Панорама соціального та культурного життя. Критика релігійних звичаїв. Мовні, стилістичні і композиційні особливості роману. Манерно-риторичний стиль оповіді; стильові елементи народної поезії. Доля роману в наступні часи.

Останнє літературне піднесення в IV ст. Тимчасове зміцнення Римської імперії. Поширення християнства. Надання йому державного статусу. **Авзоній. Клавдіан.** Початок християнської літератури. **Амвросій Медіоланський, Августин, Ієронім.**

ЛІТЕРАТУРА СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА ВІДРОДЖЕННЯ*

ЛІТЕРАТУРА СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ЯК СВОЄРІДНА ЕПОХА В ІСТОРИКО-ЛІТЕРАТУРНОМУ ПРОЦЕСІ

Перехід від античності до Середньовіччя

Перші століття нашої ери як перехідний період. Недостатність традиційного уявлення про загибель античної культури під натиском варварів. Внутрішня криза античної культури: її міфології, філософії (гностицизм, неоплатонізм), соціальних стосунків. Криза античної літератури. Втрата суспільно значимого змісту: *«Мозелла» Авсонія*. Формалізм: центони; паліндроми; «поетичні квадрати» Порфирія. Компліментарність як приклад відходу літератури від власне естетичних завдань.

*При складанні навчально-методичних вказівок до розділів «Середньовіччя та Відродження» використана програма навчально-методичного посібника «Історія зарубіжної літератури і культури» О.В. Мішукова.

Література раннього християнства

Висхідна гілка літератури перехідного періоду: література раннього християнства. «*Новий заповіт*» як джерело цієї літератури.

Апологети. «*Кредо*» Тертуліана. Використовуваний ним прийом алогічного парадоксу.

Патристика. Східні і західні отці церкви. Переклад Біблії латинською мовою, здійснений св. Ієронімом, значення цієї праці для подальшого розвитку європейської літератури. Життя і праці **Августина Блаженного**.

Проповідь аскетизму. Вчення про благодать. «*Сповідь*» Августина – перший зразок жанру сповіді в європейській літературі.

Доля античної спадщини в середні віки

Латинь як єдина нитка між Античністю і Середньовіччям. Авторитет Вергілія. Арістотель і Хома Аквінський. Схоластика. Сентенції античних авторів як матеріал, що вивчається в середньовічній школі.

Три лінії розвитку середньовічної літератури латинською мовою.

Література клерикалізму, жанри літератури клерикалізму. Праці видатних діячів церкви, представників середньовічної філософії (Псевдо-Діонісій Ареопажит, Абельяр, Бонавентура, Альберт Великий, Хома Аквінський та інші), їх вплив на світосприймання середньовічних письменників.

«Каролінгське Відродження» – перше «мале Відродження» в Європі. Алкуїн. Відновлення форм античної поезії та їх середньовічний зміст. Середньовічні університети. Поезія вагантів. «*Gaudeamus igitur*» – студентська пісня XII ст., що стала традиційним гімном студентів.

Історичне значення античної літератури. Доля античної спадщини в наступні століття. Античність в історії вітчизняної культури та літератури. Розвиток класичної філології як галузі філологічної науки та її найважливіші досягнення.

Б. Пурішев як творець сучасного курсу зарубіжної літератури середніх століть і епохи Відродження. Визначення понять «Середні

віки», «епоха Відродження», їх походження (праці Бруні, Вазарі) і їх трансформація (праці Віко, Гердера, Гете, Енгельса, Буркхарта, Хейзінги, Лосєва). Поняття «література» стосовно середніх віків (Ю. Віппер), Середньовічна література і культура Європи – перший рівень розвитку європейської літератури і культури.

Наукові методи дослідження літературного, історико-культурного процесу. Історико-теоретичний метод як основа курсу (синтез теоретичного розуміння історії літератури у Д. Ліхачова та історичного розуміння теорії у Д.Ф. Лосєва). Наслідок вживання історико-теоретичного методу – увага до перехідних естетичних явищ. Історико-теоретичний метод і проблема періодизації літературного та культурного процесів. Виявлення зміни стабільних і перехідних періодів літературного розвитку. Періодизація курсу «Історія зарубіжної літератури і культури Середньовіччя та Відродження».

Героїчний епос раннього середньовіччя

Фольклор і література. В. Пропп і М. Бахтін про їхні відмінності. Ірландський епос. Уладський цикл. Віддзеркалення у ньому епохи його виникнення. Втілення в образі Кухуліна ідеалу ірландців. Художні особливості уладського циклу. Фантастичні саги. Засоби створення фантастичної образності в них, роль кольоропозначень.

Ісландський епос: «*Старша Едда*» та епічний матеріал «*Молодшої Едди*» **Сноррі Стурлусона**. Міфологічні дохристиянські уявлення північних європейських народів. «*Пророцтва пророчиці*»: тема загибелі богів (використання цієї теми в ХІХ столітті Р. Вагнером). Віддзеркалення історії і культури скандинавських народів у сагах. Поетика скандинавського епосу і скандинавської літератури, що знайшли відображення в «Молодшій Едді» Сноррі Стурлусона.

Англійський героїчний епос «*Беовульф*», його німецьке походження. Поетика твору.

Героїчний епос розвиненого феодалізму

Новий етап розвитку середньовічного епосу Європи. Проблема співвідношення фольклорного і літературного начал, проблема авторства пам'яток.

Французький епос. *«Пісня про Роланда»*. Суперечки про походження і природу цього епосу (Р. Паріс, Же. Бедьє, Р. Менендес Підаль). «Пісня про Роланда» і фольклор. Фольклорна трансформація історичної події. Епічна ідея твору. Особливості художнього світу «Пісні про Роланда». Фольклорні поетичні засоби. Образ Роланда в європейському мистецтві («Несамовитий Роланд» Аріосто).

Німецький героїчний епос. *«Пісня про Нібелунгів»*, його поетика. Образи «Пісні про Нібелунгів» в європейському мистецтві (Р. Вагнер).

Іспанський героїчний епос *«Пісня про мого Сіда»* у зіставленні з французьким і німецьким героїчними епосами. Ідея Реконкісти. Образ Сіда і його відображення в європейському мистецтві (іспанські романи про Сіда, «Юність Сіда» Гільєна де Кастро, «Сід» Корнеля).

Дослідження героїчного епосу Середньовіччя в європейському літературознавстві (А. Веселовський, філологи ХХ століття).

Середньовічна лицарська література

Культура Європи епохи розвиненого феодалізму. Лицарі, їх участь у хрестових походах. Романський стиль в архітектурі та його зміна готичним стилем. Відображення в готиці світогляду середньовічної людини. Формування лицарської культури – куртуазії. Основні куртуазні вимоги до лицаря ХІІ століття. Вчення Андрія Капеллана про лицарську любов. Лицар як поет, що оспівує Прекрасну Панну.

Куртуазна поезія

Прованс, поезія **трубадурів**. Образ Прекрасної Панни. Пріоритет теми любові, її трактування трубадурами. Жанри поезії трубадурів: кансона, сирвента, плач, альба, пасторела, тенсона, балада. Рима в європейській поезії. Формування авторського начала.

Куртуазне ставлення до Панни в **Бернарта де Вентадорна**. Інвектива в поезії **Бертрана де Борна**. Мотив «любові здалеку» в **Джауфре Рюделя**. Легендарні біографії трубадурів. Образи трубадурів у *«Принцесі Грезе»* Е. Ростана (1895). Трубадури і російська література.

Поезія труверів і міннезінгерів.

Середньовічний лицарський роман

Відмінність середньовічного роману від героїчного епосу. Поняття «авантюра» (з'єднання любові і фантастики), нова мотивація лицарських подвигів. Цикли середньовічних романів (античний, візантійський, бретонський). Склад «бретонських повістей»; романи про Трістана і Ізольду, романи артурівського циклу, романи про святого Грааля.

«Роман про Александра» Ламбера де Тора і Олександра Паризького. Виникнення олександрійського вірша. Мотиви роману в «Гамлеті» У.Шекспіра.

Творчість Марії Французької. «*Роман про Трістана і Ізольду*» в реконструкції Ж. Бедьє. Прояв авторського початку в романі (мотив любовного напою).

Романи артурівського циклу. Образ короля Артура. Символіка Круглого столу. Принципи створення образів лицарів Круглого столу.

Романи Кретьєна де Труа. Суперечка з куртуазним розумінням любові в романі «Ерек і Еніда». Подорож лицаря як форма експерименту в літературі і сюжетна основа «роману дороги».

Роман Кретьєна де Труа «*Ланселот, або Лицар Воза*»: втілення куртуазного кодексу лицарської поведінки.

Роман Кретьєна де Труа «*Івен, або Лицар Лева*». Початок формування принципу психологізму в європейській літературі. Виділення портрета із загального опису.

Трансформація трактування образу лицаря в романі Кретьєна де Труа «*Персеваль, або Повість про Грааля*». Розвиток цього образу в «*Парцифалі*» Вольфрама фон Ешенбаха.

Доля середньовічного лицарського роману в подальших століттях. Відродження лицарського роману в Англії XV століття («Смерть Артура» Томаса Мелорі), в Іспанії XVI століття (популярність «Амадіса Гальського»). Лицарський роман і «Дон Кіхот» М. Сервантеса.

Міська література Середньовіччя.

Середньовічна драматургія

Специфічні особливості змісту і форми міської літератури Середньовіччя. Система жанрів міської літератури. Жанри: фабліо і шванки, сатиричний епос, алегоричний епос («Роман про Троянду»). Вчення М.М. Бахтіна про народну сміхову культуру.

Народження середньовічної драматургії. П'єси для читання («Анти-Теренцій» Гротсвіти Гандерсгеймської). Літургійна драма. Напівлітургійна драма. Містерія, міраклъ («Диво про Теофіла» Рютбефа), мораліте. Зачатки світського театру («Гра про Робіна і Маріон» Адама де ла Аля). Фарс.

ЛІТЕРАТУРА ДОБИ ВІДРОДЖЕННЯ

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОТОРЕНЕСАНСУ

Проторенесанс як перехідний період. О. Лосєв про Проторенесанс. Концепція російського Проторенесансу Д. Ліхачова та її трансформація стосовно літератури Західної Європи. Роль релігійної свідомості в літературі цього періоду (система образів, алегорія, біблейська символіка). Можливість парадоксального і пародійного використання традицій середньовічної культури.

Проторенесанс в Італії

Розквіт Флоренції. Політична боротьба гвельфів і гібеллінів. Поезія «нового солодкого стилю» (Гвідо Гвініцеллі, Гвідо Кавальканті, Данте Аліг'єрі). Нове розуміння любові, трансформація образів Прекрасної Панни і поета в порівнянні з поезією трубадурів. Нові поетичні жанри. Виникнення жанру сонета, його художні особливості.

Творчість Данте Аліг'єрі. Біографія Данте. «**Нове життя**» як перша європейська художня автобіографія і як коментований поетичний цикл. Композиція і художні особливості книги. Образ Беатріче і традиції поезії «нового солодкого стилю».

Трактати Данте «*Про італійську мову*», «*Про монархію*», «*Бенкет*».

«*Божественна комедія*» як синтез середньовічного світогляду і як передвістя Відродження. Задум поеми. Проблема жанру (зв'язок з античною традицією і ознаки середньовічного бачення). Роль містичних чисел у композиції поеми і в її строфіці (терцина). Алегоричність та символічність художнього світу комедії. Найбільш яскраві образи і ситуації в сюжеті поеми.

Рух від античного антропоцентризму через середньовічний теоцентризм до ренесансного антропоцентризму. Роль «Божественної комедії» у формуванні нового погляду на людину.

Данте – «останній поет Середньовіччя і в той же час перший поет Нового часу» (Ф. Енгельс), «центральна людина світу» (Дж. Реськін), «великий, як світ» (Т. Карлейль).

Данте і Джотто.

Проторенесанс в Англії

Англійська література XIV століття. «*Видіння про Петра-Орача*» **В. Ленгленда**. «*Кентерберійські розповіді*» **Дж. Чосера**, відображення в них впливу італійського Відродження (Боккаччо) і англійської національної специфіки. Художні особливості твору.

Проторенесанс у Франції

Французька поезія XIV–XV століть. Її жанри: балада, рондель (рондо), заповіт тощо. Концепція поезії як «другої риторики» (Гільом де Машо).

Творчість **Ф. Війона**. Його поетичне новаторство. Розвиток жанру балади. Маргінальність Війона та її художнє віддзеркалення в парадоксальному і пародійному початках його поезії, використанні злодійського жаргону. Війон у поетичному змаганні з Карлом Орлеанським, представником «риторичної школи». «Малий заповіт» і «Великий заповіт».

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВІДРОДЖЕННЯ

Відображення в понятті «Відродження» (Ренесанс) уявлення про історичний розвиток людства. Координація цього терміну і соціально-економічного поняття «Епоха первинного накопичення». Перехід від сільської культури до міської. Формування великих держав і націй. Становлення національних мов і національних культур. «Універсальна людина» як новий ідеал, його реалізація в епоху Відродження: універсальний підхід до освоєння світу в Леонардо да Вінчі та інших діячів епохи. Відкриття земного простору: Великі географічні відкриття, подорожі Колумба, Васко да Гама, Магеллана, Дрейка. Відкриття прямої перспективи в живописі.

Гуманізм – ідеологія Ренесансу. Звернення до античності, з'єднання античного антропоцентризму («Людина є міра всіх речей») з середньовічною ідеєю рівності («Всі люди рівні перед Богом»). «Князь» Пікколо Макіавеллі і ренесансний макіавеллізм.

Відродження в Італії

Загальна характеристика Відродження в Італії. Раннє Відродження (Треченто, XIV ст.)

Франческо Петрарка – перший європейський гуманіст. Біографія Петрарки. Його поетичне новаторство в «Книзі пісень» – ліричній сповіді поета. Образ Лаури в першій («На життя Лаури») і другій («На смерть Лаури») частинах книги. Індивідуалізація любовного почуття і поетичного стилю. Розвиток жанру сонета. Вірші про долю Італії. Гуманістичні заняття Петрарки. Поема «Африка» латинською мовою. Книга діалогів «Про зневагу до світу», розкриття в ній душевних страждань Петрарки. Роздуми про любов, славу, Бога в трактаті «Про засоби проти щастя і нещастя». Алегорична поема в терцинах «Тріумфи».

Джованні Боккаччо. Біографія. Поема в октавах «Філострато» – «новела у формі лицарського роману» (О.М. Веселовський). Боккаччо як основоположник психологізму в європейській літературі: повість

«Ф'яметта». Художні особливості трагічної пасторалі **«Ф'єзоланські німфи».** Знайомство з Петраркою. **«Декамерон»** – одна із найбільших пам'яток Відродження. Боккаччо як творець жанру новели, що визначив її тематику, систему образів, композицію (прийом «фалькон» – несподіваний поворот дії), мову. Витоки жанру новели. Організація новел у цикл в «Декамероні» (роль рамкової новели про чуму у Флоренції в 1348 році). Гуманістична концепція світу і людини, реабілітація земного, плотського початку, захист природного почуття, оптимізм, комічне і трагічне в розкритті долі людини в швидкоплинних життєвих ситуаціях, мозаїчна композиція «Декамерона». Антиклерикальні мотиви і засудження книги церквою. Образи розповідачів як втілення ідеалу людини епохи Відродження. Боккаччо як основоположник італійської прозаїчної літературної мови. «Декамерон» – найпопулярніша книга європейського Відродження. Боккаччо як перший дослідник і біограф Данте.

Високе Відродження (Кватроченто, XV століття)

Розквіт гуманізму. Діяльність Платонівської академії у Флоренції і роль філософії Платона і неоплатонізму в розвитку гуманізму. Піко де ла Мірандола про велич людини. Лоренцо Балла. Народження історичного погляду в працях Бруні. Розквіт живопису, скульптури, архітектури в XV – початку XVI століття: Брунеллескі, Альберті, Донателло, Веррокіо, Боттічеллі, Леонардо да Вінчі, Рафаель, Мікеланджело, Джорджоне, ранній Тиціан. Образи Мадонни, святого Себастьяна. Античні і біблейські образи. Портрет у живописі.

Досягнення італійської літератури XV століття. **«Триста новел» Мазуччо**, створення жанру фацеції в **«Фацеціях» Поджо**. Звернення до комічного «хвостатого» сонета в Бурк'єлло (з додаванням зайвого терцета до двох катренів і двох терцетів). **«Оповідь про Орфея» Поліціано** – перша гуманістична драма італійського Відродження. Гурток гуманістів **Лоренцо Медічі Прекрасного**. Його карнавальний гімн **«Тріумф Вакха і Аріадни»**. Лицарська поема італійського Відродження: **«Великий Моргант» Луїджі Пульчі**, **«Закоханий Роланд» Маттео Боярдо**, переосмислення мотивів **«Пісні про Роланда»** в цих творах.

Пізнє Відродження в Італії (Чінквеченто, XVI століття)

Образ «універсальної людини» в *«Книзі про придворного»* Бальтасара Кастільоне. Поява кризисних тенденцій у ренесансній культурі кінця XV століття (спалювання витворів мистецтва). Посилення цих тенденцій в XVI столітті («Князь» Макіавеллі, пізня творчість Мікеланджело, Корреджо, Тіціана, живопис Тінторетто, Караваджо). Вірші Мікеланджело, *«Життєписи найзнаменитіших живописців, зодчих і архітекторів»* Джорджа Вазарі як пам'ятки літератури. Маньєризм – течія в європейському мистецтві, що свідчить про наближення кінця Відродження. Джордано Бруно – мислитель і поет.

Італійська література XVI століття

Доля поетичної традиції Петрарки (петраркізм, його обґрунтування П. Бемпо). Поема в октавах Лудовіко Аріосто *«Несамовитий Роланд»* – найбільша літературна пам'ятка епохи. Сюжетний зв'язок із *«Закоханим Роландом»* Боярдо, середньовічні і античні джерела твору. Майстерність у створенні образів. Роль фантастики. Трактування теми любові. Аріосто як основоположник італійської «вченої комедії», використання ним традицій Плавта і Теренція («Шкатулка»). Розвиток жанру «вченої комедії» в творчості Макіавеллі («Мандрагора»), П'єтро Аретіно («Придворне життя»), Джордано Бруно («Підсвічник»). Життя як карнавал. Зародження комедії масок. Перша італійська класична трагедія – *«Софонісба»* Джані Джорджі Тріссіно (вплив Арістотеля, Софокла і Евріпіда), розвиток його традицій в італійській драматургії (*«Горації»* Аретіно, трагедія, що передуює сюжету трагедії П. Корнеля «Горацій»).

«Амінта» Торкватто Тассо – найдосконаліший зразок італійської пасторальної драми. Пасторальний роман Джакопо Саннадзаро *«Аркадія»* і його вплив на подальший розвиток пасторального жанру в європейській літературі. Розвиток жанру новели. *«Венеціанський мавр»* Джіральді Чинта та *«Ромео і Джульєтта»* Маттео Банделло як джерела сюжетів трагедій У. Шекспіра *«Отелло»* та *«Ромео і Джульєтта»*. *«Звільнений Єрусалим»* Торкватто Тассо – епічна поема в октавах, в якій підводиться підсумок розвитку Рене-

сансу в Італії. Суперечка з Аріосто і продовженням його традицій. Зіткнення Заходу і Сходу, реального і фантастичного, любові і віри. Поема Тассо і «Іліада» Гомера.

Північне Відродження. Відродження в Германії та Нідерландах

Специфіка Північного Відродження, його періодизація. Гуманістичний рух на півночі Європи.

Культура цих країн. Живопис Яна ван Ейка, основоположника мистецтва Відродження в Північній Європі, Х. Босха, П. Брейгеля Старшого (Нідерланди), А. Дюрера, Л. Кранаха Старшого, А. Альтдорфера, Х. Хольбейна Молодшого (Німеччина). Роль німецького мислителя **Миколи Кузанського** в підготовці церковної реформи і затвердженні гуманістичних ідей. Діяльність **Мартіна Лютера** і початок Реформації. Внесок Лютера у розвиток німецької літератури (переклад Біблії німецькою мовою, вірші, «Застольні бесіди», записані його друзями).

Життя і творчість **Еразма Роттердамського** – вождя європейського гуманізму. Нові латинські переклади Біблії, що заклали основи наукової критики Біблії. Листування і дружба з європейськими гуманістами. Найбільші пам'ятки літератури Північного Відродження: *«Корабель дурнів»* Себастьяна Бранта, *«Похвала Глупоті»* Еразма Роттердамського, *«Листи темних людей»* Ульріха фон Гутгена, **Крота Рубеана і Германа Буша**, зв'язок цих творів з традиціями народної сміхової культури («література про дурнів») і гуманістична сатира в них на сучасну дійсність, церковників, схоластів. Ганс Сакс.

Публіцистика Лютера і Томаса Мюнцера. Народні книги про Тіля Уленшпігеля і доктора Фауста, подальший розвиток образів цих книг у світовій літературі.

Відродження у Франції

Періодизація французького Відродження. Італійський вплив на ранньому етапі. Формування гуманістичного руху. Поезія **Клемана**

Маро, майстерність у малих поетичних формах. Розвиток традицій Ювенала в епіграмах Маро. *«Гептамерон»* Маргарити Наваррської. Італійські петраркісти в поезії Моріса Сева та інших представників *«Ліонської школи»*, під протекцією Маргарити Наваррської. Традиції Лукіана і розвиток ідей гуманістичного вільнодумства в сатиричних діалогах Дюпер'є *«Кімвал світу»*.

Життя і творчість **Франсуа Рабле**. Роман *«Гаргантюа і Пантагрюель»*, історія його створення, зв'язок з народною сміховою культурою. Система образів. Композиція. Гротеск у романі. Реабілітація плоті, вільне ставлення до святинь. Розкута стихія мови. Виклад теорії гуманістичної освіти і виховання. Відмінність перших двох книг роману від останніх трьох. Образ Телемського пристанища як одного з ранніх прикладів утопії в європейській літературі.

Гуманізм в умовах релігійних воєн другої половини XVI століття. Поезія *«Плеяди»*. Поетична теорія **Жоашена дю Белле** (трактат «Захист і вихваляння французької мови»). Поезія **П'єра Ронсара**. Розробка жанрів оди, гімну, французького сонета, запозичення «ронсарової строфи» з римою аабссб, захист олександрійського вірша. Трактатування любові. *«Полонена Клеопатра» Етьєна Жоделя* – перша французька класична трагедія. Народження «вченої комедії» («Духи» П'єра Ларіве). Поезія гугенотів (Гільйом Дю Батрас, Агріппа д'Обіньє). «Меніппова сатира». **Мішель Монтень**.

«Досліди» як синтез ідей епохи Відродження. Особливості жанру есе. Характер образності, композиційна свобода і афористичність Монтеня.

Відродження в Іспанії і Португалії

Історичні долі Іспанії та Португалії в XV–XVI століттях. Кінець Реконкісти. Об'єднання Іспанії. Іспанія як центр імперії Габсбургів при Карлі V. Панування Іспанії та Португалії на морі, Ідальго. Завоювання Америки. Криза піренейських держав у кінці XVI століття. Боротьба іспанських Нідерландів за незалежність і утворення семи незалежних провінцій на чолі з Голландією. Загибель «непереможної Армади»: втрата панування на морі. Інквізиція. Лойола: орден єзуїтів.

Культура Іспанії та Португалії. Народні іспанські романси. Цикл романсів про Сіда. Паростки гуманізму: Мігель Сервет, Хуан Луїс Вівес – друг Еразма Роттердамського. Живопис: Ель Греко.

Література XV століття

Сантільяна – засновник «італійської школи» в іспанській поезії. Започаткування ним жанру сонета в іспанській літературі. Збірка зі ста римованих прислів'їв. **Карвахаль** – найталановитіший представник неаполітанської групи поетів. Звернення до народних жанрів романсу, серранільї (гірської пісеньки). **Хорхе Манріке** – найбільший іспанський поет XV століття. Його всесвітньо відома поема «*Станси на смерть батька, капітана Дона Родріго*». Поетична форма стансів.

Видатний пам'ятник іспанського Відродження – «*Селестіна, або Трагікомедія про Калісто і Мелібею*» (вірогідний автор – Фернандо де Рохас). Драматична форма твору, його поділ на акти (16 у виданні 1499 р., ще 5 актів і пролог у виданні 1502 р.), характеристика жанру як драми для читання або драматичної повісті (роману). Образ звідниці Селестіни і зображення суспільних низів, формування шахрайської традиції в іспанській літературі. Історія трагічної любові лицаря Калісто і знатної дівчини Мелібеї як складова контрасту лінії Селестіни. Народження іспанської світської драми. «*Еклога про зброєносця, який став пастухом...*» Хуана дель Енсіни. Драматургійна і поетична своєрідність пам'ятки (використання подвійної редондильї – строфи з 4-, 6- або 8-складних віршів з римуванням абба, завершального вільянсико – «сільської пісеньки»). Еклоги Енсіни – перші іспанські п'єси, представлені публічно.

Література XVI століття

Жиль Вісенте – «португальський Плавт». Жанри його драматургії: еклоги (наслідування Енсіне), фарси, комедії, трагікомедії. Жанр ауто. «*Ауто про святого Мартіна*».

Лопе де Рueda – основоположник професійного театру в Іспанії. Жанр пасос – інтермедії в прозі. Інтермедія «*Оліви*».

Поезія XVI століття. Жанри старої іспанської поезії (вільянсико, романси, глоси – вірші на тему віршованого епіграфа, чиї рядки повторюються в кінці строф), їх захист представниками старокастільської школи (Кастільєхо та ін.). **Гарсіласо де ла Вега** – видатний поет, що ствердив перемогу петраркізма в іспанській поезії. Еклоги і сонети Гарсіласо. **Еррера** – творець «високого стилю» в іспанській поезії, розробка ним жанру оди. Ода «*На перемогу при Лепанто*». Містична лірика. «Блаженне життя» Луїса де Леона. Епічна поезія. «Араукана» Ерсільї.

Творчість Луїса Камоенса – великого португальського поета. Поема в октавах «*Лузіади*», що оспівує відкриття Васко да Гамою морської дороги до Індії. Її художні особливості. Образ моря.

Проза. Народження шахрайського роману (пікареського жанру, пікареськи): «*Життя Ласарільо з Тормеса*». Образ Ласаро. Поняття «пікаро» (шахрай). Сюжет, композиція, особливості мови. Тусман де Альфараче» Матео Алемана.

Пасторальний роман. «*Діана*» **Монтемайора**. Розквіт іспанського лицарського роману. «Амадіс Гальський» (португальський письменник Васку де Лобейра, початок XIV століття, іспанський переклад і доповнення Гарсії Родрігеса де Монтальво, 1508) – джерело незліченних лицарських романів XVI століття.

Мігель де Сервантес Сааведра. Біографія письменника. Драматургія Сервантеса. Трагедія «*Нумансія*». Пасторальний роман «*Галатія*». «*Повчальні новели*», розвиток жанру новели і принципів циклізації новел. Сатирична поема «*Подорож на Парнас*». Авантюрний роман у манері Геліодора (грецького письменника епохи еллінізму, автора «Ефіопіки») «*Персілес і Сізімунда*».

Роман «*Хитромудрий ідальго Дон Кіхот Ламанчський*». Історія створення роману. Полеміка зі штампами лицарського роману. Система образів. Дон Кіхот як «вічний образ». Його трактування. Образ Дульсінеї Тобоської. Образ Санчо Панси. Художній світ роману. Другий том роману, історія його появи. Композиція, художні засоби. Значення «Дон Кіхота» для подальшого розвитку жанру роману в світовій літературі. Дон Кіхот і Санчо Панса – «... міфологічні образи для всього культурного людства...» (Ф. Шеллінг «Філософія мистецтва»).

Відродження в Англії

Ранній етап англійського Відродження

Історична характеристика Англії в XV–XVI століттях. Війна Червоної і Білої троянд. Посилення королівської влади при Тюдорах. Церковна реформа Генріха VIII і виникнення англіканської церкви. Правління Єлизавети Тюдор, «елизаветинська епоха». Страта Марії Стюарт. Розгром іспанської «непереможної Армади» і зростання національної самосвідомості англійців. Панування на морі, економічні успіхи Англії. Селянські бунти. Становлення буржуазії як реальної суспільної сили. Філософія **Френсіса Бекона**.

Англо-шотландські народні балади. Балада «*Два ворони*». *Балади про Робін Гуда*. Балада «*Робін Гуд і Гай Гісборн*».

Вплив італійського гуманізму на перших англійських гуманістів, їх зв'язки з Еразмом Роттердамським. «Університетські уми». **Томас Мор** – найбільший представник раннього Відродження в Англії. Його доля. «Історія Річарда III». «*Утопія*» Мора, захист в книзі соціальної справедливості, зображення ідеального суспільного устрою. Розвиток традицій Платона («Держава», «Тімей»). «Утопія» Мора як джерело жанру утопії в новій європейській літературі. Художні особливості твору. Продовження утопічної традиції в романі Френсіса Бекона «*Нова Атлантида*» (1623–1624).

Англійська поезія першої половини XVI століття. Традиції Чосера у **Джона Скелтона** – першого великого англійського поета епохи Відродження. Його сатира «*Колін Клаут*», використання традиційної для народної поезії форми доггереля – коротких нерівноскладових римованих рядків. Перехід від «вульгарної» поезії до «високої» в англійських петраркістів. Томас Уайет і перенесення на англійський ґрунт жанру сонета. Генрі Говард, граф Суррей – творець форми англійського сонета.

Високе Відродження в Англії

Розквіт поезії. Створення гуртка поетів «*Ареопаг*» (за зразком французьких поетів «Плеяди»). Діяльність членів «Ареопагу» – **Філіпа Сідні та Едмунда Спенсера**. Трактат Сідні «*Захист поезії*» – маніфест поетів-гуманістів, ствердження виховної ролі поезії, переклич-

ка з трактатом Дю Белле «Захист і прославлення французької мови». Сонетний цикл Сідні «*Астрофіл і Стелла*». Поезія Спенсера: поема з 12 еклог «Календар пастухів». «*Королева фей*» – ренесансна епічна поема. Поєднання античної (Гомер, Вергілій), італійської (Аріосто, Тассо) і англійської (Ленгленд, Мелорі) традицій у поемі. Алегоричність образів короля Артура (Величність), його улюбленої «Королеви фей» Глоріани (Слава). 12 лицарів короля Артура (12 чеснот; Спенсер встиг описати лише 6 з них: Благочестя, Помірність, Цнотливість, Справедливість, Ввічливість, Дружбу). Зникнення середньовічної основи опису світу лицарів. Лицарі в Спенсера як окремі грані етичної природи досконалої людини – ідеалу епохи Відродження. «Спенсєрова строфа» в «Королеві фей» (8 рядків – п'ятистопний ямб, 9-ий рядок – шестистопний ямб, римування абаббсбсс), використання цієї строфи романтиками Дж.Г. Байроном в «Паломництві Чайльд-Гарольда» і П.Б. Шеллі в «Повстанні Ісламу».

Англійський ренесансний роман. Нескінчений пасторальний роман Ф.Сідні «*Аркадія*». Роман Джона Лілі «*Евфуєс, або Анатомія дотепності*». Стиль роману, поняття «евфуїзма». Вплив евфуїстичного стилю на Шекспіра, європейський галантний роман XVII століття. Роман Томаса Лоджа «Розалінда, золота спадщина Евфуєса», його вплив на Шекспіра (сюжет комедії «Як вам це сподобається»). «*Нещасливий мандрівник, або Життєпис Джека Уїлтона*» Томаса Неша – перший англійський шахрайський роман. Розвиток традицій іспанської шахрайської літератури («Життя Ласарільо з Тормеса») в романі Неша.

Англійська ренесансна драматургія «університетських умів» – попередників Шекспіра. Інтерлюдії Джона Гейвуда. «Приємна комедія про Джона Гріна, вейкфілдського польового сторожа» Роберта Гріна, звернення драматурга до народних балад, героїзація простолюдина, використання народної мови без домішки евфуїзма.

Крістофер Марло – творець англійської ренесансної трагедії. «*Трагічна історія доктора Фауста*» – перша в європейській літературі обробка легенди про Фауста, викладена в німецькій народній книзі. Образ Фауста. Розвиток категорії трагічного (у порівнянні з

жанром «кривавої трагедії». «Іспанська трагедія» Томаса Кіда). Розробка білого вірша. Марло і Шекспір («Мальтійський єврей» Марло і «Венеціанський купець» Шекспіра, «Едуард II» Марло та історичні хроніки Шекспіра). Устрій англійського театру шекспірівських часів.

Вільям Шекспір

«Шекспірівське питання». Біографія Шекспіра. Періодизація його творчості. Шекспір – поет. Поеми *«Венера і Адоніс»* та *«Лукреція»*. Традиції Овідія і Петрарки. **Сонети** Шекспіра. Головні образи і мотиви. Образ «смуглявої леді сонетів» і переосмислення традиційного образу Прекрасної Панни. Художні особливості сонетів, розвиток традицій англійського сонета. Циклізація сонетів. Парадоксальне використання мотивів шекспірівських сонетів в одноактній комедії Дж.Б. Шоу «Смуглява леді сонетів».

Художній світ Шекспіра. Жанри шекспірівської драматургії: історичні хроніки, комедії, трагедії, трагікомедії. Перший період. Концепція Єдиного ланцюга буття. Шекспір та історія. Історичні хроніки, їх об'єднання в цикл. Проблема переходу персонажа з однієї історичної хроніки в іншу. Магістральний сюжет шекспірівської історичної хроніки: пріоритет суспільного життя. Образ Часу. Образи правителів (Генріх IV, Генріх V, Генріх VI, Річард III). Образ Фальстафа і «фальстафівський фон» («Генріх IV») – комедійний початок. Історична хроніка «Річард III». Образ Річарда III. Макіавеллізм героя. Трагічний початок. Художня майстерність Шекспіра.

Комедії Шекспіра. Розвиток комічного від *«Комедії помилок»* і *«Приборкання норовливої»* до *«Сну літньої ночі»* і *«Дванадцятій ночі»*. Магістральний сюжет шекспірівської комедії: пріоритет природного життя. Торжество щасливої випадковості, життєрадісність сміху. Драматичні повороти дії в «Венеціанському купцеві» і «Багато шуму ні з чого». Художні особливості комедій.

Ранні трагедії. Трагічне як жахливе в *«Тимі Андроніку»*. Трагедія *«Ромео і Джульєтта»*. Джерела сюжету (новела Матео Банделло та

ін.). Система образів. Конфлікт трагедії. Характер трагічного. Поєднання трагічного і комічного. Метафори в мові трагедії. Розвиток трагічного початку в «Юлієві Цезарі».

Період «великих трагедій». Магістральний сюжет трагедій: доля особи. Відкриття дійсного обличчя світу. Характер трагічного.

«*Гамлет*». Джерела сюжету (Саксон Граматик та ін.). Характер конфлікту. Система образів. Образ Гамлета. Монолог «Бути або не бути?». Проблема помсти: Гамлет, Лаерт, Фортінбрас. Жіночі образи: Офелія, Гертруда. Зло у світі: Клавдій. Образи Полонія, Розенкранца і Гільденстерна. Тінь батька Гамлета. Мотив дружби: Гораціо. Проблеми мистецтва: актори. Мотив смерті: гробокопачі. Композиція трагедії. Сцена «мишоловки». Трагування фіналу. Особливості мови трагедії. Філософське звучання трагедії.

«*Отелло*». Джерела сюжету («Венеціанський мавр» Джіральді Чінтіо). Система образів. Отелло. Тема ревнощів. Дездемона. Яго, його мотиви. Образ Венеції. Характер конфлікту. Композиція трагедії. Особливості художньої форми твору.

«*Король Лір*». Експеримент короля Ліра, його мотиви. Образи дочок Ліра. Паралельна сюжетна лінія (запозичена з «Аркадії» Сідні): Глостер і його сини. Значення віку героїв для трактування трагедії. Художня майстерність Шекспіра в «Королі Лірі».

«*Макбет*». Трансформація титанічної особи в образі Макбета. Образ леді Макбет. Роль фантастичного початку.

Античні трагедії «*Антоній і Клеопатра*», «*Тімон Афінський*», їх художні особливості.

Пізні твори Шекспіра. Похмурі комедії «*Все добре, що добре закінчується*», «*Міра за міру*», їх відмінність від ранніх комедій.

Трагікомедії. «*Цимбелін*». «*Зимова казка*». «*Буря*». З'єднання трагедії з утопічною розв'язкою. Роль казкового елемента. Хронотоп «Бурі».

Молодші сучасники Шекспіра: Бен Джонсон, Джон Уебстер, Френсіс Бомонт, Джон Флетчер.

Шекспір і ман'єризм. Криза ренесансного світовідчуження. Становлення світосприймання XVII століття.

Шекспірознавство

В. Шекспір – найбільш вивчений письменник світу. Шекспірознавство. XVII століття: передмова до фоліо 1623 року Бена Джонсона. XVIII століття: перша біографія Шекспіра Ніколаса Роу. Вольтер про Шекспіра. Передмова Семюеля Джонсона до зібрання творів Шекспіра (1765), що містило твердження про правдивість драм Шекспіра. «Досвід про драматичний характер сера Джона Фальстафа» Моріса Моргана (1777) – перша спроба психологічного тлумачення характерів Шекспіра. Культ Шекспіра у Германії (Лессінг, Гердер, Гете). XIX століття: романтичне трактування творів Шекспіра (Ф. Шлегель, Г. Гегель, С. Колрідж, Стендаль, С. Гюго, Ф. Гізо). Розгляд еволюції творчості Шекспіра в праці Г.Г. Гервінуса «Шекспір» (4т., 1849 –1850). «Історія англійської літератури» І. Тена (1863–1865) – культурно-історичне тлумачення творчості Шекспіра. Позитивістська критика романтичного культу Шекспіра («Шекспіроманія» Р. Бенедікса, 1873). Дж.Б. Шоу – критик Шекспіра. Дослідження Г. Брандеса «Уільям Шекспір» (1895–1896) – вершина шекспірознавства XIX століття. XX століття: значення праць Е.К. Чемберса, розвиток текстологічних досліджень (А.В. Поллард, Р. Мак-Керроу, У.Т. Грег). Розкриття традицій народного театру в драматургії Шекспіра (Л. Шюкінг, Е. Стол). Виникнення школи, що вивчає твори Шекспіра з точки зору поетичної образності (Керолайн Сперджен, У. Найт). Трактування драм Шекспіра як конгломерату поетичних образів (етюд Ч.С. Льюїса «Гамлет: принц або поема?», 1942). Філософські дослідження: фрейдизм («Тлумачення сновидінь» З. Фрейда, 1900, «Характер і мотиви у Шекспіра» Дж. Стюарта, 1949, та ін.), неогегелянство («Шекспірівська трагедія» Е.С. Бредла 1904), інтуїтивізм («Аріосто, Шекспір і Корнель» Б. Кроче, 1920), екзистенціалізм («Шекспір з точки зору екзистенціаліста» Д. Хоровітца) та ін. Образи Шекспіра у творах сучасної художньої літератури (роман А. Мердок «Чорний принц» та ін.).

Російське шекспірознавство. XIX століття: відгуки О.С. Пушкіна, В.Г. Белінського. Стаття І.С. Тургенєва «Гамлет і Дон Кіхот» (1860). М.І. Стороженко – основоположник російського академічного шек-

спірознавства. Діяльність С. Венгерова щодо підготовки видання повного зібрання творів Шекспіра (вийшло в 1902–1904 рр.). Філософський підхід до творів Шекспіра в книзі Шелестова «Шекспір і його критик Брандес» (1898). ХХ століття: стаття Л.М.Толстого «Про Шекспіра і про драму» (1903–1904). О. Блок про Шекспіра. Виникнення радянського шекспірознавства. А.В. Луначарський про Шекспіра. Соціологізм в працях В.М. Фріче. Виникнення шекспірівського театрознавства («Драма і театр епохи Шекспіра» В.К. Мюллера, 1925), монографія «Творчість Шекспіра» А.А. Смірнова (1934). Психологічне дослідження творів Шекспіра («Психологія мистецтва» Л.С. Виготського, 1925). Дослідження мови і стилю Шекспіра (праці М.М. Морозова). Труди О.Анікста про Шекспіра. Книга Л.Пінського «Шекспір: початки драматургії» (1971) – одне з найвищих досягнень вітчизняного шекспірознавства. Шекспірівське питання в українській науці.

Західноєвропейська література і мистецтво XVII століття

Проблеми визначення культурних кордонів XVII ст. у Західній Європі. Питання про самостійність і цілісність цього періоду як історико-літературної епохи. Концепція світу і світовідчуження в XVII столітті. Ренесансні устремління до гармонії змінюються трагічною епохою у ряді західноєвропейських країн – абсолютно новою духовною і культурною ситуацією під визначенням «Епоха бароко». Усвідомлення світової і душевної дисгармонії. Полярність буття і подвійність людської натури в мистецтві бароко. Поетика і стиль літератури бароко. Сенс терміна бароко. Маньєризм як початковий період бароко або завершальний етап Ренесансу. Бароко і класицизм.

Класицизм – творчий метод та літературний напрям у західноєвропейському мистецтві і літературі. Трактат Буало «Поетичне мистецтво», Ф. Малерт – зачинають поезії і поетики класицизму. Поезія і проза бароко і класицизму.

Драматургія Іспанії XVII ст.: Лопе де Вега, Педро Кальдерон та ін.

Великі драматурги XVII ст.: Корнель, Лафонтен, Мольєр, Расін, Буало.

Західноєвропейська філософія XVII ст.: Бекон, Спіноза, Декарт, Локк, Лейбніц.

Мистецтво західної Європи XVII ст.: Монтеверді, Вівальді, Бах, Гендель, Мурільо, Рембрандт та ін.

Наука XVII ст.: Галілей, Кеплер, Ньютон, Дж. Бурже, М. Коперник та ін.

Українські перекладацькі школи. Українські дослідження європейського Середньовіччя і Відродження. Підручники, методична і науково-популярна література про епоху Середніх віків і Ренесансу. Література і культура епохи Середньовіччя, Відродження, бароко і класицизму в шкільній програмі.

Основні поняття, які повинні засвоїти студенти у процесі вивчення курсу

Агон, аед, алкеєва трофа, антропоморфізм, ателана, бароко, буколічна поезія, видіння (жанр), Відродження (Ренесанс), Відродження Каролінгське, гекзаметр дельфійський оракул, героїчний епос епохи розвиненого феодалізму, героїчний епос раннього Середньовіччя, дифірамб, драма, еклога, ексод, елегія, епіграма, епілій, епісодій, епіталама, епод, епос, епісодій, ідилія, історична хроніка, катарсис, кініки, класицизм, комедія, комос, котурни, криза літератури пізньої античності, лірика трубадурів, лірика, література клерикалізму, література раннього християнства, літургійна драма, логографи, маньєризм, медієвістика, меліка, мім, ода, мінезингерів (і жанри), міраклъ, містерія, міф, міфологія, мораліте, напівлітургійна драма, народна сміхова (карнавальна) культура, новела, олександрійська, орхестра, парабаса, парод, патристика, сповідь (жанр), перипетія, поезія вагантів, поезія, поема, поліс, протагоніст, Проторенесанс, психологічна повість, рапсод, ренесансний роман, ретардація, сага, сапфічна строфа, Середні віки, середньовічний роман, сцена, скептики, сонет (італійський, французький, англійський), софісти, стасім, стоїки, тетралогія, тогата, трагедія, трувери, фабліо, фалічні пісні, фарс, фесценіни, хорег, цикл новел, шванк, шекспірознавство, ямб.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема: «Іліада» та її соціально-історична основа.
«Одіссея» – вірець пригодницько-географічного епосу

План

1. Міфологічна традиція «Іліади».
2. Історична основа «Іліади» та відкриття Шлімана.
3. Головна тема поеми та її розкриття.
4. Художній стиль «Іліади».
5. Образи, сюжет, композиція «Іліади».
6. Тематика «Одіссеї» та її події.
7. Поєднання в «Одіссеї» побутових картин та казкових мотивів.
8. «Одіссея» – морська епопея.
9. Специфіка художнього стилю «Одіссеї».
10. Розмір гомерівських поем.
11. Образи, сюжет і композиція «Одіссеї».

Художні тексти до заняття

1. Гомер. Іліада.
2. Гомер. Одіссея.

Основні поняття

Аед, гомерівське питання, епопея, епос, міф, міфологія, ностальгія, рапсод.

Завдання

1. Розкрийте образи Ахілла та Гектора.
2. Проаналізуйте антивоєнні тенденції у поемі Гомера.
3. Розкрийте основні принципи епічного стилю Гомера.
4. Вивчіть напам'ять фрагмент з «Іліади».
5. Підготуйте індивідуальне повідомлення «Гомерівське питання».
6. Законспекуйте зміст поеми у читацький щоденник.
7. Розкрийте морські пригоди Одиссея.
8. Проаналізуйте композицію «Одіссеї».
9. Розкрийте плюралізм образу Одиссея.
10. Вивчіть напам'ять фрагмент «Одіссеї».
11. Стисло законспекуйте зміст поеми.
12. Підготуйте індивідуальне повідомлення «Епічний ідеал людини в епосі Гомера».
13. Підготуйтеся до тесту за змістом зазначених творів.

Питання до дискусії

1. До якого року Троянської війни належать події «Іліади»?
2. Які проблеми охоплює поняття «гомерівське питання»?
3. Яка причина гніву Ахілла?
4. В яких піснях «Іліади» яскраво проявляється гуманізм Гомера?
5. Яка специфіка художнього стилю Гомера?
6. Які події описує Гомер в «Одіссеї».
7. Чи подібні між собою Одиссей «Іліади» та Одиссей «Одіссеї»?
8. Чому Одиссей належить до вічних образів світової літератури?
9. Відомо, що Гомер виховав Елладу. В чому полягає виховний сенс?

Література

1. Гомер. Илиада / Гомер; пер. В.В. Вересаева. – М., 1949.
2. Гомер. Илиада / Гомер; пер. Н.И. Гнедича. – М, 1960.
3. Гомер. Іліада / Гомер; пер. Б. Тена. – К.: Дніпро, 1978.
4. Гомер. Одиссея / Одиссея; пер. В.А. Жуковського. – М., 1959.
5. Гомер. Одиссея / Одиссея; пер. В.В. Вересаева. – М., 1949.

6. Гомер. Одиссея / Одиссея; пер. Б. Тена. – К.: Держлітвидав України, 1963.
7. История мировой литературы. – Т. 1. – М., 1983.
8. Клейн Л.С. Древнейшие песни «Илиады» / Л.С. Клейн // Вестник древней истории. – 1992. – № 2. – С. 15–31.
9. Лосев А.Ф. Гомер / А.Ф. Лосев. – М. : Учпедгиз, 1960.
10. Полонская К.П. Поэмы Гомера. – М., 1961.
11. Пригодій С.М. Поліметодологічні підходи до прочитання «Іліади» Гомера / С.М. Пригодій // Всесвітня література, 1999. – № 7. – С. 35–38.
12. Тен Борис. Перекладаючи «Одіссею» / Б. Тен // Вітчизна, 1963. – №10. – С. 164–171.
13. Флоренсов Н.А. Троянская война и поэмы Гомера / Н.А. Флоренсов. – М., 1991.
14. Шталь И.В. Эпические предания Древней Греции / И.В. Шталь. – М., 1989.
15. Штоль Г.А. Шлиман. Мечта о Трое / Г.А. Штоль. – М., 1965 (ЖЗЛ).

Тема: Есхіл – батько трагедії

План

1. Есхіл – поет доби греко-перських війн та становлення рабовласницької демократії.
2. Художні особливості трагедій Есхіла.
3. Трагедія «Перси», її історична основа.
4. Драма «Прометей закутий» – частина втраченої трилогії.
5. «Орестея» – зразок збереженої драматичної трилогії.

Художні тексти до заняття

1. Есхіл. Прометей закутий.
2. Есхіл. Перси.
3. Есхіл. Орестея.

Основні поняття

Агон, дифірамб, драма, ексо́д, котурни, парабаза, парод, пролог, трилогія, тетралогія.

Завдання

1. Опишіть образ Саламінської битви в трагедії «Перси».
2. Поясніть конфлікт між Прометеєм та Зевсом у «Прометей закутому».
3. Розкрийте образ Агамемнона, Клітемнестри, Кассандри в трилогії «Орестея».
4. Підготуйтеся до тесту за змістом зазначених творів.

Питання до дискусії

1. Чому Есхіла називаємо «батьком трагедії»?
2. Яке значення мало введення Есхілом другого актора і третього актора в «Орестей»?
3. Як ви тлумачите образ Ореста? Він месник чи злочинець?

Література

1. Головня В.В. История античного театра / В.В. Головня. – М., 1972.
2. Каллистов Д.П. Античный театр / Д.П. Каллистов. – Л., 1970.
3. Ярхо В.Н. Античная драма / В.Н. Ярхо. – М., 1990.
4. Ярхо В.Н. Драматургия Эсхила и некоторые проблемы древнегреческой трагедии / В.Н. Ярхо. – М., 1978.
5. Есхіл. Прометей закутий / пер. Б. Тена // Давньогрецька трагедія. – К., 1981. – С. 25–62.
6. Есхіл. Трагедії / пер. Б. Тена, А. Содомори. – К., 1990.
7. Эсхил. Трагедии / пер. С. Апта. – М., 1971.

Тема: Творчість Овідія

План

1. Періодизація творчості Овідія.
2. Овідій – співець чуттєвого кохання. Ранні твори Овідія.
3. Ідейний зміст, композиція та художній стиль «Метаморфоз».
4. Поезія Овідія часів вигнання.

Художні тексти до заняття

1. Овідій. Любовні елегії.

2. Овідій. Героїди.
3. Овідій. Мистецтво кохання.
4. Овідій. Метаморфози.
5. Овідій. Фасти.
6. Овідій. Сумні елегії.
7. Овідій. Послання з Понту.

Основні поняття

Земний Ерос, метаморфоза, трістії, чуттєве кохання.

Завдання

1. Вивчити напам'ять початок поезії Овідія «Остання ніч в Римі» (перші 4 рядки).
2. Підготувати реферат «Трістії» Овідія та «невольничча» муза Шевченка».
3. Підготуйтеся до тесту за змістом зазначених творів.

Література

1. Ярхо В.Н., Полонская К.П. Античная лирика / В.Н. Ярхо, К.П. Полонская. – М., 1967.
2. Чистякова Н.А. Эллинистическая поэзия / Н.А. Чистякова. – Л., 1988.
3. Дримба О. Овидий. Поэт Рима и Том / Дримба О. – Бухарест, 1967.
4. Мирецкая Н.В., Мирецкая Е.В. Прочтем, подумаем, поспорим / Н.В. Мирецкая, Е.В. Мирецкая. – М., 1993. – С. 237–267.

Тема: Літературні пам'ятки раннього Середньовіччя

План

1. Специфіка взаємодії міфу та реальності у кельтському епосі:
 - основні цикли;
 - уладський цикл (особливості поетики);

- образ Кухуліна (Кукулайне) як втілення ідеалу ірландського народу;
 - ставлення епічного героя до роду (співставлення індивідуальних та родових інтересів);
 - принципи художньої репрезентації дійсності в давньоірландських сагах;
 - зв'язок ірландських саг з чарівною і богатирською казкою.
2. Художній світ англосаксонського епосу («Беовульф»):
 - історія створення;
 - роль християнського компонента;
 - художні образи головних героїв;
 - структурно-композиційні особливості поеми;
 - поетична мова поеми про Беовульфа.
 3. Давньоскандинавська література:
 - еддична поезія як джерело знань про народну скандинавську міфологію (структура, провідні мотиви, центральні образи пісень Старшої та Молодшої Едди);
 - поезія скальдів (актуальність тематики, поетична витонченість мови – хейті та кеннінги);
 - ісландські саги (цикли, головні теми).
 4. Історико-літературне значення літератури раннього Середньовіччя.

Художні тексти до заняття

1. Ірландські саги («Бій Кухуліна з Фердіадом», «Плавання Брана, сина Фебала»).
2. Старша Едда.
3. Молодша Едда.
4. Ісландські саги («Сага про Вйолсунгів», «Сага про Фрітьоофа Сміливого»).
5. Беовульф.

Основні поняття

Міф, міфологія, епос, сага, казка, хейті, кеннінги, вікінг, скальди, скели.

Завдання

1. Випишіть із художнього тексту слова, важливі для характеристики фізичних та моральних рис Кухуліна і Фердіада («Бій Кухуліна з Фердіадом»), порівняйте ці два образи. Чому, на Вашу думку, Кухулін переміг свого побратима Фердіада, хоча «в битві, борні і в бою вони були рівними між собою»?
2. При читанні англосаксонської поеми «Беовульф» зверніть увагу на взаємодію трьох провідних мотивів (героїчного, казково-міфологічного та християнського). Виберіть із тексту фрагменти для ілюстрації кожного з цих мотивів.
3. Наведіть по декілька прикладів кеннінгів із прочитаних творів.
4. Підготуйтеся до тесту за змістом зазначених художніх творів.

Питання для дискусії

1. Яким чином відбувається взаємодія міфу та реальності в кельтському епосі?
2. Які риси притаманні ідеальному герою давньоірландських саг?
3. Які дискусійні питання пов'язані з вивченням поеми «Беовульф»?
4. Як давньоскандинавська міфологія проявляє себе в едичній поезії?
5. Яке історико-літературне значення мала література раннього Середньовіччя?

Приклад відповіді на питання №3

Поема «Беовульф», яка є зразком англосаксонського епосу, ще й до сьогодні викликає наукові дискусії. Основні питання, що не є вирішеними остаточно, є питання щодо походження поеми, часу її виникнення та авторства.

Зокрема, точна дата створення поеми є невідомою. Рукопис, який зберігається у Британському музеї, датується X ст. Втім, аналіз згаданого манускрипту доказує, що ця редакція твору була складена раніше. Називають різні періоди – від VI до VIII ст.

Цікаво, що хоча «Беовульф» і вважається зразком англосаксонського епосу, однак, сам герой не є англосаксом, а дія поеми відбу-

вається за межами Англії. Цей факт спричинив появу двох версій щодо часу створення поеми. Згідно з першою, дане епічне сказання склалося ще до переселення англосаксів у Британію, коли живучи на континенті, вони були сусідами датчан (тобто до V ст.). Згідно з другою, поема виникла пізніше, коли почалися датські вторгнення у Британію і посилювався інтерес до датських королів. Відсутність «прив'язки» до Англії чи англосаксів дозволили вченим припустити, що, можливо, «Беовульф» це скандинавська поема, яка була перекладена англосаксами.

Цей твір увібрав у себе джерела і поетичні традиції ще загальногерманських часів і, головне, відбив особливості матеріального і духовного життя англосаксів у період розпаду родового ладу і поглиблення процесу феодалізації.

Спроби встановити історичний прототип Беовульфа виявилися безрезультатними. Це збірний образ, який синтезує в собі типові риси раннього середньовічного епосу. В ньому є багато казкового. Так, герой поеми мужньо протистоїть могутнім і злим чудовиськам, відзначається надприродною силою. У «Беовульфi» підкреслені ті якості, які за моральними нормами родового суспільства вважались ідеальними: вірність роду, інтересам племені тощо. Фантастичний фон на цій стадії розвитку сприймається як розповідь про справжнє минуле.

Слід звернути увагу і на етимологію імені головного героя, яка теж трактується по-різному. За однією з версій «Беовульф» – це «білий вовк», за іншою – «вовк бджіл» (тобто ведмідь).

Щодо авторства поеми, то і у цьому питанні поки що вчені не дійшли згоди: чи це був один автор, чи поема стала результатом колективної творчості. Втім, достеменно відомо, що літературна обробка цього твору була здійснена якимось християнським поетом, англосаксом, який жив за часів Беди Високоповажного. Будучи людиною глибоко релігійною, анонімний записувач «Беовульфа» не міг не внести зміни у фабулу поганської легенди. Зберігши основу сюжету, він викинув імена язичницьких богів і натомість вніс елементи християнських уявлень. Автор «Беовульфа» був, крім того, і високо-

освіченою особою, добре розумівся на античній культурі. Зокрема, розповідаючи про Гренделя він згадує про велетнів-гігантів. У цьому моменті вчені вбачають алюзії на античний міф про титанів, що повстали проти олімпійців. Крім того, у поемі відчутно проступає вплив «Енеїди» Вергілія.

Таким чином, поема «Беовульф» є твором перехідного характеру: від епосу докласового, родового суспільства до класичного героїчного епосу доби розквіту феодалізму, від пам'яток усної народної творчості до книжної літератури. І хоча цей твір є доволі глибоко вивченим у сучасному літературознавстві, втім, він все ще залишає багато перспектив для подальшого наукового пошуку.

Перелік рекомендованої літератури

1. Зарубежная литература средних веков (латинская, кельтская, скандинавская, провансальская, французская литературы) / сост. Б.И. Пуришев. – М., 1974.
2. Шкунаев С.В. Герои и хранители ирландских преданий / Шкунаев С.В. // Предания и мифы средневековой Ирландии. – М., 1991. – С. 5–30.
3. Михайлова Т.А. Проблема вербального стереотипа в ирландском героическом эпосе: формулы приветствия / Т.А. Михайлова // Литература в контексте культуры. – М., 1986. – С. 30 – 37.
4. Смирнов А.А. Древнеирландский эпос / А.А. Смирнов // Библиотека всемирной литературы. – М. : Худ. лит., 1973. – Серия I. – Т. 8. – С. 547–564.
5. Мельникова Е.А. Тема пира и дихотомия героического мира англосаксонского эпоса / Е.А. Мельникова // Литература в контексте культуры. – М., 1986. – С. 16–29.
6. Алексеев М.П. Литература средневековой Англии и Шотландии. – М., 1984. – С. 21–42.
7. Гуревич А.Я. Эдда и сага / А.Я. Гуревич. – М., 1979. – 192 с.
8. Стеблин-Каменский М. Исландские саги // Библиотека всемирной литературы. – М.: Худ. лит., 1973. – Серия I. – Т. 8. – С. 7 – 22.

9. Стеблин-Каменский М. Мир саги. Становление литературы / М. Стеблин-Каменский. – Л., 1984. – 246 с.
10. Ссорин-Чайков Н.В. К вопросу об историко-археологической основе некоторых эпических стереотипов: описание вооруженного воина в ирландском героическом эпосе / Н.В. Ссорин-Чайков // Вестник древ. Истории. – 1987. – № 4. – С. 141–152.

Тема: Героїчний епос пізнього Середньовіччя

План

1. Особливості поетики героїчного епосу пізнього Середньовіччя:
 - походження західноєвропейського епосу;
 - проблемно-тематичний комплекс, провідні мотиви, специфіка структурування сюжету, система образів персонажів;
 - роль міфології та її взаємодія з християнськими догмами;
 - втілення куртуазного етикету, специфіка зображення взаємин васала та сюзерена;
 - особливості епічного стилю;
 - етико-естетичне значення західноєвропейського епосу доби Середньовіччя.
2. Національні пам'ятки героїчного епосу (порівняльний аналіз):
 - «Пісня про Роланда» як вершина французького героїчного епосу;
 - «Пісня про мого Сіда» та її історико-культурне значення;
 - «Пісня про Нібелунгів» у контексті німецької літератури пізнього Середньовіччя.

Художні тексти до заняття

1. Пісня про Роланда.
2. Пісня про мого Сіда.
3. Пісня про Нібелунгів.

Основні поняття

Героїчний епос, мотив, сюжет, епічний герой, епічний король, епічний стиль, куртуазний етикет.

Завдання

1. Зіставте героїчний епос пізнього Середньовіччя з епосом раннього Середньовіччя. Зробіть порівняльну таблицю за такими критеріями: ідеологія, основні мотиви, система образів персонажів, засоби опису героїв та подій.
2. Зробіть порівняльну таблицю трьох вказаних зразків пізньосередньовічного епосу за такими критеріями:
 - Специфіка кореляції казково-міфологічного, героїчного, куртуазного та християнського компонентів у творі.
 - Характеристика головного персонажа.
 - Особливості взаємин епічного героя з епічним королем.
 - Підготуйтеся до тесту за змістом зазначених художніх творів.

Питання для дискусії

1. З яких джерел походить західноєвропейський героїчний епос?
2. Яким чином структурується художній світ героїчного епосу пізнього Середньовіччя?
3. Які риси притаманні епічному герою?
4. У чому полягає відмінність героїчного епосу пізнього Середньовіччя від народного епосу раннього Середньовіччя?
5. Що є спільного та відмінного у трактуванні легендарно-героїчної теми у національних зразках героїчного епосу пізнього Середньовіччя?
6. Яку роль відіграє у героїчному епосі кохання? Як ця тема представлена у творах?
7. Яку роль мають надприродні сили у вирішенні конфлікту в зазначених творах?

Перелік рекомендованої літератури

1. Зарубежная литература средних веков (латинская, кельтская, скандинавская, провансальская, французская литературы) / Сост. Б.И. Пуришев. – М., 1974.
2. Зарубежная литература средних веков (немецкая, испанская, итальянская, английская, чешская, польская, сербская, болгарская литературы) / сост. Б.И. Пуришев. – М., 1975.
3. Мелетинский Е.М. Происхождение героического эпоса / Е.М. Мелетинский. – М., 1963.
4. Петросян А.А. История народа и его эпос / А.А. Петросян. – М., 1982.
5. «Песнь о Роланде» и проблемы литературного анализа // Самарин Р.М. Зарубежная литература. – М., 1987. – С. 17–34.
6. Томашевский Н.Б. Героические сказания Франции и Испании / Н.Б. Томашевский // Песнь о Роланде. Коронование Людовика. Нимская телега. Песнь о Сиде. Романсеро. – М., 1976.
7. Хойслер А. Германский героический эпос и сказание о Нибелунгах / А. Хойслер. – М., 1960.
8. Поспелов Г.Н. Стадиальное развитие европейских литератур / Г.Н. Поспелов. – М., 1988. – С. 46–56.
9. Плавский З.И. Литература Испании IX–XV веков / З.И. Плавский. – М., 1986.
10. История немецкой литературы. – М., 1975.
11. Астахова А.А. «Пісня про Роланда» серед інших середньовічних епосів. До компаративного вивчення / А.А. Астахова // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 1999. – № 10. – С. 35–37.
12. Щербина О.Б. Таємничі пісні віків. «Пісня про Нібелунгів» та «ня про мого Сіда» на уроках зв'язного мовлення // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2000. – № 10. – С. 23–24.
13. Шалагінов Б. Німецька література X–XVIII сторіч: література X–XVII сторіч / Б. Шалагінов // Вікно у світ. – 1999. – № 1. – С. 8–22.
14. Онишко А. Різнобіжні паралелі з приводу «Пісні про Нібелунгів» // Всесвіт. – 1996. – № 12. – С. 168–169.

Тема: Література періоду зрілого феодалізму

План

1. Творчість трубадурів, труверів, мінезингерів.
2. Лицарська поезія.
3. Поезія вагантів.

Художні тексти до завдання

1. Поезія Бертрана де Борна;
2. Листи Абеяра та Елоїзи.

Основні поняття

Культ Прекрасної Панни, лицарський статус, мінезингер, одухотворене кохання, трубадур, трувер.

Завдання

1. Підготувати повідомлення «Роль кохання в поезії зрілого феодалізму».
2. Підготуйтеся до тесту за змістом зазначених творів.

Література

1. Прокаєв Ф.І., Кубинський Б.В. та ін. Зарубіжна література ранніх епох. Античність. Середні віки. Відродження / Ф.І. Прокаєв, Б.В. Кубинський та ін. – Київ : Вища школа, 1944. – С. 146–162.
2. Алексеев М.П., Жирмунский В.М., Мокульский С.С., Смирнов А.А. История зарубежной литературы: Средние века и Возрождение / М.П. Алексеев, В.М. Жирмунский, С.С. Мокульский, А.А. Смирнов. – М., 1978.
3. Блок Марк. Апология истории / М. Блок. – М., 1986.
4. Голенищев-Кутузов И.Н. Средневековая латинская литература Италии / И.Н. Голенищев-Кутузов. – М., 1972.
5. Грановский Т.Н. Лекции по истории средневековья / Т.Н. Грановский. – М., 1987.
6. История всемирной литературы: в 9 т. – М., 1984. – Т. 2.
7. История немецкой литературы: в 5 т. – М., 1962–1965. – Т. 1.

Тема: Література Середніх віків. «Нове життя»
та «Божественна комедія» Данте

План

1. Данте, його епоха, життя та творчість.
2. Образ Беатріче у «Новому житті».
3. Композиція «Божественної комедії».
4. Алегорія поеми.
5. Космографія поеми.
6. Трактатування Данте найактуальніших політичних та філософських проблем.
7. Образ Данте в комедії як головного героя поеми.

Художні тексти до заняття

1. Данте. Нове життя.
2. Данте. Божественна комедія.

Основні поняття

Гвельфи, гібелліни, космографія, сонет, терцина, містика чисел, Люцифер, Пекло, Рай, Чистилище.

Завдання

1. Підготувати реферат на тему: «Ідейний зміст «Божественної комедії».
2. Сюжетна основа «Божественної комедії» та її алегорії.
3. Накреслити космографію поеми Данте.
4. Підготуйтеся до тесту за змістом зазначених творів.

Питання для дискусії

1. Чому твір Данте називається комедією?
2. Який зв'язок існує між «Новим життям» Данте та «Божественною комедією»?
3. Яке число лежить в основі композиції «Божественної комедії»?

Література

1. Баткин Л.М. Данте и его время. – Поет и политик / Л.М. Баткин. – М., 1965.
2. Прокаєв Ф.І., Кучинський Б.В. Зарубіжна література / Ф.І. Прокаєв, Б.В. Кучинський. – К., 1987.
3. Голенищев-Кутузов И.Н. Творчество Данте и мировая культура / И.Н. Голенищев-Кутузов. – М., 1971.
4. Елина Н.Г. Данте / Н.Г. Елина. – М., 1965.

Тема: Специфіка розгортання культуротворчих процесів на теренах ренесансної Франції

План

1. Особливості становлення Відродження у Франції:
 - хронологічні межі та періодизація;
 - основні події в суспільному та культурному житті;
 - вплив італійського гуманізму.
2. Лірика Франсуа Війона (своєрідність художнього методу).
3. Поетика роману Франсуа Рабле «Гаргантюа і Пантагрюель» в контексті ренесансного мистецтва:
 - історія створення роману;
 - особливості мистецького задуму, орієнтація на народне карнавальне мистецтво;
 - специфіка сміхової стихії;
 - головні теми («благородна монархія», ренесансна утопія, гуманістичне виховання);
 - образи центральних персонажів;
 - історико-літературне значення роману.
4. Роль «Плеяди» у боротьбі за національну мову Франції.

Художні тексти до заняття

1. Франсуа Війон. Ліричні твори.
2. Франсуа Рабле. Гаргантюа і Пантагрюель.
3. П'єр де Ронсар. Лірика.

Основні поняття

Буфонада, гротеск, гіпербола, гумор, утопія.

Завдання

1. Намалюйте генеалогічне дерево роду велетнів із роману Ф. Рабле «Гаргантюа і Пантагрюель».
2. Випишіть цитати для характеристики вчителів Гаргантюа, зосередьте увагу на тому, яким чином автор зображує учителів-схоластів та наставника-гуманіста.
3. Прочитайте ліричні твори з трьох циклів любовної лірики Ронсара, прослідкуйте, яким чином змінюється ставлення поета до своєї коханої. Випишіть по декілька цитат на підтвердження своєї точки зору. Вивчіть один сонет напам'ять.
4. Підготуйтеся до тесту за змістом зазначених художніх творів.

Питання для дискусії

1. Які характерні ознаки відрізняють Відродження у Франції від інших національних Ренесансів?
2. У чому полягає своєрідність художнього методу Франсуа Війона? Чому Війона називають першим національним поетом Франції?
3. Яка природа й функція карнавальної стихії у романі Рабле «Гаргантюа і Пантагрюель»?
4. Якою, на думку Рабле, має бути система виховання та навчання дітей?
5. Які основні прийоми використовує Рабле для створення художніх образів персонажів у романі «Гаргантюа і Пантагрюель»?
6. Яку роль відіграла «Плеяда» у становленні французької мови?

Перелік рекомендованої літератури

1. Пуришев Б.И. Зарубежная литература. Эпоха Возрождения : хрестоматия / Б.И. Пуришев. – М. : Просвещение, 1976.
2. Штейн А., Черневич М., Яхонтова М. История французской литературы / А. Штейн, М. Черневич, М. Яхонтова. – М., 1987.
3. Пинский Л. Лирика Франсуа Вийона и поздняя готика // Пинский Л. Магистральный сюжет. – М., 1989. – С. 16–48.

4. Ключева Е.В. «От жажды умираю над ручьем...» [К истории создания «Баллады состязания в Блуа» Ф. Вийона] / Е.В. Ключева // Вестник Моск. ун-та. – Сер. 9. – Филология. – 1989. – №3. – С. 21–27.
5. Артамонов С. Франсуа Рабле / С. Артамонов. – М., 1964.
6. Бахтин М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура Средневековья и Ренессанса / М. Бахтин. – М., 1965. – 527 с.
7. Виппер Ю.Б. Поэзия Пляеды: Становление литературной школы / Ю.Б. Виппер. – М., 1976. – 432 с.
8. Анисимов И. Французская классика со времен Рабле до Ромена Роллана / И. Анисимов. – М., 1977.
9. Скрипник Т.М. Вчити бачити серйозне за смішним (Ф. Рабле) / Т.М. Скрипник // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 1997. – №10. – С. 30–32.
10. Затонский Д. А был ли Франсуа Рабле ренессансным гуманистом? (Опыт «постмодернистской» интерпретации «Гаргантюа и Пантагрюэля») // Вопросы литературы. – 2000. – №5. – С. 208–234.
11. Волощук Е. В одну телегу впрячь – не можно ль?: Из заметок на полях «Гаргантюа и Пантагрюэль» // Вікно у світ. – 2000. – № 1. – С. 72–86.

Тема: Особливості поетики роману «Дон Кіхот» Сервантеса у контексті іспанського Відродження

План

1. Своєрідність розвитку літератури Відродження в Іспанії та її періодизація.
2. Мігель де Сервантес Сааведра як один із найяскравіших представників іспанського Ренесансу:
 - життєвий та творчий шлях;
 - основні твори;
 - специфіка світовідчуття та творчого методу.

3. Роман Сервантеса «Дон Кіхот» як вершина європейського роману доби Відродження:
- творчий задум «Дон Кіхота» та його еволюція;
 - основні гуманістичні проблеми роману й особливості їхнього втілення;
 - специфіка образів головних героїв (Дон Кіхот, Санчо Панса);
 - жанрова своєрідність роману;
 - світове значення роману «Дон Кіхот»;
 - концепт «донкіхотство» і його сучасне розуміння.

Художні тексти до заняття

Сервантес. Дон Кіхот (2 частини).

Основні поняття

Реконкіста, лицарський роман, пародія, вічний образ, донкіхотство.

Завдання

1. Знайдіть у тексті роману Сервантеса ті ознаки лицарського роману, які автор висміює, випишіть їх. Знайдіть цитати для підтвердження власної точки зору.
2. Зробіть порівняльну характеристику образів Дон Кіхота та Санчо Панси. Зверніть увагу на їхні спільні та відмінні риси.
3. Підготуйте до детального переказу по дві історії з кожної книги, зосередьте увагу на тому, які риси Дон Кіхота проявляються в цих фрагментах.
4. Підготуйтеся до тесту за змістом зазначених художніх творів.

Питання для дискусії

1. Який вплив справила Реконкіста на розвиток іспанської літератури доби Відродження?
2. Які твори складають творчий доробок М. де Сервантеса?
3. Які гуманістичні ідеї знайшли своє втілення в романі Сервантеса «Дон Кіхот»?

4. Якої еволюції зазнає образ Дон Кіхота протягом роману?
5. Як виявляються зовнішній комізм і внутрішній трагізм у романі Сервантеса?
6. Що спільного і відмінного в образах Дон Кіхота і Санчо Панси?
7. Чому твір Сервантеса популярний і понині?

Перелік рекомендованої літератури

1. Снеткова С. «Дон Кихот» Сервантеса / С. Снеткова. – М. – Л., 1965. – 157 с.
2. Светлакова О.А. «Дон Кихот» Сервантеса: Проблемы поэтики / О.А. Светлакова. – Спб., 1996. – 108 с.
3. Мелетинский Е.М. От пародии на рыцарский роман к роману нового времени («Дон Кихот») / Е.М. Мелетинский // Мелетинский Е.М. Введение в историческую поэтику эпоса и романа. – М., 1986. – С. 213–225.
4. Мендес Пидаль Р. Испанская литература средних веков и эпохи Возрождения / Р. Мендес Пидаль. – М., 1961.
5. Багно В.Е. Дорогами Дон Кихота / В.Е. Багно. – М., 1988.
6. Цюрупа Б. Бессмертие Дон Кихота. – М., 1977.
7. Шепель Ю.А., Гейко З.В. Увлечение отжившими идеалами – путь в никуда (М. де Сервантес) / Ю.А. Шепель, З.В. Гейко // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 1997. – № 9. – С. 22–24.
8. Сервантес // Затонский Д.В. Реализм – это сомнение?. – К., 1992. – С. 63–117.

Тема: Творчість Шекспіра

План

1. Шекспір та його епоха.
2. Поеми Шекспіра «Венера та Адоніс», «Лукреція».
3. Основні теми та образи сонетів.
4. Драматургія Шекспіра.

5. Проблематика драми Шекспіра «Антоній і Клеопатра», «Ромео і Джульєтта», «Король Лір».
6. Трагедія Гамлета.

Художні тексти до заняття

1. Шекспір. Сонети (№66, 116, 129, 130).
2. Шекспір. Гамлет.
3. Шекспір. Венера і Адоніс.
4. Шекспір. Лукреція.
5. Шекспір. Ромео і Джульєтта.
6. Шекспір. Антоній і Клеопатра.
7. Шекспір. Сон літньої ночі.

Основні заняття

Шекспірівське питання, сонет, трагедія, комедія, трагікомедія, гамлетизм.

Завдання

1. Порівняйте сонети В. Шекспіра з сонетами Ф. Петрарки. Знайдіть спільні та відмінні ознаки, проілюструйте прикладами з текстів.
2. Складіть хронологічну таблицю, яка висвітлює етапи творчості В. Шекспіра, випишіть назви основних драматичних творів.
3. Зверніть увагу на епізод, у якому Гамлет дає настанови групі, що має виступити перед Клавдієм (акт 3, сцена 2). Які думки Шекспіра щодо театрального мистецтва знайшли тут свою реалізацію?
4. Знайдіть у тексті трагедії підтвердження тези про те, що в «Гамлеті» наявні серйозні та смішні моменти, які не лише співіснують, але й частково зливаються (О. Анікст).
5. Ознайомтеся зі статтею І.С. Тургенєва «Гамлет і Дон Кіхот» (у будь-якому зібранні творів І.С. Тургенєва), складіть порівняльну таблицю за цими двома вічними образами світової літератури за такими критеріями:
 - ставлення до світу;

- рецесія власної суспільної ролі;
 - активність;
 - результат діяльності.
6. Підготуйтеся до тесту за змістом зазначених художніх творів.

Питання для дискусії

1. У чому полягає сутність «шекспірівського питання»? Які причини його виникнення?
2. Які основні теми і образи змальовує у своєму сонетарії В. Шекспір?
3. Які етапи проходила драматургія Шекспіра у своєму розвитку?
4. Які зміни вніс Шекспір у трактування середньовічної легенди про Амлета?
5. Як розвивається конфлікт трагедії «Гамлет»?
6. Як Гамлет бачить власну суспільну функцію?
7. Яке значення має поняття «гамлетизм»?

Перелік рекомендованої літератури

1. Шекспір В. Сонети / В. Шекспір. – Львів : Літопис, 1998. – С. 7–15.
2. Аникст А.А. Лирика Шекспіра // Шекспир У. Сонеты. – М., 1984. – С. 19–35.
3. Донская Е. Некоторые особенности языка и стиля сонетов Шекспіра / Е. Донская // Шекспировские чтения, 1984. – М., 1986. – С. 240–252.
4. История зарубежной литературы: Раннее Средневековье и Возрождение / М.П. Алексеев и др. – М., 1959. – Раздел IX. – Гл. 43. – С. 484–492.
5. Парфенов А. Трагическое в «Гамлете» / А. Парфенов // Шекспировские чтения, 1984. – М., 1986. – С. 130–137.
6. Аникст А. Творчество Шекспіра / А. Аникст. – М., 1963.
7. Аникст А. Трагедия Шекспіра «Гамлет» / А. Аникст. – М., 1986. – 224 с.

8. Аникст А.А. Шекспир: Ремесло драматурга / А.А. Аникст. – М., 1974.
9. Выготский Л.С. Трагедия о Гамлете, принце Датском // Выготский Л.С. Психология искусства. – М., 1965. – С. 209–246; 339–498.
10. Минц Н.В. Старое и всегда современное: Парадоксы Шекспира / Н.В. Минц. – М., 1990.
11. Урнов М.В., Урнов Д.М. Шекспир: Его герой и его время / М.В. Урнов, Д.М. Урнов. – М., 1964.
12. Верцман И.Е. «Гамлет» Шекспира / И.Е. Верцман. – М., 1964.
13. Пинский Л. Шекспир / Л. Пинский. – М., 1971.
14. Холлидей Ф.Е. Шекспир и его мир / Ф.Е. Холлидей. – М., 1986.
15. Горбунов А.Н. К истории русского Гамлета // Шекспир У. Гамлет : избранные переводы. – М., 1985. – С. 7–26.
16. Габлевич М. Дещо про методологію досліджень в сучасному шекспірознавстві / М. Габлевич // Ренесансні студії. – Запоріжжя, 1998. – Вип. 2. – С. 4–22.
17. Габлевич М. Шекспірів Ерос життя і творчості // В. Шекспір: сонети / пер. з англ. Д. Павличка. – Львів, 1998. – С. 171–205.
18. Коган Л.Н. Быть или не быть? (Проблемы жизни и смерти человека в антропологии У. Шекспира) / Л.Н. Коган // Культурология. – 2000. – № 3. – С. 199–202.
19. Блум Х. Шекспир как центр канона / Х. Блум // Иностранная литература. – 1998. – № 12. – С. 194–213.
20. Кружков Г.М. Шекспир без покрывала: Несколько замечаний к дискуссии по «шекспировскому вопросу» / Г.М. Кружков // Изв. РАН. Сер. Литературы и языка. – 1998. – № 6. – С. 63–68.
21. Баранова А. Можно ли Гамлета считать убийцей? / А. Баранова // Наука и религия. – 1995. – № 7. – С. 36–43.
22. Торкут Н.М. Стан вивченості та перспективні напрямки досліджень англійської художньої прози шекспірівської доби / Н.М. Торкут // Літературна панорама шекспірівської доби : навчально-методичний посібник. – Запоріжжя : ЗДУ, 2002. – С. 4–17.

Зразок художнього аналізу літературного твору

1. Автор та основні біографічні відомості про нього. У який період творчості написаний даний твір.
2. Сенс назви, час створення твору.
3. Особливості жанру.
4. Тема твору. Сюжет і фабула.
5. Проблематика твору.
6. Художні образи (головні і другорядні, образи-пейзажі, образи-деталі і т. ін.).
7. Художньо-образотворчі засоби (метафори, гіперболи, порівняння та ін.).
8. Ідея твору (вирішення автором основного конфлікту).
9. Місце твору в доробку поета.
10. Роль твору у суспільному житті свого часу.
11. Актуальність твору на сьогодні.
12. Відгуки критиків на твір.
13. Ваші роздуми і почуття з приводу прочитаного.
14. Екранізації та сценічні постановки якщо вони є. Чим авторський задум відрізняється від режисерського втілення?
15. Дайте твір в українському та російському перекладах.

САМОСТІЙНА РОБОТА

ОПРАЦЮЙТЕ ТАКІ ТЕМИ:

Давня Греція

1. Античність як колыска європейської цивілізації. Хронологічна і географічна протяжність Античності. Періодизація грецької літератури і мистецтва.
2. Олімпійський пантеон богів. Образи богів і героїв у старогрецькій літературі і мистецтві.
3. Доолімпійська міфологія. Оповіді про титанів і боротьбу титанів з олімпійцями.
4. Олімпійський пантеон богів. Боги і люди. Міфологія як джерело античного мистецтва.
5. Основні історичні відомості про епоху Гомера. «Гомерівське питання» в класичній філології. Поема Гомера «Іліада»; проблематика; сюжет і композиція; образи богів і героїв.
6. Своєрідність вирішення проблеми «війни і миру» в поемі. Поема «Одіссея».
7. Віршований розмір і монументальність стилю поеми.
8. Есхіл – «батько трагедії»: основні історико-біографічні відомості про драматурга.
9. Художні особливості творів Есхіла.
10. Трагедія «Прометей закутий»: образи богів і людей; конфлікт між Прометеєм і Зевсом, його тлумачення; хорові партії і образи

Океанід у трагедії; дорога страждань героя як дорога до спокутування.

11. Основні історико-біографічні відомості про Софокла. Трагедія «Антигона»: тлумачення основного конфлікту твору; образи Антигони і Креонта; роль образу Гемона в трагедії; образ і функції хору.
12. Основні історико-біографічні відомості про Евріпіда.
13. Трагедія «Медея»: образ Ясона як дегероїзація міфологічних персонажів; влада пристрасті над людиною; тяжіння автора до сильних жіночих характерів; образ Медеї.
14. Основні історико-біографічні відомості про Арістофана – «батька комедії».
15. Комедія «Жаби»: комедійний характер першої частини; образ бога театру Діоніса; сюжет і композиція комедії; художні прийоми створення комічного у творі.
16. Старогрецька архітектура. Мистецтво скульптури в Елладі. Старогрецький живопис.

Римський період

1. Періодизація римської літератури і культури.
2. Місце і роль римської літератури і мистецтва в розвитку європейської культури. Римська імперія – перша спроба створення об'єднаної Європи.
3. Римський театр і драматургія: загальний огляд.
4. Література і культура періоду республіки (III століття – 30 рік до н. е.): загальний огляд.
5. Перші прояви римської поезії на основі грецької. Лівій Андронік як перекладач «Одіссеї». Його традиції.
6. Літературна діяльність Гнея Невія. Г. Невій як творець національної римської трагедії.
7. Основні історико-біографічні відомості про Тита Макція Плавта. Грецький «одяг» і римські проблеми його комедій.
8. Комедія «Хвалькуватий воїн»: сюжет і композиція; художні образи; майстерність Плавта – комедіографа.

9. Творчість Публія Вергілія Марона: загальний огляд.
10. «Буколіки» Вергілія.
11. Епічна поема «Енеїда»: міфологічна основа поеми; поєднання міфу і реальної історії; ідея божественного походження імператорської влади. Прославляння Августа. Розуміння історичної місії Риму.
12. Образи Енея і Дідони. Психологізм у зображенні пристрасті; структурно-семантична роль підземного світу в поемі.
13. Вергілій і Гомер.
14. Публій Овідій Назон: основні історико-біографічні відомості.
15. Жанр елегії. Своєрідність любовних елегій Овідія.
16. «Метаморфози» – головний твір Овідія: філософський задум поеми; своєрідність композиції; своєрідність внутрішньожанрових утворень; тема любові та її вираження в поемі.
17. Історико-культурне значення поеми. Її ідеї і образи в культурі подальших епох.
18. Римська література I століття – перша половина II століття; загальний огляд.
19. Луцій Анней Сенека: основні історико-біографічні відомості (основна увага: виховання Нерона та участь в управлінні державою, роль консула при Нероні, смертний вирок Нерона Сенеці).
20. Трагедія Сенеки «Федра»: жанр пафосної патетичної трагедії; герої трагедії – носії великих пристрастей; одномасштабність і риторизм образів; сцени жорстокості і насильства як віддзеркалення атмосфери часу.
21. Роль, місце і вплив Сенеки на подальший розвиток європейської драми.
22. Пізня римська література (I–V століття); загальний огляд.
23. Творчість Апулея: основні історико-біографічні відомості.
24. Роман «Метаморфози», або «Золотий осел»: використання фабули Лукіана, її розвиток і збагачення; цікавість оповідання; роль вставних новел; критика релігійних догм; мовні та стилістичні особливості роману.
25. Архітектура в античному Римі. Мистецтво скульптури. Римський живопис.

Середньовіччя і раннє Відродження

1. Зародження християнства. Його періодизація і різновиди.
2. Біблія як пам'ятник світової культури. Структура Біблії. Етично-філософське значення і художня специфіка «Євангелія від Матвія».
3. Література і мистецтво, наука і освіта в середньовічний період.
4. Театр і драматургія європейського Середньовіччя.
5. Поезія вагантів; походження, образи, мова.
6. Прованс, історія трубадурів. Жанри поезії трубадурів: кансона, сирвента, плач, альба, пасторела, тенсона, балада.
7. Поезія Бернарта де Вентадорна і Джауфре Рюделя.
8. Французький героїчний епос. «Пісня про Роланда». Суперечки про походження і природу цього твору. Особливості художнього світу. Поетичні засоби.
9. Іспанський героїчний епос. «Пісня про Сіда»: художній аналіз твору.
10. Середньовічний лицарський роман.
11. Цикли середньовічних романів (античний, візантійський, бретонський).
12. Склад «Бретонських повістей»: бретонські. Роман про Трістана та Ізольду, романи артурівського циклу, роман про святого Грааля.
13. Романи Кретьєна де Труа.
14. Проторенесанс як перехідний період. Світанок Флоренції. Поезія «нового солодкого стилю» (Гвідо Гвініцеллі, Гвідо Кавальканті, Данте Аліг'єрі). Нове розуміння любові. Трансформація образу Прекрасної Панни і Поета в порівнянні з культурою трубадурів.
15. «Нове життя» Данте – перша європейська художня автобіографія і поетичний цикл. Образ Беатріче.
16. Живопис і архітектура раннього італійського Відродження. Творчість Джотто.
17. Франческо Петрарка – перший європейський гуманіст. Біографія Петрарки.
18. Образ Лаури в його творчості. Розвиток жанру сонета. Вірші про долю Італії.

19. Поеми, книги діалогів, трактати, алегорична поема в творчій спадщині Петрарки.
20. Джованні Боккаччо – основоположник психологізму в європейській літературі.
21. «Декамерон» – найбільша пам’ятка Відродження. Боккаччо – творець жанру новели. Витоки жанру. Організація новел у «Декамероні».
22. Гуманістична концепція світу і людини, реабілітація земного, плотського початку, захист природного права, оптимізм, комічне і трагічне в розкритті долі людини, мозаїчна композиція.
23. Антиклерикальні мотиви і засудження книги церквою. Образи розповідачів як втілення ідеалу людини епохи Відродження.
24. Специфіка Північного Відродження і його періодизація. Живопис Яна ван Ейка, Босха, П. Брейгеля Старшого, А. Дюрера.

Відродження

1. Візантійська імперія: література і культура – загальний огляд.
2. Данте Аліг’єрі. Біографія.
3. «Божественна комедія» художній аналіз твору, його етично-філософське значення.
4. Виникнення ісламу. Коран. Мусульманський вплив на європейську літературу і мистецтво.
5. Рух Реформації в Європі. Лютеранізм і кальвінізм – віддзеркалення цих ідей в літературі і мистецтві. Естетика Ренесансу.
6. Шекспірівське питання в сучасному європейському літературознавстві і мистецтвознавстві.
7. Життя і творчість Еразма Роттердамського – вождя європейського гуманізму.
8. Найбільші пам’ятки літератури Північного Відродження: «Корабель дурнів» Себастьяна Бранта.
9. «Похвала глупоті» Еразма Роттердамського.
10. Життя і творчість Франсуа Рабле.
11. Роман «Гаргантюа і Пантагрюель». Історія його створення, зв’язок з народною сміховою культурою.

12. Система образів, композиція, гротеск у романі. Відмінність перших двох книг роману від подальших трьох.
13. Біографія Мігеля де Сервантеса Сааведри. Роман «Хитромудрий ідальго Дон Кіхот Ламанчський». Історія створення, полеміка зі штампами лицарського роману, система образів.
14. Дон Кіхот як «вічний образ», його трактування. Композиція і художні засоби. Другий том роману, історія його появи.
15. Творчість Лопе де Вега. Комедія «Собака на сні» – художній аналіз твору.
16. Відродження в Англії: періодизація.
17. Традиційна наукова біографія В. Шекспіра. Періодизація творчості Шекспіра.
18. Сонети В. Шекспіра.
19. Ранні трагедії В. Шекспіра.
20. Трагедія «Ромео і Джульєтта». Джерела, сюжет, система образів, конфлікт трагедії, поєднання трагічного і комічного.
21. Період «великих трагедій». Трагедія В. Шекспіра «Гамлет»: джерела, сюжет, система образів, образ Гамлета. Монолог «Бути або не бути» і його роль у творі.
22. Проблема помсти, тема зла, мотив дружби, проблеми мистецтва, трактування діалогів, філософське звучання трагедії.
23. Комедії у творчій спадщині В. Шекспіра: загальна характеристика. Комедії «Дванадцята ніч», «Як вам це подобається»: джерела, поетика, образи.

ТВОРИ ДЛЯ ТЕКСТУАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

1. Давньогрецькі міфи (троянський, фіванський цикли, міфи про Геракла, тощо).
2. Гомер. Іліада. Одиссея.
3. Есхіл. Прометей закутий.
4. Софокл. Антігона. Едіп-цар. Філоктет.
5. Евріпід. Медея. Іпполіт. Іфігенія в Авліді. Алкеста.

6. Арістофан. Вершники. Хмари. Жаби. Мир (2–3 комедії за вибором студента).
7. Арістотель. Поетика.
8. Менандр. Полюбовний суд. Людиноненависник.
9. Лонг. Дафніс та Хлоя.
10. Лукіан. Діалоги.
11. Плавт. Воїн-хвалько. Скарб.
12. Горацій. Оди. Наука поезії.
13. Вергілій. Енеїда.
14. Овідій. Метаморфози. Сумні елегії.
15. Сенека. Медея. Федра.
16. Апулей. Метаморфози, або Золотий осел.
17. Петроній. Сатирикон.
18. Пісня про Роланда.
19. Пісня про Нібелунгів.
20. Пісня про мога Сіда.
21. Роман про Трістана та Ізольду.
22. Данте. Нове життя. Божественна комедія.
23. Петрарка. Книга пісень.
24. Боккаччо. Декамерон.
25. Рабле. Гаргантюа і Пантагрюель.
26. Еразм Роттердамський. Похвала глупоті.
27. Шекспір. Сонети. Поеми: Венера і Адоніс. Лукреція. Драми: Ромео і Джульєтта. Гамлет. Король Лір. Отелло.

ТЕКСТИ ТА ФРАГМЕНТИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАПАМ'ЯТЬ

1. Міф Давньої Греції (близько до тексту).
2. Фрагмент з «Іліади» Гомера.
3. Фрагмент з «Одіссеї» Гомера.
4. Монолог (або партія хору) з трагедії Есхіла «Прометей закутий».
5. Монолог (або стасим I) з трагедії Софокла «Антигона».
6. Фрагмент з поеми Вергілія «Енеїда».

7. По одному твору Архілоха, Алкея, Сапфо, Анакреонта, Катулла, Горація (бажано «До Мельпомени») за вибором студента.
8. Одна з байок античного автора (або Езопа, або Федра, або Бабрія; бажано на відомий у літературі Нового часу сюжет, наприклад, «Вовк та Ягня») за вибором студента.
9. Початок поезії Овідія «Остання ніч у Римі».
10. Фрагмент з «Енеїди» Вергілія.
11. Два сонети Петрарки.
12. Один сонет Данте із «Нового життя».
13. «Gaudeamus» із поезії вагантів.
14. Вивчити напам'ять поезію «Pastorella».
15. Монолог Гамлета «Бути чи не бути?»

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ, ДОПОВІДЕЙ, СПЕЦІАЛЬНИХ ПОВІДОМЛЕНЬ

1. Образи олімпійських богів у давньогрецькій міфології та літературі.
2. Образи титанів у давньогрецькій міфології та літературі.
3. Тема «Людина та суспільство» в епічному співставленні до Гомера: людина-герой-плем'я-народ.
4. Образ Одиссея в «Іліаді» та «Одіссеї» Гомера.
5. Участь мешканців Олімпа в долях гомерівських героїв.
6. Зображення сильних та вразливих сторін людської природи у міфах Троянського циклу.
7. Усвідомлення обмеженості людських можливостей у давньогрецьких міфах.
8. Міфологічні уявлення Гесіода.
9. Поетичні особливості античної лірики.
10. Устрій театру та театральних змагань у Давній Греції.
11. П. Фіванський цикл грецької міфології, його відображення в давньогрецькій драматургії.
12. Міф про Прометея, його інтерпретація у творчій спадщині Гесіода та Есхіла. Образ Прометея у всесвітній літературі.

13. Міф про Атрідів у культурі ХХ століття.
14. Проблема особистості та держави в трагедії Софокла «Антігона».
15. Трагедія Софокла «Цар-Едіп»: зіткнення долі та волі людини.
16. Розробка жіночих сильних характерів Евріпідом («Медея», «Іфігенія в Авліді», «Єлена»).
17. Тема рабовласництва в драматургії Евріпіда.
18. «Медея» Евріпіда та «Медея» Сенеки.
19. Антична традиція в драматургії Расіна.
20. Сократ історичний та Сократ Арістофана.
21. Ораторські школи Давнього світу.
22. Поетика діалогів Платона.
23. Філософські школи еллінізму.
24. Поетичні особливості комедій Плавта. Плавт – комедіограф римського плебсу.
25. Художня своєрідність творчості Теренція. Теренцій – комедіограф освіченої частини римського суспільства.
26. Специфіка олександрійської поезії.
27. Ідилія в поезії Феокріта та Вергілія.
28. «Записки про галльську війну» Юлія Цезаря – перша в римській літературі художня обробка автобіографічного матеріалу.
29. Художнє втілення наукової тематики в поемі Лукреція Кара «Про природу речей».
30. Театр в античному Римі.
31. Роль поезії в ідеологічній пропаганді принципату Августа.
32. Етико-естетичні ідеали республіканського Риму в «Енеїді» Вергілія.
33. Порівняльний аналіз «Енеїди» Вергілія та «Енеїди» І. Котляревського.
34. Особливості поезії Горація, «Наука поезії» Горація – літературний маніфест доби Августа».
35. Сатира Горація та сатира Ювенала.
36. «Метаморфози» Овідія як художнє усвідомлення історичної реальності.
37. Жанр елегії в творчості Овідія.

38. Особливості трагедій Сенеки.
39. Епістолярна спадщина Сенеки.
40. Доля трагедії в римській літературній традиції.
41. Принципи побудови сатиричних образів у епіграмах Марціала.
42. Вплив сатир Ювенала на формування жанрів європейської сатири.
43. Особливості поетики античної байки. Античні байкарі.
44. Римська елегія. Творчість Тібулла та Проперція.
45. Поезія та театр часів Нерона.
46. Порівняльний аналіз романів «Золотий осел» Апулея та «Осел» Лукіана.
47. Образ Риму в ліриці та епосі Вергілія.
48. Міф про Амура та Психею у східно- та західноєвропейській літературній традиції.
49. Тема «Пам'ятника» Горація в поетичній традиції (різних часів та народів).
50. Тема Орфея та Еврідіки в музичному мистецтві.
51. Тема Енея та Дідони в музичному мистецтві.
52. Анакреонтика XVIII–XIX ст.
53. Образи Петронія в кіномистецтві Фелліні.
54. Поняття про «культурного героя» в грецькій міфології.
55. Провідні теорії міфу в XX столітті.
56. Антична трагедія (або комедія) на сучасній сцені.
57. Пародійний характер поеми «Батрахоміомахія» («Війна жаб та мишей»).
58. Загальна характеристика доби Середньовіччя.
59. Тематика і поетика ірландських саг.
60. Англосаксонська поема про «Беовульфа».
61. Література раннього християнства.
62. Героїчний епос раннього Середньовіччя.
63. Література розвинутого феодалізму.
64. Поезія трубадурів і вагантів.
65. Середньовічна лицарська література.
66. Куртуазна поезія.
67. Середньовічний лицарський роман, його характеристика.
68. Роман «Трістан та Ізольда» Бедє. Проблема любові.

69. Історичні передумови виникнення доби Відродження.
70. Відродження. Загальна характеристика.
71. Життєвий і творчий шлях Данте Аліг'єрі.
72. Данте – останній поет Середньовіччя і перший поет Нового часу.
73. «Божественна комедія» Данте, як філософсько-художній синтез культури Середньовіччя, і пролог до літератури Нового часу.
74. Зображення «Пекла» у творі Данте «Божественна комедія».
75. Зображення «Чистилища» у творі Данте «Божественна комедія».
76. Зображення «Раю» у творі Данте «Божественна комедія».
77. Життєвий і творчий шлях Ф. Петрарки.
78. «Книга пісень» – лірична сповідь Петрарки.
79. Джованні Боккаччо. «Декамерон». Ідейно-художній зміст твору.
80. Характеристика французького Відродження.
81. Життя і творчий шлях Ф. Рабле.
82. Роман «Гаргантюа і Пантагрюель» Рабле – одна із художніх вершин європейського Відродження.
83. Доба Відродження в Іспанії.
84. Життєвий шлях Сервантеса.
85. «Дон Кіхот» – пародія на лицарські романи.
86. Головні образи «Дон Кіхота».
87. Відродження в Англії.
88. Життєвий і творчий шлях Шекспіра.
89. Ідейно-художній зміст трагедії «Ромео і Джульєтта».
90. Трагедія Гамлета. Сюжет. Проблематика. Система образів трагедії «Гамлет».
91. Трагедія «Король Лір».
92. Сонети Шекспіра та їх проблематика.
93. Джерело сюжету трагедії Шекспіра «Гамлет».
94. Образи правителів Данії та їх наближених.
95. Трагедії Шекспіра на античну тематику.
96. Трагедія головних героїв драми «Антоній і Клеопатра».
97. Характеристика сонета як поетичного жанру доби Відродження.
98. Образ Лаури і поета у «Книзі пісень» Петрарки.
99. Шекспір і світова література.
100. Значення Шекспіра для розвитку світського театру.

ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ

1. Давньогрецькі міфи, їхні різновиди та основні цикли. Вивчення міфів Стародавньої Греції на уроках літератури в 5 (6) класі середньої загальноосвітньої школи.
2. Зображення сильних та вразливих сторін людської природи у міфах Троянського циклу та їхнє вивчення у шкільному курсі.
3. Ідеал людини у зображенні Гомера та вивчення героїчного епосу давньої Греції в школі.
4. Фольклорні образи та мотиви в «Одіссеї» Гомера. Особливості аналізу давньогрецького епосу в шкільному курсі зарубіжної літератури.
5. Організація вивчення широкомасштабного змалювання життя стародавніх греків, їхніх уявлень про світ та моральні закони в «Іліаді» та «Одіссеї» Гомера у шкільному курсі зарубіжної літератури.
6. Основні види і жанри лірики Еллади та специфіка аналізу творів найвідоміших давньогрецьких поетів на уроках позакласного читання.
7. Загальна характеристика давньогрецького театру, походження жанрів трагедії та комедії на підготовчому етапі до текстуального аналізу трагедій Есхіла в школі.
8. Аналіз образу Прометея з трагедії Есхіла «Прометей закутий» в шкільному вивченні як уособлення ідеї героїчного служіння людям, страждання заради їхнього щастя, тираноборства та богоборства.
9. Специфіка характеристики «Порівняльних життєписів» Плутарха як галереї паралельних портретів видатних греків і римлян на уроках зарубіжної літератури у середній загальноосвітній школі (Програма за ред. Д.С. Наливайка).
10. Особливості аналізу пафосу та провідної ідеї поеми Вергілія «Енеїда» як літературної обробки римської легенди та творчого наслідування поем Гомера у шкільному курсі зарубіжної літератури.
11. Особливості аналізу у шкільному курсі образу Енея як нового зразка ідеального героя в античному епосі.

12. Розгляд у шкільному курсі теми поета, образу «пам'ятника» у поетичній спадщині Квінта Горація Флакка та його подальшої розробки у європейській літературі Нового часу.
13. Особливості вивчення у загальноосвітній школі «Метаморфоз» як найголовнішого твору Овідія.
14. Вивчення у загальноосвітній школі античної байки як скарбниці сюжетів для наступних епох. (Жанр байки в античній літературі, його еволюція, найяскравіші представники).
15. Доля античної спадщини в Середні віки.
16. Загальна характеристика скандинавського епосу.
17. Особливості художнього світу «Пісні про Роланда».
18. Німецький героїчний епос «Пісні про Нібелунгів», його поетика і образи.
19. Іспанський героїчний епос «Пісня про мого Сіда» у співставленні з французьким та німецьким героїчними епосами.
20. Формування лицарського культу куртуазії.
21. Тема кохання у трубадурів. Жанри поезії у трубадурів. Образ Прекрасної Панни.
22. Середньовічний лицарський роман, його відмінності від героїчного епосу.
23. Проторенесанс в Італії. «Нове життя» як перша європейська художня автобіографія.
24. «Божественна комедія» – синтез Середньовічного світогляду, і передвісник Відродження.
25. Поетичне новаторство Петрарки в «Книзі пісень». Образ Лаури та образ поета.
26. Боккаччо – творець жанру новели, основоположник психологізму в Європейській літературі.
27. Значення творчості Франсуа Рабле.
28. Дон Кіхот Сервантеса як «вічний образ» світової літератури.
29. Твори Шекспіра на античну тематику.
30. Головні образи і мотиви сонетів Шекспіра.
31. Проблеми зла і добра в трагедіях Шекспіра.
32. Магістральний сюжет комедій Шекспіра.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Поясніть, у чому полягає сутність «теорії малих пісень», «теорії зерна».
2. Встановіть, до якого періоду розвитку міфології належать міфи про Геракла, міф про Кроноса, міф про Діоніса.
3. Наведіть міфологічне пояснення причин розв'язання Троянської війни.
4. Поясніть значення фразеологізму «яблуко розбрату», «троянський кінь».
5. Хто такий Ахіллес? Поясніть значення словосполучення «ахілле-сова п'ята».
6. Назвіть причини гніву Ахіллеса в поемі «Іліада».
7. Які події примусили Ахілла вступити в бій? Чому тільки наступного дня він мав можливість це зробити?
8. Як поставився до тіла загиблого ворога Ахілл? Що змусило його змінити згодом свої наміри?
9. Наведіть приклади найліричніших епізодів у поемі «Іліада».
10. Двоплановість побудови поем Гомера, її значення. Якими зображені боги Гомером? На чиєму боці виступали Афіна, Гера, Афродіта, Аполлон, Посейдон? Поясніть причини їх прихильності до троянців чи ахейців.
11. Художні особливості поеми Гомера «Іліада», зокрема охарактеризуйте прийоми ретардації.
12. Прогресивні тенденції в поемах Гомера. Особливості античної епічної характеристики (на прикладі 1–2 образів: Ахілл, Агамемнон, Гектор, Одісей).
13. Особливості композиції «Одіссеї». Де та кому розповів про свої пригоди Одісей?
14. Поясніть, хто такі Калліпсо, Кірка, Сцілла, Харібда, Сирени.
15. У яку халепу потрапив Одісей зі співвітчизниками в країні лотофагів, лістрігонів?
16. Через яку провину загинули всі супутники Одиссея?
17. Хто заважав Одиссею дістатися до батьківщини? Чому? Де він затримався найдовше?

18. Чому Одиссея ніхто не міг впізнати на батьківщині? Хто та завдяки чому його впізнав?
19. Яким чином Одиссей позбувся женихів? Хто йому допоміг у цій справі?
20. Провідна тематика твору Гесіода «Роботи й дні».
21. Що підштовхнуло його до написання твору? Який прийом вперше він використав?
22. Назвіть вставні епізоди поеми. Проаналізуйте один з них.
23. Образ Прометея у творчості Гесіода.
24. Який жанр визнався як елегія у давньогрецькій поезії? Назвіть представників цього жанру.
25. Назвіть представників монодичної лірики у Давній Греції.
26. Які теми були провідними у творчості Анакреонта?
27. Поясніть значення слів «котурни», «орхестра», «скена».
28. Що означають поняття «стасім», «епісодій»?
29. Коли саме та скільки днів відбувалися змагання драматургів?
30. Кого вважають «батьком трагедії» та чому?
31. Який із творів Есхіла написаний не на міфологічний сюжет?
32. Хто з'являється у фіналі трагедії Есхіла перед Прометеєм, з якою пропозицією?
33. Хто автор трагедії та у чому полягає конфлікт «Антигони»?
34. З чого починається трагедія Софокла «Едіп-цар»?
35. Перекажіть зміст фіналу трагедії «Едіп-цар».
36. Як звали сина царя Лая, яку долю йому напророчили?
37. Хто з давньогрецьких трагіків є майстром психологічного конфлікту?
38. Який внесок у розвиток драматургії зробив Софокл?
39. Назвіть дві сюжетні лінії, провідні мотиви та образи новоаттичної комедії.
40. У чому полягає відмінність проблематики давньоаттичної та новоаттичної комедії?
41. Чиї комедії були більш популярні у Римі: Плавта чи Теренція? Поясніть свою відповідь.
42. Чому Вергілія називали християнином дохристиянського часу?

43. Де затримався найдовше у подорожі Еней?
44. Хто чинив Енею перешкоди на його шляху та чому?
45. З якою метою було написано твір «Енеїда» Вергілієм?
46. Світове значення античної культури.
47. Доля античної спадщини в Середні віки.
48. Чому «Каролінгське Відродження» називають першим «малим Відродженням» у Європі?
49. Розкрийте головні ознаки поезії вагантів.
50. Розкрийте образ Кухуліна.
51. Образ Роланда у французькому епосі «Пісня про Роланда»
52. Відображення історії та культури скандинавських народів у сагах.
53. Назвіть головних героїв «Пісні про Нібелунгів».
54. У чому полягає відмінність героїчного епосу «Пісні про мого Сіда» від французького та німецького героїчних епосів?
55. Як формувалась лицарська культура?
56. Як поповнювалися ряди лицарів?
57. Як перекладається термін «куртуазія»?
58. Які куртуазні вимоги ставились до лицаря XII ст.?
59. Як оспівували Прекрасну Панну трубадури?
60. Назвіть основні жанри поезії трубадурів.
61. Розкрийте вплив культу Мадонни на середньовічну поезію.
62. Роль середньовічного лицарського роману в подальших віках.
63. Як ви розумієте термін «Проторенесанс»?
64. Розкрийте суть поезії «нового солодкого стилю».
65. Чому Данте називають останнім поетом Середньовіччя і першим поетом Відродження?
66. Дантова Беатріче історична особа, чи алегоричний образ?
67. Яке число лежить в основі «Божественної комедії» та її строфіки?
68. Розкрийте космографію поеми.
69. Чому Петрарку називали королем освічених людей Європи і найбільшим ліриком нашої земної цивілізації?
70. Роль Лаури в житті та творчості Петрарки.
71. Чим відрізняються між собою Лаура та Беатріче як художні образи?

72. Чому «Декамерон» Боккаччо вважається одним з найславетніших творів Відродження?
73. Головні герої роману Рабле «Гаргантюа і Пантагрюель» та їх характеристики.
74. У чому суть гуманістичного виховання за Рабле?
75. Назвіть головних героїв «Дон Кіхота» Сервантеса.
76. Чому Дон Кіхот належить до «вічних образів» світової літератури.
77. Охарактеризуйте художній світ роману Сервантеса.
78. Опишіть головні ознаки «високого Відродження» в Англії.
79. «Шекспірівське питання».
80. Які твори античних авторів лягли в основу поем Шекспіра «Венера і Адоніс», «Лукреція».
81. Головна проблематика сонетів Шекспіра.
82. Що спільного між «смуглявою леді» сонетів Шекспіра і Прекрасною Панною?
83. Назвіть магістральний сюжет історичних хронік Шекспіра.
84. Розкрийте магістральний сюжет комедій Шекспіра.
85. Назвіть джерела трагедії Ромео і Джульєтта.
86. Вкажіть головну причину смерті Ромео і Джульєтти.
87. Які проблеми ставить Шекспір у «Гамлеті».
88. Що спільного між трагедіями «Ромео і Джульєтта» та «Антонієм і Клеопатрою»?
89. Перекажіть фінал трагедії «Антоній і Клеопатра».
90. Назвіть головних героїв «Короля Ліра».
91. Розкрийте характери головних героїв Макбета.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Загальне поняття про античне суспільство та античну літературу. Географія та хронологія Античності.
2. Періодизація античної літератури. Періодизація грецької та римської літератур.
3. Провідні ознаки античної літератури.
4. Сутність міфології та міфологічного мислення. Періоди розвитку міфології. Порівняльний аналіз грецької та римської міфології.
5. Характеристика долітературного періоду грецької літератури. Культура Мікен та Кріту.
6. Гомерівське питання.
7. Ідейно-художній аналіз «Іліади» Гомера.
8. «Одіссея» Гомера як своєрідне продовження «Іліади».
9. Гесіод та його поема «Роботи й дні».
10. Загальне поняття про поліс та полісну систему. Відображення полісної ідеології в античній літературі.
11. Розквіт грецької лірики. Поняття про мелос. Творчість Алкея, Сапфо, Анакреонта.
12. Хорова лірика. Піндар та його твори.
13. Декламаційна лірика. Жанрова характеристика елегії та ямбу. Творчість Тіртея та Архілоха.
14. Зародження літературної прози. Ранні різновиди прозаїчного жанру.
15. Структура грецького театру. Елементи драми в грецькій обрядовості.
16. Культіві свята на честь бога Діоніса та їхній вплив на розвиток грецької літератури.
17. Есхіл: загальний аналіз життя, творчості та світогляду.
18. Образ Прометея у творчості Есхіла та Гесіода.
19. Ідейно-художній аналіз трилогії «Орестея» Есхіла як зразка античної трилогії.
20. Загальна характеристика життя та творчості Софокла.
21. Проблема долі в трагедії Софокла «Едіп-цар».
22. Проблема свідомого вибору особистості в трагедії Софокла «Антигона».

23. Фіванський цикл міфів. Аналіз трагедії Есхіла «Семеро проти Фів».
24. Загальна характеристика творчості Евріпіда. Жанрові різновиди драматичних творів.
25. Жіночі характери в трагедіях Евріпіда «Медея», «Єлена».
26. Витоки давньогрецької комедії. Загальна характеристика давньогрецької комедії.
27. Характеристика творчості Арістофана.
28. Аналіз комедії Арістофана «Жаби».
29. Загальна характеристика грецької історичної прози. Порівняльний аналіз «історій» Геродота та Фукідида.
30. Загальна характеристика ораторської прози. Промови Лісія, Ісократ, Демосфена.
31. Загальна характеристика грецької філософської прози.
32. Загальна характеристика літератури доби еллінізму. Провідні філософські школи цього часу.
33. Олександрійська поезія. Творчість Феокріта.
34. Новоаттична комедія. Аналіз комедій Менандра «Людиноненавистник», «Полюбовний суд».
35. Характеристика «Порівняльних життєписів» Плутарха.
36. Загальні ознаки пізньогрецького роману. Аналіз роману Лонга «Дафніс і Хлоя».
37. Порівняльний аналіз тенденцій грецької та римської літератур.
38. Порівняльний аналіз грецького та римського театрів.
39. Характеристика творчості Плавта.
40. Характеристика творчості Теренція.
41. Поетичні особливості творчості Катулла.
42. Загальна характеристика римської літератури доби Октавіана Августа: тенденції, функції, угруповання, представники.
43. Загальна характеристика творчості Вергілія. «Буколіки», IV еклоги. «Георгіки».
44. Ідейно-художній аналіз «Енеїди» Вергілія. Порівняння її з поемами Гомера.
45. Образ Енея як втілення нового ідеалу епічного героя.
46. Особистість та творчість Горація.

47. Періодизація творчості Овідія. Його поема «Метаморфози».
48. Характеристика роману Апулея «Золотий осел». Порівняння його з «Ослом» Лукіана.
49. Загальна характеристика римської історичної прози. Крісп, Цезар, Тіт Лівій, Тацит.
50. Загальна характеристика римської ораторської прози, внесок Цицерона.
51. Раннє Середньовіччя як нова історична та культурна епоха.
52. Які явища вплинули на розвиток літератури раннього Середньовіччя?
53. Античність і Середньовіччя.
54. Жанри клерикальної літератури.
55. Світська латинська література Середньовіччя.
56. Каролінгське Відродження та його роль у розвитку культури Європи.
57. Поезія вагантів, її тематика і жанри.
58. Поетика і тематика ірландських саг.
59. Кухулін – улюблений герой стародавніх ірландців. Його характерні риси.
60. Давньогерманський героїчний епос, історична основа, тематика.
61. Англосаксонська поема «Беовульф».
62. Значення «Старшої Едди» для вивчення культури скандинавських народів.
63. Особливості поезії скальдів.
64. Характер епічного героя в «Пісні про Роланда».
65. Тема «Реконквісти» в «Пісні про мого Сіда».
66. Сюжетні джерела «Пісні про Нібелунгів».
67. Тематика і поетика лірики провансальських трубадурів.
68. Характеристика міннезангу.
69. Класифікація лицарських романів.
70. Сюжетні джерела роману «Трістан та Ізольда».
71. Виникнення міської літератури та її жанри.
72. Італійська література доби Відродження.
73. Життєвий та творчий шлях Данте.

74. «Божественна комедія» Данте як синтез середньовічної культури і перший твір культури Відродження.
75. Особливості поетики «Божественної комедії»
76. Франческо Петрарка та його творчість.
77. Збірка ліричних поезій Петрарки «Канцоньєре», її гуманістичний зміст.
78. Жанрова особливість збірки новел Боккаччо «Декамерон».
79. Тассо – найвидатніший представник італійської літератури пізнього Відродження, його поема «Звільнений Єрусалим».
80. Поезія Франсуа Війона як витвір перехідної доби від Середньовіччя до Відродження.
81. Характеристика головних образів роману Рабле «Гаргантюа і Пантагрюель».
82. Своєрідність художнього методу Рабле.
83. Життя і творчий шлях Сервантеса. Сюжетно-композиційні особливості роману «Дон Кіхот».
84. Характеристика образу Дон Кіхота, його соціальний і філософський зміст.
85. Характеристика образу Санчо Панса.
86. Поезія Ронсара.
87. Творчість Еразма Роттердамського.
88. Кентерберійські оповідання Чосера. Особливості побудови збірки новел.
89. Основні періоди творчості Шекспіра.
90. Філософські проблеми сонетів Шекспіра.
91. Образи сонетів.
92. Трагедії Шекспіра.
93. Історичні хроніки Шекспіра.
94. Комедії Шекспіра.
95. Ідейно-художні особливості комедій Шекспіра.

ЗРАЗКИ МОДУЛЬНИХ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

МКР № 1

Варіант 1

Ознайомчо-орієнтаційний рівень

Обведіть літери правильної відповіді:

1. Антична література належить:
 - a) до всієї світової літератури найдавнішого періоду;
 - b) до літератур Греції та Риму;
 - c) до давньогрецької літератури.
2. Слово *аед* означає:
 - a) співець-професіонал епічних пісень;
 - b) зшивач пісень;
 - c) мандрівний співець.
3. Давні греки називали Дніпро:
 - a) Борисфеном;
 - b) Гіпанісом;
 - c) Істром.
4. Встановити відповідність між трьома граціями:
 - a) Аглая Радість
 - b) Талія Блиск
 - c) Евфросина Цвіт
5. Назвати найдавнішого народного цілителя та педагога:
 - a) Калхант;
 - b) Хірон;
 - c) Харон.

Понятійно-аналітичний рівень

9. Співвіднести представників ліричної поезії з різними видами їхньої лірики:

Піндар

Алкман

декламаційна лірика

Солон

Тіртеї

хорова лірика

Архілох

Алкеї

монодійна лірика

Сапфо

Анакреонт

10. Співвіднесіть розповіді книги «Робіт і днів» Гесіода з частинами поеми:

притча про Пандору

I книга

байка про солов'я та яструба

II книга

про зміну людських поколінь

III книга

11. Знайдіть відповідності між «батьками» – засновниками різних галузей знань, наук та їхніми прізвищами:

батько поетів

Гіппократ

батько історії

Есхіл

батько трагедії

Гомер

батько медицини

Геродот

Продуктивно-синтетичний рівень

1. Значення античної літератури для наступних віків полягає у тому, що ...
2. Дидактичне значення поем Гесіода полягає в тому, що ...
3. Прогресивні тенденції поем Гомера полягають у тому, що ...

МКР № 1

Варіант 2

Ознайомчо-орієнтаційний рівень

Обведіть літери правильної відповіді:

1. Слово *міф* у первісному значенні означає:
 - а) розповідь;
 - б) слово;
 - с) оповідання.
2. Слово *рапсод* означає:

- a) співець-професіонал;
 - b) мандрівний співець-декламатор;
 - c) зшивач пісень.
3. Перевізник душ мертвих у підземному царстві називався:
- a) Хіроном;
 - b) Хароном;
 - c) Кербером.
4. Дружину Гектора звали:
- a) Касандрою;
 - b) Пенелопою;
 - c) Андромахою.
5. Слово *ойкумена* означає:
- a) не заселена ніким територія;
 - b) заселена територія;
 - c) морський берег.

Понятійно-аналітичний рівень

1. Назвіть видатні міфологічні пари друзів у давньогрецькій літературі.
2. Співвіднесіть імена богів з їхніми функціями:
Аполлон	здоров'я, радість
Асклепій	гармонія, світло
Аїд	темрява, смуток
3. Співвіднесіть розповідь Одиссея з піснями поеми:
XI–XII пісні	Одісей у Кірки
I–IV пісні	початок плавання Одиссея
X пісня	кінець перебування Одиссея у Каліпсо, розшуки Одиссея Телемахом.

Продуктивно-синтетичний рівень

1. Розкрийте суспільно-демократичну калокогатію в епінікіях Піндара.
2. Головні ознаки монодичного мелосу полягають у тому, що ...
3. У «Роботах та днях» Гесіод порушує такі проблеми, як ...

Ознайомчо-орієнтаційний рівень

Обведіть літери правильної відповіді:

1. Гомерівські поеми мають:
 - а) малоазійське походження;
 - б) пелопоннеське;
 - в) загальногрецьке.
2. Поеми Гомера написані:
 - а) гекзаметром;
 - б) пентаметром;
 - в) іншим віршовим розміром.
3. Ахіллового друга звали:
 - а) Піладом;
 - б) Етеоклом;
 - в) Патрокллом.
4. Виникнення давньогрецького епосу пов'язане:
 - а) з виникненням міфології;
 - б) з пізньо-родовим суспільством;
 - в) з примітивним общинно-родовим колективізмом.
5. Головний герой «Іліади»:
 - а) Гектор;
 - б) Ахілл;
 - в) Агамемнон.

Понятійно-аналітичний рівень

1. Встановити відповідності між міфологічними персонажами та їхніми функціями:

кентаври	демони родючості, лісові божества
музи	напівлюди, напівконі
німфи	богині краси, втілення жіночності
харити	покровительки мистецтв, наук, сатири

2. Встановити відповідності між міфологічними героями та їхніми подвигами:
Геракл	перемога Мінотавра
Ясон	здобуття золотого руна
Тесей	перемога над Горгоною медузою
Персей	отримання золотих яблук із саду Гесперид
3. Знайти відповідності між частинами поеми «Роботи і дні» Гесіода та їх змістом:
I частина	Чотири віки, Пандора
II частина	Історія двох Ерід
III частина	дні щасливі і нещасливі
IV частина	життєві поради
4. Співвіднести головну тематику мелічної лірики з її авторами:
Алкей	любов і природа
Анакреонт	суспільно-політична боротьба, природа, вино, жінки.
Сапфо	грайливо-витончений еротизм

Продуктивно-синтетичний рівень

1. Тракткування міфа про Прометея у Гесіода полягає в тому, що ...
2. Опишіть види давньогрецької лірики класичного періоду.
3. Про значення гомерівського епосу свідчать такі факти ...

МКР № 2

Варіант 1

Ознайомчо-орієнтаційний рівень

Обведіть літери правильної відповіді:

1. Виникнення трагедії пов'язане:
 - а) з богом Аполлоном;
 - б) з богом Діонісом;
 - с) з богом Асклепієм.

2. Партія хору в грецькій драмі була:
 - а) провідною;
 - б) другорядною.
3. Назвіть трагедію і вкажіть ім'я трагіка, який вперше в античній літературі надає слово дитині:
 - а) Евріпід;
 - б) Софокл;
 - с) Есхіл.
4. У якій трагедії та якого драматурга відбувається яскраве зіткнення двох постатей: сонячного Аполлона та зодітого у темне Танатоса:
 - а) Есхіла;
 - б) Евріпіда;
 - с) Софокла.
5. Евріпід народився:
 - а) в Афінах;
 - б) на о. Саламін;
 - с) в Малій Азії.

Понятійно-аналітичний рівень

1. Співвіднесіть життя трьох трагіків з о. Саламіном:

Есхіл	народився на о. Саламін
Евріпід	брав участь у битві з персами у Саламінській протоці
Софокл	керував хором, що славив перемогу греків у Саламінській битві
2. Співвіднесіть назви трагедій Евріпіда з міфологічними циклами:

«Орест», «Андромаха», «Електра»	фіванський цикл
«Геракл», «Алкеста», «Геракліди»	похід аргонавтів
«Медея»	троянський
3. Співвіднесіть композицію класичної трагедії з її авторами:

Софокл	тяжіє до епічного стилю
Есхіл	дбає про струнку композицію драми

Евріпід

не дбає про струнку композицію драми

Продуктивно-синтетичний рівень

1. Розкрийте «закон справедливості» у драмах Есхіла.
2. Поясніть, чому Евріпіда називали «філософом сцени» та найтрагічнішим з усіх трагіків.
3. Новаторство Софокла полягає в тому, що ...

МКР № 2

Варіант 2

Ознайомчо-орієнтаційний рівень

Обведіть літери правильної відповіді:

1. Слово *трагедія* означає:
 - а) пісня гувльвіс;
 - б) сумна пісня;
 - с) пісня козлів.
2. «Котурни» – це ...
 - а) маска актора;
 - б) одежа;
 - с) черевики з високими підошвами.
3. Есхіл народився:
 - а) в Афінах;
 - б) Колоні;
 - с) в Елевсіні.
4. В якого драматурга і в якій драмі поглиблена морально-психологічна проблема «бути і видаватися»:
 - а) Есхіла;
 - б) Евріпіда;
 - с) Софокла.
5. Який драматург був тісно пов'язаний з богом Асклепієм:
 - а) Есхіл;
 - б) Софокл;
 - с) Евріпід.

Понятійно-аналітичний рівень

1. Знайти відповідність між іменами драматургів та часом їхнього життя:

Есхіл	розквіт афінської демократії
Софокл	становлення афінської демократії
Евріпід	розпад афінської демократії
2. Співвіднесіть три вузлові моменти відомої трилогії Есхіла з її частинами:

вбивство	«Хоефори»
помста	«Евменіди»
примирення	«Агамемнон»
3. Співвіднесіть заслуги трьох трагіків з їхніми іменами:

Есхіл	змалював людей такими, якими вони повинні бути
Евріпід	змалював людей такими, якими вони є
Софокл	змалював людей героїчно-величними

Продуктивно-синтетичний рівень

1. Новаторство Евріпіда.
2. Значення трагедії «Прометей закутий» Есхіла в тому, що ...
3. Значення трагедії «Антигона» та її проблематика.

МКР № 2

Варіант 3

Ознайомчо-орієнтаційний рівень

Обведіть літери правильної відповіді:

1. Автором дифірамба був:
 - a) Івік;
 - b) Аріон;
 - c) Феспід.
2. Слово *театрон* означало:
 - a) площадка, де грають актори;

- б) місце для глядачів;
 - с) приміщення, де зберігався реквізит.
3. **Тетралогія** складалася із:
- а) трьох трагедій;
 - б) трьох трагедій і драми сатирів;
 - с) однієї трагедії.
4. Назвіть трагедію драматурга, в якій вперше прозвучала формула античного гуманізму:
- а) «Прометей закутий» Есхіла;
 - б) «Антигона» Софокла;
 - с) «Алкеста» Евріпіда.
5. Трагедійний хор на початку складався з:
- а) 15 чоловік;
 - б) 5 чоловік;
 - с) 12 чоловік.

Понятійно-аналітичний рівень

1. Назвати трагедії Евріпіда, в яких розкриті:
- а) клініка вмирання;
 - б) клініка душевних мук;
 - с) клініка фізичних страждань.
2. Співвіднесіть твори Софокла з міфологічними циклами:
«Аянт», «Філоктет», «Електра»	фіванський цикл
«Трахінянки»	троянський цикл
«Цар Едіп», «Антигона», «Едіп в Колоні»	міфи про Геракла
3. Співвіднесіть драми Есхіла з вираженими проблемами:
можливість вільної дії	«Перси»
проблема гордині	«Агамемнон»
проблема міри	«Прометей закутий»

Продуктивно-синтетичний рівень

1. Розкрийте вузлові проблеми творчості Есхіла.
2. Актуальність трагедій Евріпіда «Троянки» полягає в тому, що ...
3. «Цар Едіп» Софокла вважається трагедією Фатуму, бо ...

Ознайомчо-орієнтаційний рівень

Обведіть літери правильної відповіді:

1. Меценат був:
 - a) другом Августа;
 - b) займав високий пост при його дворі;
 - c) видатним поетом.
2. Місце вигнання Овідія:
 - a) грецький острів;
 - b) м. Томи;
 - c) найвіддаленіша від Риму провінція.
3. Хто з поетів принципату Августа боронив республіку зі зброєю в руках:
 - a) Вергілій;
 - b) Горацій;
 - c) Овідій.
4. Назвіть книгу «Енеїди», в якій яскраво розвивається теорія переселення людських душ:
 - a) IV;
 - b) VII;
 - c) VI.
5. Головна героїня «Любовних елегій» Овідія:
 - a) Лесбія;
 - b) Корінна;
 - c) Делія.

Понятійно-аналітичний рівень

4. Співвіднесіть імена поетів з місцевостями їхнього народження:

Овідій	Мантуя
Вергілій	Сульмона
Горацій	Венузія
5. Співвіднесіть назви творів Овідія із головною тематикою цих творів:

«Наука кохання»	історія кохання
«Героїди»	практика кохання
«Любовні поезії»	теорія кохання
3. Співвіднесіть сюжет «Метаморфоз» із нумерацією книг поеми:	
V–VII	Філемон та Бавкіда
VIII	аргонавти
X	троянська міфологія
XII–XIII	Пігмаліон

Продуктивно-синтетичний рівень

1. Розкрийте ймовірні причини вигнання Овідія з Риму.
2. Значення «Енеїди» Вергілія як національної епопеї.
3. Історичне значення римської літератури полягає в тому, що ...

МКР № 3

Варіант 2

Ознайомчо-орієнтаційний рівень

Обведіть літери правильної відповіді:

1. Золотий вік римської літератури припадає:
 - а) на середину III ст. до н. е.;
 - б) співпадає з розквітом грецької літератури;
 - с) на I ст. до н.е. – I ст. н. е.
2. Вигнання Овідія з Риму співпадає:
 - а) з вигнанням Юлії старшої, дочки Августа;
 - б) з вигнанням Юлії молодшої;
 - с) має свою дату.
3. Який твір Горація зіграв велику роль у розвитку теорії словесності:
 - а) Оди;
 - б) Послання до Пізонів;
 - с) Еподи.

4. Орбілій:
 - a) друг Горація;
 - b) поет;
 - c) педагог.
5. У «Метаморфозах» Овідія відчутний вплив:
 - a) філософа Епікура;
 - b) Піфагора;
 - c) стоїків.

Понятійно-аналітичний рівень

1. Співвіднесіть сюжет «Енеїди» із нумерацією книг поеми:

I	бенкет у Дідони
IV	ігри на честь померлого Анхіза
V	заповіт Анхіза
VI	роман Енея та Дідони
2. Співвіднесіть тематику поезій Горація із назвами самих поезій:

байка про міську та польову миші	«До Левконої» Оди (I, 11)
Carpe diem – Лови день	Сатири (II, 6)
помірність у житті	Оди (II, 10)
золота середина	уся творчість
3. Співвіднесіть сюжет «Метаморфоз» Овідія з нумерацією книг поеми:

міф про Девкаліона	III
міф про Дедала та Ікара	VIII
міф про Ехо та Нарциса	I

Продуктивно-синтетичний рівень

1. Відмінності між грецькою та римською літературою полягають у тому, що ...
2. Значення творчості Горація полягає в тому ...
3. Розкрийте тему: «Значення творчості Вергілія для християн». «Вергілій і християнство»

Ознайомчо-орієнтаційний рівень

Обведіть літери правильної відповіді:

1. Підкоривши Грецію, Рим:
 - а) запозичив грецьку міфологію;
 - б) видозмінив функції грецьких богів;
 - с) створив своїх богів.
2. Виникнення «Буколік» Вергілія пов'язане:
 - а) з бажанням прославити себе у віках;
 - б) догодити Августу;
 - с) тугою за селом.
3. Виникнення «Пам'ятника» Горація пов'язане з:
 - а) бажанням прославитися;
 - б) прославити Августа;
 - с) вірою у безсмертя, яке вічне.
4. Історію свого життя Овідій розповідає у:
 - а) «Метаморфозах»;
 - б) «Сумних піснях»;
 - с) «Посланнях з Понту».
5. Декламаційний стиль Овідія найяскравіше виразився в:
 - а) «Метаморфозах»;
 - б) «Науці кохання»;
 - с) «Героїдах».

Понятійно-аналітичний рівень

1. Співвіднесіть сюжет «Енеїди» із нумерацією книг поеми:

XI	двобій Енея та Турна
IV	смерть Лаокоона
II	кохання Дідони та Енея
2. Співвіднесіть сюжет «Метаморфоз» із нумерацією книг поеми:

перетворення Хаосу в Космос	X
міф про Кипариса	I

міф про Главка та Сціллу	XIV
3. Співвіднесіть назви або сюжет творів Горація з його творами:	
тема безсмертя поезії	Ода до Ліцінія (II, 10)
золота середина	Оди III, 9
грайливе кохання	Оди III, 30
подорож у Брундізій	Сатири I, 5

Продуктивно-синтетичний рівень

1. Вплив Овідія на європейську культуру полягає в тому ...
2. Відмінності між грецьким та римським театром полягають у тому ...
3. Значення творчості Горація та Вергілія для України.

МКР № 4

Варіант 1

Ознайомчо-орієнтаційний рівень

Обведіть літери правильної відповіді:

1. Середньовіччя –
 - а) епоха християнської релігії та римо-католицької церкви;
 - б) продовження розвитку античної культури;
 - с) краху античної культури.
2. Головний персонаж «Божественної комедії»:
 - а) Беатріче;
 - б) Данте;
 - с) Вергілій.
3. Раннє лицарство:
 - а) оспівувало жіночу красу;
 - б) поширювало християнство;
 - с) захищало землі феодала.
4. Беатріче для Данте:
 - а) богиня;
 - б) земна жінка;
 - с) небесне створіння.

5. Середньовіччя:
 - а) підняло на п'єдестал жінку;
 - б) підняло на п'єдестал дівчину;
 - с) підняло на п'єдестал черницю.

Понятійно-аналітичний рівень

Знайдіть відповідність між 1 та 2 колонкою:

1. Барс	жадібність
лев	владність
вовчиця	похитливість
2. Папа Анастасій VI	Пекло
папа Мартин IV	VI Чистилище
папа Микола III	V коло Чистилище
папа Адріан V	VIII Пекло
3. Люцифер	III коло
Кербер	VI коло
місто Діте	II коло

Продуктивно-синтетичний рівень

1. Розкрийте феномен лицарської поезії.
2. Данте назвав свій твір «Комедією» тому ...
3. Реалізм Данте у зображенні «Пекла», «Чистилища» і «Раю» полягає в тому що ...

МКР № 4

Варіант 2

Ознайомчо-орієнтаційний рівень

Обведіть літери правильної відповіді:

1. Твір «Нове життя» Данте отримав таку назву, тому що:
 - а) Данте отримав нову високу посаду;
 - б) одружився з Джеммою Донаті;
 - с) зустрів Беатріче.
2. Слово «куртуазний» належить до:

- а) любовної поезії;
 - б) лицарської поезії;
 - с) придворно-лицарської поезії.
3. Найулюбленішим поетом християнства став:
- а) Овідій;
 - б) Вергілій;
 - с) Горацій.
4. Слово «католицький» означає:
- а) православний;
 - б) вселенський;
 - с) протестантський.
5. Кого із живих і процвітаючих на папському престолі пап Данте побачив у пеклі:
- а) Анастасія;
 - б) Миколу III;
 - с) Боніфация VIII.

Понятійно-аналітичний рівень

Знайдіть відповідність між 1 та 2 колонкою:

1. Розповідь Франчески да Раміні	III коло пекла
розповідь графа Уголіно	IX коло пекла
розповідь про Евменіди	II коло пекла
2. Харон	Пекло
Адам	Рай
Беатріче	Рай
3. Терцина	три символи людської при-
страсті
три звіра	віршовий розмір комедії
Іуда, Брут, Кассій	три грішники в пащі Люци-
фера

Продуктивно-синтетичний рівень

1. Розкрийте ставлення середньовіччя до жінки.
2. Своєрідність стилю «Божественної комедії» полягає в тому ...
3. Світовідчуття Данте.

Ознайомчо-орієнтаційний рівень

Обведіть літери правильної відповіді:

1. Візантія у середньовічні часи II ст. була:
 - a) оплотом греко-католицької церкви;
 - b) оплотом римо-католицької церкви;
 - c) оплотом усього магометанського світу.
2. Латинська цивілізація, об'єднана католицькою церквою в епоху Середньовіччя, охоплювала:
 - a) захід;
 - b) схід;
 - c) весь мусульманський світ.
3. Головними освітніми центрами в епоху Середньовіччя були:
 - a) монастирі;
 - b) феодальні замки;
 - c) церкви.
4. Імперська ідея була популярною:
 - a) в античні часи;
 - b) в епоху Середньовіччя;
 - c) епоху Відродження.
5. Реалізм Данте найяскравіше проявився в описі:
 - a) Чистилища;
 - b) Пекла;
 - c) Раю.

Понятійно-аналітичний рівень

Знайдіть відповідність між 1 та 2 колонками:

1. Авраам, Ной, Яків	VI
Єретики	V
папа Анастасій	I
2. небо Меркурія	Петро Даміан
небо Сатурна	Юстиніан
небо нерухомих зір	Беатріче

емпірей	Адам
3. Джеммо Данаті	Шекспір
Лаура	Данте
Ені Хетевей	Петрарка

Продуктивно-синтетичний рівень

1. Розкрийте космографію «Божественної комедії».
2. Розкрийте характерні ознаки раннього та пізнього лицарства.
3. Розкрийте позитивні ознаки хрестових походів.

МКР № 5

Варіант 1

Ознайомчо-орієнтаційний рівень

Обведіть літери правильної відповіді:

1. Слово **ренесанс** означає:
 - a) відродження античності;
 - b) відродження середньовічної культури;
 - c) повернення до прадавніх філософських систем сходу.
2. У якому творі Шекспіра «людина – чудо природи, краса всесвіту, вінець всього живого»?
 - a) «Король Лір»;
 - b) «Гамлет»;
 - c) «Ромео і Джульєтта».
3. Який поет намагався поєднати у своїй творчості дві непримиримі культури – античність і християнство?
 - a) Шекспір;
 - b) Данте;
 - c) Петрарка.
4. Події трагедії «Ромео і Джульєтта» відбуваються у:
 - a) Флоренції;
 - b) Вероні;
 - c) Равенні.
5. Петрарка народився:

- а) в Ареццо;
- б) в Авіньйоні;
- с) в Римі.

Понятійно-аналітичний рівень

Знайдіть відповідність між 1 та 2 колонкою:

1. Епоха Відродження	шлюб-угода
Античність	економічний союз
Середньовіччя	єдність шлюбу і кохання
2. Зустріч Ромео і Джульєтти	неділя
вінчання Ромео і Джульєтти	четвер
Джульєтта приймає напій	вівторок
смерть Ромео і Джульєтти	понеділок
3. Зустріч з Привидом батька	V дія
зустріч Гамлета з матір'ю	IV дія
загибель Офелії	IV дія

Продуктивно-синтетичний рівень

1. Розкрийте причини смерті Ромео і Джульєтти.
2. Значення творчості Петрарки.
3. Гамлет належить до вічних образів світової літератури тому ...

МКР № 5

Варіант 2

Ознайомчо-орієнтаційний рівень

Обведіть літери правильної відповіді:

1. Шекспір народився:
 - а) в Лондоні;
 - б) в Стратфордї;
 - с) в Бірмінгемі.
2. Петрарка знаходить натхнення до творчої праці в:

- a) Авіньйоні;
 - b) Ареццо;
 - c) Воклюзі.
3. Лірика Петрарки продовжила традиції:
- a) античної поезії;
 - b) поезії вагантів;
 - c) куртуазної лицарської поезії пізнього Середньовіччя.
4. Дон Кіхот є втіленням:
- a) прози життя;
 - b) поезії життя;
 - c) поєднує благородні пориви з важкою реальністю.
5. Створюючи драму «Ромео і Джульєтта» Шекспір міг орієнтуватися на:
- a) новелу Банделло;
 - b) поему Брука;
 - c) розповідь Овідія про Пірама і Тісбу.

Понятійно-аналітичний рівень

Знайдіть відповідність між 1 та 2 колонкою:

1. Ф'яметта	Данте
Беатріче	Петрарка
Лаура	Боккаччо
2. Смерть Полонія	I дія
перша поява Привиду короля	IV дія
смерть Клавдія	V дія
3. Рабле	комедії, трагедії
Шекспір	романи
Петрарка	сонети, поеми

Продуктивно-синтетичний рівень

1. Розкрийте характерні ознаки епохи Відродження.
2. Катарсис трагедії «Ромео і Джульєтта» полягає в тому ...
3. Внутрішній конфлікт Петрарки з самим собою полягає в тому ...

Ознайомчо-орієнтаційний рівень

Обведіть літери правильної відповіді:

1. Петрарка був увінчаний лавровим вінком за:
 - а) «Канцоньєре»;
 - б) незавершену поему «Африка»;
 - в) діалогічну сповідь «Таємниця».
2. Назва книги Боккаччо «Декамерон» перекладається:
 - а) сто новел;
 - б) десятиденник;
 - в) сто мудреців.
3. Дружину Шекспіра звали:
 - а) Сюзен;
 - б) Ені Хетевей;
 - в) Офелія.
4. Лаура для Петрарки:
 - а) земна жінка;
 - б) богиня;
 - в) небесне створіння.
5. Перша зустріч Ромео і Джульєтти відбулася:
 - а) в саду Капулетті;
 - б) на одній із веронських вулиць;
 - в) на балу Капулетті.

Понятійно-аналітичний рівень

Знайдіть відповідність між 1 та 2 колонкою:

1. «Нове життя»	Петрарка
«Декамерон»	Данте
«Канцоньєре»	Боккаччо
2. Данте	душа і тіло
Петрарка	душа
Овідій	тіло

3. Перший період творчості	«Гамлет», «Король Лір», «Отелло»
другий період творчості	«Ромео і Джульєтта», історичні хроніки
третьй період творчості	«Зимова казка», «Буря»

Продуктивно-синтетичний рівень

1. Розкрийте значення творчості Сервантеса.
2. Розкрийте специфіку кохання Петрарки до Лаури.
3. Життя та творчість Шекспіра.

Розподіл балів, які отримують студенти

№	Вид роботи	Максимальна кількість балів	Загальна кількість балів	Примітки
1.	Контрольна робота	100 б.	200 б.	
2.	Інші види роботи	100 б.		
	Реферат (обсяг 15–20 с.) Структура: план, вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел. Поля: 30 мм, 10мм, 20 мм, 20 мм. Шрифт: Times New Roman. Кегель 14. Інтервал: 1,5	10 б.		
	Самостійна робота	10 б.		
	Практичне заняття	3–5 б.		
	Індивідуальна робота	6–5 б.		
	Критичні матеріали	15 б.		
	Читацький щоденник	20 б.		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
80–89	B	добре	
65–79	C		
55–64	D	задовільно	
50–54	E		
35–49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ПІДРУЧНИКИ ТА НАВЧАЛЬНІ ПОСІБНИКИ

1. Античная литература. Греция : антология : в 2-х ч. / сост. Н.А.Федоров, В.И.Мирошниченкова. – М., 1989.
2. Античная литература / под ред. Тахо-Годи А.А. – М., 1986.
3. Античная литература. Рим : антология : в 2-х ч. / сост. Н.А.Федоров, В.И.Мирошниченкова. – М., 1988.
4. Антична література : хрестоматія. – К., 1968.
5. Антична література : хрестоматія : 5–9 кл. / уклад. М.Борецький. – Львів, 1998.
6. Анпеткова-Шарова Г.Г., Чекалова Е.И. Античная литература / Г.Г. Анпеткова-Шарова, Е.И. Чекалова. – Л., 1989.
7. Борухович В.Г. История древнегреческой литературы. Классический период / В.Г. Борухович. – М., 1962.
8. Давиденко Г.Й., Акуленко В.Л. Історія зарубіжної літератури середніх віків та доби Відродження / Г.Й. Давиденко, В.Л. Акуленко. – К., 2007.
9. Дератани Н.Ф., Тимофеева Н.А. Хрестоматия по античной литературе для вузов : в 2-х т. / Н.Ф. Дератани, Н.А. Тимофеева. – М., 1965.
10. Зарубежная литература. XVII–XVIII вв. : хрестоматия / сост. С.Д. Артамонов. – М., 1982.
11. Зарубіжна література ранніх епох. Античність. Середні віки. Відродження / за ред. Ф.І.Прокаєва. – К., 1994.
12. Зарубежная литература: эпоха Возрождения : хрестоматия. – 2-е изд. / сост. Б.И.Пуришев. – М., 1976.
13. История греческой литературы : в 3-х т. – М., 1946–1960.
14. История западноевропейского театра / под общ. ред. проф. С.С.Мокульского. – М., 1956. – Т. I.
15. История зарубежной литературы: Средние века и Возрождение / Алексеев М.П., Жирмунский В.М., Мокульский С.С., Смирнов А.А. – М., 1978.
16. Мішуков О.В. Історія зарубіжної літератури і культури: навчально-методичний посібник. – Херсон: Айлант, 2011. – 72 с.
17. Пащенко В.І., Пащенко Н.І. Антична література. – К., 2001.
18. Підлісна Г.Н. Антична література. – К., 1992.
19. Радциг С.И. История древнегреческой литературы. – М., 1982.
20. Соловцова І.В. Антична література: навчально-методичний посібник. – Херсон, 2002. – 67 с.
21. Тронский И.М. История античной литературы. – М., 1983.

22. Федоров Н.А., Мирошниченко В.И. Античная литература. Рим: Хрестоматия. – М., 1983.
23. Чистякова Н.А., Вулих Н.В. История античной литературы. – М., 1972.
24. Шаповалова М.С.; Рубанова Г.Л., Моторний В.А. Історія зарубіжної літератури. Середні віки та Відродження. – Львів, 1993.

НАУКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Аверинцев С.С. Плутарх и античная биография. – М., 1973.
2. Алексеев М.П. Литература средневековой Англии и Шотландии. М., 1984.
3. Алексеев М.П. Из истории английской литературы. – М., Л., 1960.
4. Андреев В.Д. История болгарской литературы. – М., 1987.
5. Андреев М.Л., Хлодовский Р.И. Итальянская литература зрелого и позднего Возрождения. – М., 1988.
6. Аникин Г.В., Михальская Н.П. История английской литературы. – М., 1975.
7. Аникст А.А. Творчество Шекспира. – М., 1963.
8. Аникст А.А. Театр эпохи Шекспира. – М., 1965.
9. Аникст А.А. Шекспир: Ремесло драматурга. – М., 1974.
10. Античная поэтика. – М., 1991.
11. Античное наследие в культуре Возрождения: Сб. статей. – М., 1984.
12. Античность в контексте современности. – М., 1990.
13. Античность и современность: Сб. науч. статей. – М., 1972.
14. Античный роман, – М., 1969.
15. Аристотель и античная литература / Под ред. М.Л.Гаспарова, – М., 1978.
16. Аристотель. «Про мистецтво» // Пер Й. Кобова. – К., 1984.
17. Артамонов С.Д. Франсуа Рабле. – М., 1964.
18. Ауэрбах Эрих. Мимесис: Изображение действительности в западноевропейской литературе / Пер. с нем. – М., 1976.
19. Барг М.А, Шекспир и история. – М., 1976.
20. Баткин Л.М. Данте и его время: Поэт и политика. – М., 1965.
21. Бахтин М.М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура Средневековья и Ренессанса. – М., 1965.
22. Белинский В.Г. «Гамлет» – драма Шекспира: Мочалов в роли Гамлета // Полн. собр. соч. – М., 1953. – Т. 2.

23. Боннар А. Греческая цивилизация. – М., 1958–1962. – Т. 1–3.
24. Борухович В.Г. Квинт Гораций Флакк. Поэзия и время.– Саратов, 1993.
25. Бояджиев Г.Н. Вечно прекрасный театр эпохи Возрождения. Италия. Испания. Англия. – Л., 1973.
26. Брагина Л.М. Итальянский гуманизм. Этические учения XIV–XV веков. – М., 1977.
27. Ваніна І.Г. Українська шекспіріана. – К., 1964.
28. Веселовский А.Н. Историческая поэтика. – М., 1940.
29. Веселовский А.Н. Петрарка в поэтической исповеди *Canzoniere* // Веселовский А.И. Избр. статьи. – М., 1939.
30. Вильям Шекспир: К четырехсотлетию со дня рождения. 1564–1964. – М., 1964.
31. Виппер Ю.Б. Поэзия Плеяды: Становление литературной школы. – М., 1976.
32. Вільям Шекспір: Наукові дослідження. – Львів, 1964.
33. Вільям Шекспір: Збірка статей. – К., 1939.
34. Вопросы античной литературы в зарубежном литературоведении. – М., 1963.
35. Вопросы античной литературы и классической филологии. – М., 1966.
36. Вышеславцев Б.П. Этика преображенного Эроса. – М., 1994.
37. Габлевич М. Шекспір. Ерос життя і творчості // Вільям Шекспір. Сонети/ Пер. з англійської Д.Павличка. – Львів, 1998. – С. 171–205.
38. Гаспаров М.П. Поэзия вагантов // Поэзия вагантов. – М, 1975.
39. Гаспаров М.Л. Античная литературная басня. – М., 1971.
40. Гаспаров М.Л. Занимательная Греция. – М., 1995.
41. Гаспаров М.Л. Античность и современность. – М., 1972.
42. Голенищев-Кутузов И.П. Средневековая латинская литература Италии. – М., 1972.
43. Голенищев-Кутузов И.П. Биография Данте. – М., 1967.
44. Голенищев-Кутузов И.П. Итальянское Возрождение и славянские литературы XV–XVI веков. – М., 1963.
45. Голенищев-Кутузов И.П. Романские литературы: Статьи и исследования. – М., 1975.
46. Головня В.В. История античного театра. – М., 1972.
47. Горфункель А.Х. Философия Возрождения. – М., 1980.
48. Грабарь-Пассек М.Е. Лонг и его буколическая повесть «Дафнис и Хлоя». – М., 1964.

49. Гринбаум Н.С. Художественный мир античной поэзии. – М., 1990.
50. Гуревич А.Я. «Эдда и сага». – М., 1979.
51. Гуревич А.Я. Категории средневековой культуры. – М., 1972.
52. Гуревич А.Я. Проблемы средневековой народной культуры. – М., 1981.
53. Гуревич А.Я. История и сага. – М., 1972.
54. Гусейнов Г.Ф. Аристофан. – М., 1988.
55. Гусейнов Г.Ч. Драматургический метод Платона. – М., 1981.
56. Дантовские чтения. – М., 1968. (Видання продовжується).
57. Де Санктие Ф. История итальянской литературы: В 2 т. – М., 1963–1964.
58. Державин К.Н. Сервантес. – М., 1965.
59. Дживелегов А.К. Данте Алигьери: Жизнь и творчество. – М., 1946.
60. Доватур А.И. Повествовательный и научный стиль Геродота. – Л., 1957.
61. Дримба О. Овидий. Поэт Рима и Том. – Бухарест, 1967.
62. Дуров В.С. Жанр сатиры в римской литературе. – Л., 1987.
63. Дуров В.С. Художественная историография Древнего Рима. – Спб., 1993.
64. Жирмунский В.М. Народный героический эпос: Сравнительно-исторические очерки. – М., Л., 1962.
65. Иванов Н.Н. 300 вопросов и ответов о мифологии. – Ярославль, 1997.
66. Мелетинский Г.М. «Эдда» и ранние формы эпоса. – М., 1968.
67. Каллистов Д.П. Античный театр. – Л., 1970.
68. Киселева Л.И. О чем рассказывают средневековые рукописи. – Л., 1978.
69. Кнабе Г.С. Материалы к лекциям по общей теории культуры и культуре античного Рима. – М., 1993.
70. Комарова В.И. Личность и государство в исторических драмах Шекспира. – Л., 1977.
71. Кузнецов Б.Г. Идеи и образы Возрождения. – М., 1979.
72. Кузнецова Т.И., Стрельникова И.П. Ораторское искусство в Древнем Риме. – М., 1976.
73. Кузнецова Т.П., Миллер Г.А. Античная эпическая историография. Геродот. Тит Ливий. – М., 1984.
74. Культура эпохи Возрождения и Реформации. – Л., 1981.
75. Куманецкий К. История культуры Древней Греции и Рима. – М., 1990.
76. Кун М.А. Легенди та міфи Стародавньої Греції. – К., 1967.

77. Лазарев В.Н. Происхождение итальянского Возрождения: В 2 т. – М., 1956–1959.
78. Лисовый И.А., Ревеко К.А. Античный мир в терминах, именах и названиях: Словарь-справочник по истории и культуре Древней Греции и Рима. – Минск, 1997.
79. Литература эпохи Возрождения и проблемы всемирной литературы: Сб. статей. – М., 1967.
80. Лосев А.Ф. Античная мифология в ее историческом развитии. – М., 1957.
81. Лосев А.Ф. Гомер. – М., 1960.
82. Лосев Л.Ф. Эстетика Возрождения. – М., 1978.
83. Лосев А.Ф. Жизненный и творческий путь Платона // Платон. Собрание сочинений в 4-х томах. – Т. 1. – С. 3–63.
84. Лосев А.Ф. История античной эстетики (ранняя классика). – М., 1963.
85. Лосев А.Ф. История античной эстетики. Итоги тысячелетнего развития. – Книга 1. – М., 2000.
86. Лосев А.Ф. Античная философия истории. – М., 1977.
87. Майоров Г.Г. Формирование средневековой философии: Латинская патристика. – М., 1979.
88. Майстренко М.І. Шевченко і античність. – Одеса, 1992.
89. Мальчукова Т.Г. Античность и мы. – Петрозаводск: Карелия, 1991.
90. Маркиш С.П. Знакомство с Эразмом из Роттердама. – М., 1971.
91. Мейлах М.Б. Язык трубадуров. – М., 1975.
92. Мелетинский В.М. Происхождение героического эпоса. – М., 1963.
93. Мелетинский В.М. Средневековый роман: Происхождение и классические формы. – М., 1983.
94. Мелетинский Г.М. Введение в историческую поэтику эпоса и романа. – М., 1986.
95. Мелетинский Е.М. Поэтика мифа. – М., 1976.
96. Мирецкая Н.В., Мирецкая Е.В. Прочтем, подумаем, поспорим. – М., 1993.
97. Мифологический словарь / Под ред. В.М. Мелетинского. – М., 1991.
98. Мифы народов мира: В 2-х т.– М., 1982.
99. Михайлов А.Д. / Французский рыцарский роман и вопросы типологии жанра в средневековой литературе. – М., 1976.
100. Михайлов А. Д. История легенды о Тристане и Изольде // Легенды о Тристане и Изольде. – М., 1976. – С. 623–697.
101. Мишуков О. Евразия: транскультурный дискурс. – М.: 2008. – 356 с.

102. Мишуков О. Прервалась связь времен... – Херсон, 2002; Тбилиси, 2002.
103. Мішуков О.В. Європейський контекст «Історії Русів» Монографія. – К., 1999.
104. Мішуков О.В. Філологія. (Історія. Культура. Зб. науквих праць у 2-х томах. – К.: Парламентське видавництво, 2002.
105. Модестова Н.О. Данте Алигьери – К., 1965.
106. Модестова Н.О. Уільям Шекспір // Шекспір Уільям. Твори: У 3т. – К., 1964.
107. Морева-Вулих Н.В. Римський класицизм: творчество Вергилия, лирика Горация. – Спб, 2000.
108. Пахльовська О. Культура середньовіччя та раннього італійського Відродження в інтерпретації І. Франка / І. Франко та світова культура. – Ч. 1. – К., 1986.
109. Наливайко Д.С. Искусство: направления, течения, стили. – К., 1981.
110. Немилев А.И. Немецкие гуманисты XV века. – Л., 1979.
111. Осинский Н.И. Томас Мор. – М., 1974.
112. Памятники средневековой латинской литературы IV–IX веков. – М., 1970.
113. Памятники средневековой латинской литературы X–XIII веков. – М., 1972.
114. Парандовський Ян. Міфологія. Вірування та легенди стародавніх греків та римлян / Пер. з пол. – К., 1977.
115. Пинский Л.В. Смех Рабле // Пинский Л. Реализм эпохи Возрождения. – М., 1961.
116. Пинский Л.Е. Реализм эпохи Возрождения. – М., 1961.
117. Пинский Л.Е.. Шекспир: Основные начала драматургии. – М., 1971.
118. Парфенов А.Г. Кристофер Марло. – М., 1964.
119. Полонская К.П. Античная комедия – М., 1982.
120. Полонская К.П. Поэмы Гомера. – М., 1961.
121. Поэзия вагантов. Carmina Goliardica/ [Издание подготовил М.Л.Гаспаров]. – М., 1975. – С. 421–514.
122. Поэзия скальдов / Ст. М.И.Стеблина-Каменского. – Л., 1979.
123. Проблемы античной культуры. – Тбилиси, 1975.
124. Пуришев Б.И. Литература эпохи Возрождения. – М., 1996.
125. Пуришев Б.И. Очерки немецкой литературы XV–XVII вв. – М., 1955.
126. Радциг С.И. История древнегреческой литературы. – М., 1977.

127. Савельева Л.И. Менандр и его новонайденная комедия «Угрюмец». – Казань, 1964.
128. Самарин Р.М. Реализм Шекспира. – М., 1964.
129. Самарин Р.М. «Этот честный метод...» – М., 1974.
130. Скржинская М.В. Древнегреческий фольклор и литература о Северном Причерноморье. – К., 1991.
131. Смирницкая О.А. Поэтическое искусство англосаксов // Древнеанглийская поэзия. – М., 1982.
132. Смирнов А.А. Из истории западноевропейской литературы. – М., Л., 1965.
133. Смирнов А.А. Средневековая литература Испании. – Л., 1969.
134. Смирнов А.А. Шекспир. Ренессанс барокко // Смирнов А.А. Из истории западноевропейской литературы. – М., Л., 1965.
135. Смирнов Л.А. Шекспир. – М., Л., 1963.
136. Соболевский С.И. Аристофан и его время. – М., 1957.
137. Содомора А. Жива античність. – Львів, 2008.
138. Стеблин-Каменский М.И. Древнескандинавская литература. – М., 1979.
139. Стеблин-Каменский М.И. Мир саги. Становление литературы. – Л., 1984.
140. Стеблин-Каменский М.Н. Миф. – Л., 1976.
141. Тахо-Годи А.А. Греческая мифология. – М., 1989.
142. Типология и периодизация культуры Возрождения: Сб. статей. – М., 1978.
143. Тренчени-Вальдапфель И. Гомер и Гесиод. – М., 1956.
144. Уайхет А.Н. Избранные работы по философии / Пер. с английского А.Ф.Грязнова, И.Т.Касавина и др. – М., 1990.
145. Урнов М.В., Урнов Д.М. Шекспир: Движение во времени. – М., 1968.
146. Успенские В. и Л. Мифы Древней Греции. – М., 1986.
147. Флоренсов Н.А. Троянская война и поэмы Гомера. – М., 1991.
148. Франко І. Король Лір // Твори: У 20 т. – К., 1955. – Т. 18.
149. Фрейденберг О.М. Миф и литература древности – М., 1978.
150. Фридман Р.А. Любовная лирика трубадуров и ее истолкование // Учен. зап. Рязан. пед. ин-та. Т. 34. – М., 1965.
151. Хейзинга Л. Осень средневековья. Исследование форм жизни, уклада и форм мышления в XIV–XV вв. во Франции и Нидерландах. – М., 1988.

152. Хлодовский Р.И. Декамерон: Поэтика и стиль. – М., 1982.
153. Хлодовский Р.И. Франческо Петрарка: Поэзия гуманизма. – М., 1974.
154. Хойелср А. Германский героический эпос и сказание о Нибелунгах / Пер. с нем. – М., 1960.
155. Чистякова Н.А. Античная эпиграмма. – М., 1979.
156. Чистякова Н.А. Эллинистическая поэзия. – Л., 1988.
157. Шаповалова М.С. Шекспір в українській літературі – Львів, 1976.
158. Шах-Майстренко М.І. Шевченко і антична література. – К., 1999.
159. Шведов Ю.Ф. Исторические хроники Шекспира. – М., 1964.
160. Шведов Ю.Ф. Эволюция шекспировской трагедии. – М., 1975.
161. Шекспир в меняющемся мире: Сб. статей / Пер. с англ. – М., 1966.
162. Шекспир и русская литература. – М., 1965.
163. Шекспировские чтения. 1976. – М., 1977. (Видання продовжується).
164. Шишмарев В.Ф. Избранные статьи: Французская литература. – М., Л., 1965.
165. Шталь И.В. «Одиссея» – героическая поэма странствий. – М., 1978.
166. Шталь И.В. Эпические предания Древней Греции. – М., 1989.
167. Шталь И.В. Гомеровский эпос. – М., 1975.
168. Шталь И.В. Поэзия Гая Валерия Катулла. – М., 1977.
169. Штейн А.Л. История испанской литературы (средние века и Возрождение). – М., 1976.
170. Ярхо В.Н. Драматургия Эсхила и некоторые проблемы древнегреческой трагедии. – М., 1978.
171. Ярхо В.Н. Античная драма. – М., 1990.
172. Ярхо В.Н. Аристофан. – М., 1954.
173. Ярхо В.Н. Трагедия Софокла «Антигона». – М., 1986.
174. Ярхо В.Н. У истоков европейской комедии. – М., 1979.
175. Ярхо В.Н., Полонская К.Н. Античная лирика. – М., 1967.

ЗМІСТ

Передмова	3
Програма навчального курсу «Історія зарубіжної літератури. Античність – Середньовіччя – Відродження»	7
Антична література	7
Давньогрецька література	8
Давньоримська література	17
Література Середньовіччя та Відродження	26
Література Середньовіччя	26
Література доби Відродження	32
Плани практичних занять	48
Самостійна робота	71
Зразки модульних контрольних робіт	92
Підручники та навчальні посібники	115
Наукова література	116

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

М.І.Шах-Майстренко, Л.В.Майстренко

І С Т О Р І Я
З А Р У Б І Ж Н О Ї Л І Т Е Р А Т У Р И
АНТИЧНІСТЬ – СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ – ВІДРОДЖЕННЯ

Коректор

Ж.С. Василюшина

Комп'ютерна верстка

Г.Ю. Ковальчук

Підписано до друку 12.09.2012 р.
Формат 60x84/16. Друк на ризографі.
Гарнітура «Times New Roman».
Умов. друк. арк. 8,37. Наклад 50 прим.

Редакційно-видавничий відділ
Південнослов'янського навчально-наукового інституту
МНУ ім. В.О.Сухомлинського
Адреса: 54008, м. Миколаїв, вул. Логовенка, 2,
т.ел. 55-05-70.
Свідоцтво про внесення до державного реєстру
МК № 8 від 30.05.2005 р.